

UNIVERSITAS

SCIENTIAE
ET
PATRIAE

115

2021

REDAKTORES SLEJA

Lai kopā sanākam!

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

3

LIELĀ INTERVIJA

Korporācija ir daļa no augstākās izglītības

Intervija ar fil! Ugu Dumpi, *frater livonicus*Fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*

4

DISKUSIJA

Vai valsti var aizsargāt, nospiežot *like*?

12

Diskusija par korporāciju kā organizāciju iesaisti visaptverošā valsts aizsardzībā ar nemilitāriem līdzekļiem

Fil! Ričards Batarags, *ventonus*, fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

P!K! UN S!P!K! jaunumi

Sāksies jauns P!K! prezidēšanas cikls

18

P!K! t/l vicesen! com! Uģis Jankavs, *frater vanenicus*

Apjomīgi grozījumi S!P!K! komānā un statūtos

18

S!P!K! t/l sen! fil! Elīna Belecka, *zinta*

REDAKCIJAS JAUNUMI

Ievēlēta *Universitas* redaktora vietniece

19

Universitas reģistrēts kā masu informācijas līdzeklis

19

Korporāciju un to biedru nosaukumu atveide *Universitas*

19

VĒSTURE

Margarēta Grosvalde: no ārlietām līdz sirdslietām

20

Fil! Eva Eglāja-Kristsons, *staburadze*

Lietuvas korporāciju vēsture

30

jeb krāsaina mozaīka par nedēļas nogali Rīgā Lietuvas korporantes acīm

Sen! Rūta Leipute, korp! *Tilia**Weleca* biedrs Ignācijs Moscickis: zinātnieks un politiķis

35

Fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*Latvijas poļu korporācijas *Fraternitas Infantica* un *Plateria*

40

Fil! Aldis L. Putniņš, *talavus*Dibināta pirmā studenšu korporācija Polijā *Plateria Varsoviensis*

43

Taut! Anna Klēšmite, *imeria*

PĒTĪJUMI, ANALĪZE, VIEDOKĻI

Caur ērkšķiem uz zvaigznēm. Latvija kosmosā

45

Fil! Aldis L. Putniņš, *talavus*

Studentu dziesmu grāmatas

46

(turpinājums no 114. numura) Fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*

Mašīnu revolūcija var pienākt tuvāko 50 gadu laikā

52

Saruna ar fil! Andri Ambaini, *lettonus*Com! Roberts Rasums, *lettonus*

AKADĒMISKIE SASNIEGUMI

Valsts augstāko apbalvojumu saņēmēji

54

Jauna stipendija *Dzintras* un *Selonijas* biedriem

55

Fil! Roberts Molotans, *selonus*, dibina stipendiju vectēva piemiņai

55

Jaunie zinātņu doktori

56

JUBILĀRES

Spīdolas Rīgas kopai – 30

58

Taut! Signe Gobiņa, *spīdola*

KORPORĀCIJU DZĪVE

Barikāžu trīsdesmitgadē – buršu kopīgo ugunsgrāvu atminoties

60

Fil! Jānis Andersons, *talavus*

Vai korporācijas iznīks 21. gadsimtā?

63

Lettonia un *Selonijas* literāro vakaru mēnesisCom! Kristers Grauze, *selonus**Fraternitas Lataviensis* un *Eesti Üliõpilaste Selts* noslēdz kartēļa līgumu

65

Fil! Mārtiņš Gode, *frater lataviensis*; fil! Jēkabs Groskaufmanis, *frater lataviensis*

Studentu un studenšu korporāciju 24. Teātra festivāls

69

T! Evita Feldentāle, *varavīksne*24. Teātra festivāla luga *Krustdēli*

70

Kr! Krišjānis Kupčs, *selonus*

IN MEMORIAM

2021. gada pavasara semestrī mūžībā aizgājušie biedri

72

INTERESANTI

Vai zināji, ka šī ēka kādreiz bija pasts?

78

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Izdevuma ISSN-2661-5983

Foto: Toms Grīnbergs,
LU Komunikācijas un inovāciju departaments

LAI KOPĀ SANĀKAM!

Viena no korporāciju pamatvērtībām ir draudzība – kopā būšana ikdienā un svētkos, reizēm kuplākā vai mazākā skaitā, tomēr klātienē. Diemžēl pandēmija mūs spiedusi vairāk nekā gadu nesatīties – ne komeršos, ne literārajos vakaros. Tāpat pieklususi pārrobežu draudzība, dodoties Valpurģu nakts piedzīvojumos vai uz ilgi gaidīto B!T!K!, kas, cerams, tomēr notiks 2022. gada vasarā.

Konventu dzīvokļi ir klusāki un tumšāki, mēbeles mazliet apputējušas un gaida galvenos nama iemītniekus – fūksus, meitenes, komiltoņus/es, filistrus/es –, lai telpas atkal piepildītos ar satikšanās prieku, diskusijām, jaunām zināšanām un atklāsmēm, smiekliem un līksmi, alus vai kafijas aromātu.

Tomēr nevaram čīkstēt. Kas ir gads vai divi, salīdzinot ar bagāto vēsturi, kas mums aiz muguras un vēl priekšā? Ne to vien korporācijas pārcietušas.

Neskatoties uz grūtākiem ikdienas apstākļiem, studentu un studenšu korporācijas interni turpinājušas darbu – citas aktīvāk, citas mazāk intensīvi. Pat studentu un studenšu korporāciju Teātra festivāls pirmo reizi notika tiešsaistē, un, iespējams, šādu formātu tas saglabās kā vienu no variantiem (par to vairāk lasi 69. lpp.). Daži konventi pamanījušies attālināti uzņemt jaunus biedrus, organizēt starpkonventu literāros vakarus (par to vairāk lasi 63. lpp.) un uzturēt ciešākas saites ar ārpus Latvijas biedriem un goda biedriem. Viss notiek!

Arī *Universitas* darbs šajā laikā neapstājās. Lai arī redakcija netikās ierastajās plānošanas sapulcēs vai žurnāla atvēršanas pasākumos, šajā periodā pārgājām uz tikšanos attālināti. Esam paspējuši lielas lietas izdarīt – piesaistīt *jaunas asinis!* No 2021. gada pavasara semestra *Universitas* redkolēģija ieguvusi papildinājumu: redaktora vietnieci un divus jaunus redkolēģijas locekļus. Ar 115. numuru redaktore vietnieces darbu konkursa kārtībā uzsāka fil! Ilze Zvirgzda, *selga*, kurai ir vairāk nekā 20 gadu pieredze kā korektorei un redaktorei, tai skaitā *Selgas* internā izdevuma sagatavošanā (par to vairāk lasi 19. lpp.)

Lai gan pasākumu intensitāte korporāciju vidē noplakusi, arī šoreiz žurnālā sagatavotas pilnvērtīgas 80 lapaspuses ar interesantiem rakstiem par buršu dzīves notikumiem, intervijām ar aktuālām personībām, diskusija un stāsti par korporāciju vēsturi un mūsdienu jaunumiem.

Mirkli pirms... dzīve atgriežas *vecajās sliedēs*, gribu jautāt: Vai šis periods korporāciju vēsturē ieies ar diviem *dīkstāves* gadiem vai tomēr kā pagrieziena punkts jaunai dvesmai par buršu nerimstošo dabu un mūžīgi aktuālajām vērtībām, kas straujajā, sakarsušajā pasaulē vajadzīgas kā auksts ūdens malks?

Nobeigumā vēlos citēt mums visiem labi zināmā kanta *Lai kopā sanākam* vārdus: “Lai vecā tumsība pārvēršas gaišībā. Lai tautas laimība no jauna zeļ!”

Redkolēģijas vārdā – *U!* redaktore
fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

KORPORĀCIJA IR DAĻA NO AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS

FIL! UGA DUMPIS, *FRATER LIVONICUS*

Fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*

Foto: Valsts prezidenta kanceleja, *Fraternitas Livonica*, Reinis Hofmanis/
žurnāls *Ir*, Sintija Zandersone/*LETA*

PAULA STRADIŅA
KLĪNISKĀ UNIVERSITĀTES SLIMNĪCA

CV

Dzimis 1967. gada 14. decembrī Rīgā

DARBA PIEREDZE

2000–šobrīd	Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Infekciju uzraudzības dienesta vadītājs un vecākais pētnieks
2016–šobrīd	Veselības ministrijas galvenais speciālists infektoloģijā
2014–šobrīd	Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes profesors
2001–2014	Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes asociētais profesors

IZGLĪTĪBA

1997–2000	<i>Open University</i> PhD grāds par pētnieka darbu Oksfordas Universitātē
1996–1997	Sorosa stipendiāts Oksfordas Universitātē
1994	Karolinskas institūts Stokholmā (tropiskā medicīna)
1987–1993	Latvijas Medicīnas akadēmijas Ārstniecības fakultāte

APBALVOJUMI

2020	Atzinības krusts, II šķira
2019	Triju Zvaigžņu ordenis, IV šķira
2015	Latvijas Ārstu biedrības balva <i>Gada cilvēks medicīnā 2015</i>

Mediķu aprindās kā izcils profesionālis zināms 20 gadus, starmešu gaismā plašākai sabiedrībai nonācis cīņā ar pandēmiju, bet buršu saimei kā savā laikā aktīvs korporants pazīstams jau vairāk nekā 30 gadus. *Fraternitas Livonica* dāmu vakarā uzstājies dziedot, bet iemīļotākais kants – *Aiz kalniņa dūmi kūp*. Aiz nopietniem darbiem, pienākumiem un sejas izteiksmes ir personība ar smalku humora izjūtu.

Gan vecāki, gan tu par sevišķiem nopelniem Latvijas labā esat saņēmuši augstāko valsts apbalvojumu – Triju Zvaigžņu ordeni. Pērn saņēmi arī Atzinības krustu. Mamma slavēna tēlniece Latvijā, vairāku ievērojamu skulptūru autore, tēvs – Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis, indologs un literatūrzinātnieks. Kā izlēmi kļūt par ārstu?

Nebija, kur likties! Vecāku pēdās nevarēju iet, tas bija skaidrs, viņi arī nebūtu priecīgi. Tā kā man patika matemātika, fizika, ķīmija un

Maijkomeršs klubā *Robinsons* Ķīpsalā 1991. gada 25. maijā.

Augšējā rindā (no kreisās): fil! Uldis Mitenbergs, *filister livonicus*, (nav zināms), fil! Uga Dumpis, *filister livonicus*. Apakšējā rindā: (nav zināms), fil! Teodors Pētersons, *filister livonicus*, fil! Armands Brants, *filister livonicus*.

arī literatūra, šķita, ka medicīna ir kaut kas pa vidu. Tā ir gan zinātne, gan arī māksla savā ziņā. Varbūt arī tas, ka rakstnieki Čehovs un Bulgakovs bija ārsti. Negribēju kļūt par rakstnieku, bet man likās, ka kopā tas ir kaut kas citādāks. Fizikis, ķīmiķis vai matemātiķis negribēju būt. Tur man arī nepietiekami to talantu būtu, visticamāk.

Vai domas attaisnojās?

Jā! Medicīnas izglītība ir ļoti plaša – ietver gan eksakto, gan humanitāro zinātņi. Arī specialitātes ir dažādas un ārkārtīgi nepieciešamas. Piemēram, vieniem patīk mehānika, tie kļūst par traumatologiem, lai kaut ko skrūvētu; ne visiem tas sanāk un patīk. Iespējas pēc studijām ir dažādas. Ir arī ārsti, kuri absolvē medicīnas augstskolu un nekad nestrādā ar pacientiem, bet kļūst par zinātniekiem vai laboratorijas ārstiem. Turklāt, katrā no jomām ejot dziļāk, kļūst arvien interesantāk. Cilvēkam, kurš nav medicīnā, var šķist – kas gan tik interesants var būt anatomijā vai mikrobioloģijā? Ir!

Jau 20 gadus P. Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā vadi Infekciju uzraudzības dienestu un esi vecākais pētnieks, kā arī profesors infekcijas slimībās Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātē.

Jā, strādāju slimnīcā un universitātē. Slimnīca ir mana

pamatdarbavieta. Universitāte ir otrā darbavieta. Citur pasaulē tie, kuri strādā universitātes slimnīcās, ir arī pasniedzēji un pētnieki. It īpaši, ja ir vadošos amatos. Manuprāt, visiem ārstiem, kuri strādā universitātes slimnīcā, jānodarbojas gan ar pedagoģiju, gan pētniecību.

Kāpēc tieši infektologa specialitāte?

Ir vairāki faktori, kāpēc izvēlējos šo specialitāti. Piesaistīja, ka infektoloģijā var salīdzinoši ātri sasniegt pozitīvu rezultātu – piemēram, ja precīzu diagnozi uzstādi un iedod pareizās antibiotikas, pacients ir vesels. Intervence var būt ļoti strauja. Jāārstē ne tikai hroniski slimie pacienti, turklāt no dažādām vecuma grupām – var būt kā 18, tā arī 75 gadus veci. Interesanta ir arī lielā mikroorganismu un slimību daudzveidība, epidemioloģiskā anamnēze jeb kur šīs slimības iegūtas – kas ēsts, kur iets, braukts, darīts. Turklāt katrai baktērijai, parazītam vai vīrusam ir savs stāsts. Patiesībā mani jau bērnībā interesēja jautājumi par un ap vakcīnām un tropiskajiem ārstiem, mājās bija grāmatas par Pastēru.¹ Bet akurāt tikai sēdēšana pie mikroskopa vai laboratorijā mani galīgi nesaistīja. Var teikt, ka infektoloģijā tā pieceja ir vairāk zinātniska.

”

MANUPRĀT, VISIEM ĀRSTIEM,
KURI STRĀDĀ UNIVERSITĀTES
SLIMNĪCĀ, JĀNODARBOJAS
GAN AR PEDAGOĢIJU, GAN
PĒTNIECĪBU.

Runājot par tropiskajiem ārstiem – tu taču arī esi pabijis tropu zemēs kādu laiku.

Esmu bijis Āfrikā, Gambijā. Pusotru gadu tur dzīvoju un nodarbojos ar pētniecību. Tikai ar pētniecību – pacientus neārstēju.

Tur jau arī ir, ko pētīt, slimības ir daudzkārt izplatītākas!

Protams! Infektoloģijā to, kas ir šeit, Latvijā, Gambijas situācijā var pareizināt desmitkārtīgi. Tur ir daudz plašāks gan mikroorganismu spektrs, gan slimību smagums. Tur pētīju B hepatītu.

¹ Luijs Pastērs, franču mikrobiologs un ķīmiķis.

Alus un viesu vakars pie fil! Pēterā Leimaņa, *filister livonicus*, Mežaparkā 1992. gadā.

No labās: fil! Vilnis Titāns, *filister livonicus*, fil! Uga Dumpis, *filister livonicus*, fil! Kaspars Truhins, *filister livonicus*.

Sabiedrības un mediķu vidū tiek dēvēts par latviešu doktoru Hausu. Vai esi skatījis šo seriālu un saskati līdzību?

Jāatzīst, ka ārstiem seriālus par mediķiem, slimnīcām, doktoriem Hausiem un Grejas anatomijām, manuprāt, ne pārāk patīk skatīties. Tur gan profesionāli esmu šo to paskatījis, protams.

Doktoru Hausu tieši?

Arī Hausu – esmu pāris sērijas redzējis. Tur, protams, to naratīvu raksta profesionāli medicīnā, varbūt viņi nestrādā gluži par ārstiem, bet šajos augsta līmeņa seriālos, ko esmu redzējis, nav galīgu muļķību, tā, ka *stulbi* klausīties. Piemēram – jauc vīrusus ar baktērijām. Tajos notiekošais gan ir tālu no realitātes. Nezinu gan, vai kuģu būvētājiem patīktu skatīties seriālus par kuģa būvēšanu – noteikti redzētu nesakritības ar reālo dzīvi. Labprāt skatos seriālus par citām profesijām!

Kāds ir Uga Dumpis ārpus profesijas? Lasīju, ka esi kaislīgs tenisists un arī Pasaulē ārstu tenisa čempionātā esi spēlējis!

Neesmu tik kaislīgs! Jāatzīst, ka tagad gan, ievērojot, kā saka, noteikumus, neesmu tenisu spēlējis kopš pērnā gada

vasaras, kā aizvēra vasaras tenisa kortus. Nepārspīlēšu – spēlēju tenisu, bet nekāds *baigais* spēlētājs neesmu. Varbūt uz laukuma esmu kaislīgs, bet tā, ka tenisa turnīri būtu nozīmīga daļa manas dzīves, neteiktu. Varu saņemties brīdī, kad ir iespēja cīnīties kādās sacensībās. Bet citādi – man nav spēka un laika gatavoties. Cīnījos Latvijas Ārstu līgā, kad bija iespēja – pirms sākās pandēmija. Ceru, ka varēšu šovasar atsākt.

”

PATIESĪBĀ MANI BĒRNĪBĀ JAU INTERESĒJA JAUTĀJUMI PAR UN AP VAKCĪNĀM UN TROPISKAJIEM ĀRSTIEM, MĀJĀS BIJA GRĀMATAS PAR PASTĒRU.

Vai bez tenisa tev ir vēl kādas iemīļotas nodarbes, kā atgūt enerģiju un iedvesmoties ārpus darba?

Agrāk spēlēju basketbolu, bet to nedaru jau gadus 15 – pārāk traumatiski tādiem neveikliem, veciem cilvēkiem. Tur arī

Uga Dumpis pie Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas.

bieži veiklību aizstāj rupjība. Pārgājienos ar draugiem ejam, nakšņojam teltīs. Darbs ir arī mans hobijs. Man ir ģimene, trīs bērni. Ceļot patīk. Ļoti patīk ar distanču slēpēm slēpot – biju ārkārtīgi priecīgs par iepriekšējo ziemu. Tas viss gan nav tādā *super* aizrautības līmenī. Daru, un man patīk. Bet nav tā, ka braucu uz visiem turnīriem, slēpošanas festivāliem vai eju nakts pārgājienu 70 km. Varētu teikt, esmu vidējs entuziasts daudzās jomās.

Esi arī aktīvs *tvītotājs* ar vairāk nekā 10 000 sekotāju! Pēc Latvijā izstrādātā *influenceru* indeksa atbilsti *medium* (10000–25000 sekotāju) kategorijai.

Aktīvs neesmu! Lielais sekotāju skaits man ir pārsteigums un pat īsti nav vajadzīgs. Droši vien, ka liela daļa cilvēku manam kontam seko un labprāt lasa, tomēr dažreiz no tā plašā sekotāju loka kāds arī nesaprot. Tvīterī vairāk mēģinu rakstīt tiem, kam interesē dziļāk, – profesionāli par jauniem atklājumiem vai analīzi.

Vai daudz cilvēku sūta vēstules? Ko visvairāk raksta, un vai vispār ir laiks atbildēt?

Kaut ko atbildu, nevar teikt, ka neatbildu. Pēdējā laikā komunikācija no citiem ir agresīva un uzbrūkoša. Tā agresija ir ļoti nomācoša – raksta diezgan rupjā veidā. Galvenais – bieži vien nepamatoti. Acīmredzami ir kādi priekšstati, kas ir un nav mana atbildība. Kad Dumpis it kā aizliedz

”

NE TIKAI LATVIJĀ, BET VISĀ RIETUMU SABIEDRĪBĀ NETIEK GALĀ AR PROBLĒMU, KURAI IR SKAIDRI RISINĀJUMI, KAS JĀDARA.

skatītājus hokeja čempionātā, bet patiesībā klāt neesmu bijis. Varbūt esmu paudis viedokli televīzijā, bet citādi lēmuma pieņemšanā neesmu piedalījies, un neviens man nav pat prasījis, ko domāju. Tas tāds piemērs, kas mani ļoti kaitina.

Savā jomā, aprindās jau iepriekš bijī ļoti labi zināms, bet plašākai sabiedrībai pēkšņi nonāci starmešu gaismā. Kāda ir sajūta?

Grūti ir. Man nekad nav interesējusi slava. Grūtākais ir to ienaidu saprast – kāpēc daži cilvēki tik ļoti ienīst mani, pat nesaprotot, ko tad īsti daru un par ko esmu atbildīgs. Daudzi mani uztver kā amatpersonu, kura pēdējā pusgada laikā *aizgājusi* zinātnē un medicīnā. Neizprotama ir arī tāda eiforiska fanošana. Nevaru teikt, ka man šī starmešu gaismā patīktu, bet tā nu tas ir sanācis. Citās valstīs manas jomas speciālisti arī tika *izmesti* starmešu gaismā.

Kolēgi ir dalījušies savās pārdomās?

Nu, protams, dažreiz kādi komentāri ir no Eiropas komisijas zinātnes ekspertiem. Skaidrs, ka mēs esam tie slikti ziņu nesēji. Politiski cenšas nākt ar labām ziņām, bet, ja kaut kas sliktas, tad to ir izdomājuši zinātnieki. Tādā ziņā kaitina teiktais, ka balstāties uz ekspertu viedokli. Vispār ir ļoti dīvaina sajūta, ka esi padomdevējs vai eksperts, bet bieži vien atsaucas uz tevi, lai gan skaidri redzi – tevi nemaz neņem vērā, lēmumu pieņemot. Piemēram, šie valstī pastāvošie ierobežojumi, lai gan pusgadu neesmu bijis ne pie apspriešanas, ne pie izstrādes. Tas man visgrūtāk ir, ka citi nesaprot, par ko esmu atbildīgs un par ko neesmu.

Ko dari un par ko īsti esi atbildīgs?

Veselības ministrijas sanāksmēs kā eksperts komentēju jautājumus, kas attiecas uz manu kompetenci: infekcijas slimību ierobežošana, diagnostika un ārstēšana. Mani kā ekspertu pieaicina dažādās ministrijas grupās, kurās izsaku savu viedokli. Esmu piedalījies arī dažādu stratēģiju rakstīšanā. Bet atbildīgs esmu tikai par to, kas notiek infekcijas slimību saistībā Paula Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā, kas ir mana darbavieta. Vadīju arī valsts pētījumu programmas par Covid-19 apakšprojektu, kurā pētījām saslimstības līmeni Latvijā, izstrādājām vīrusu sekvenēšanas praktiskā pielietojuma algoritmu, pētījām, kā uzlabot drošību operā, slimnīcās, rūpnīcās un skolās. Eksperts, kurš izsaka savu viedokli, nav amatpersona, kurš pieņem lēmumu.

Vai pēdējā pusotra gada notikumi ir ietekmējuši tavu pasaules uztveri vai personību?

Noteikti. Zināmu nogurumu manī tas ir radījis. Man vairs nav ilūziju par politiskajiem procesiem. Ne tikai Latvijā, bet arī rietumu sabiedrībā netiek galā ar problēmu, kurai ir skaidri risinājumi, kas jādara. Tā man ir skumjākā atziņa. Latvija nemaz tik slikti nav *izgājusi* pandēmiju, bet kopumā – cik nespējīgas ir gan valdības, gan sabiedrības, sastopoties ar apdraudējumu.

Atklājas katra spējas.

Jā, un cik esam smieklīgi nespējīgi tikt galā ar vienkāršām problēmām, jo šis vīruss *nespēlē* pret mums. Ja parādītos cita, lielāka problēma, cik tad mēs būtu spējīgi pretoties, ja nespējam apkarot to, ko skaidri zinām, kā ierobežot? Šobrīd daudz zinām, salīdzinot ar pagājušā gada martu. Ir pierādījumi un valstis, kuras tikušas galā pat bez vakcīnām. Citi var, un mēs nevaram? Pusgadu arī Latvijā mullājāties, saslimstības rādītāji nemainīgi. Nevaram lēmumus pieņemt, valdības komunikācijas trūkums un sabiedrības organizēšanās nespēja. Beigās vainīga ir

medicīnas sabiedrība. Mediķi jau sen pateikuši, kas jādara. Tas nav tik sarežģīti! Nav tā, ka mums tā būtu jāmokās, mokāties nevajadzīgi pēdējo pusgadu. Ne tikai mēs, bet lielākā daļa Eiropas valstu, izņemot Skandināviju. Bet mēs šeit, Eiropā, un arī ASV, kas ir mūsu stratēģiskais partneris, esam rupji izgāzušies. Ar ko Somija un Norvēģija labākas? Acīmredzami tām ir lielākas spējas organizēt.

Somi atbildīgāk izturas pret noteikumu ievērošanu.

Jā, bet arī noteikumi ir prātīgāki, ir izpratne. Tātad – var izdarīt! Par to man ir vilšanās – mēs zinām, kā to izdarīt, bet nevaram. Tas mani kā profesionāli satrauc.

Un vēl jāsaņem pārmetumi no sabiedrības.

Domāju, tas, ka Latvijā medicīnas nozare ir atzīta par vainīgu, ir absolūti netaisnīgi. Medicīnas nozare ir *vilkusi cauri* šo pusotru gadu. Medicīnas nozare, proti, medicīnas ierēdņi un veselības ministrija, ārsti, epidemiologi, ir visā sliktajā vainīgi. Tas ir absolūti netaisnīgi. Noņemta atbildība gan no valdības, gan sabiedrības. Lai gan, manuprāt, te ir pilnīgi skaidrs, ka šis jautājums ir *augstāks* par medicīnas nozari. Medicīnas nozare nevar atrisināt šo problēmu.

”

LATVIJA NEMAZ TIK SLIKTI NAV IZGĀJUSI PANDĒMIJU, BET KOPUMĀ – CIK NESPĒJĪGAS IR GAN VALDĪBAS, GAN SABIEDRĪBAS, SASTOPOTIES AR APDRAUDĒJUMU.

Kā šobrīd ar visu tiec galā, un vai ir arī laiks miegam? Kādā marta intervijā infektoloģe Dace Zavadska atzina, ka ir nogurusi un nesaprot, kā tu vispār vēl turies uz kājām un spēj funkcionēt.

Nezinu. Visgrūtāk bija pagājušā gada pavasarī, jo tad tā atbildība man bija lielāka. Tagad, var teikt, esmu pagājis malā. Protams, ir stress, nogurums. Mēģinu atgriezties iepriekšējā dzīvē – studentus mācīt, pacientus ārstēt, sportot, mēģinu sevi regulēt. Tādā stresa režīmā jau nevaru dzīvot. Esmu pieradis, cik nu var pierast. Kaut kādā veidā man izdevies no tā izsīkuma izvairīties, *pa bišķam* visu ko darot. Protams, ka nav vienkārši, gribētos, lai tas viss beidzas! Jāatzīst, ka ārsti dzīvo diezgan lielā stresā visu mūžu. Esam arī pieraduši ik dienu pieņemt izšķirīgus lēmumus. Agrāk jau nav bijis vieglāk. Pietiekami svarīgas lietas esmu darījis arī

Uga Dumpis, sniedzot intervijas mediju pārstāvjiem.

pirms Covid-19, varbūt ne tik plašai sabiedrībai zināmas.

Kas būs pirmā lieta, ko noteikti izdarīsi, kad beigsies pandēmija?

Kaut kur tālāk un eksotiskāk aizbrauktu paceļot, noteikti uz Āziju. Nauda ir uzkrājusies, nevar iztērēt!

Kā nonāci līdz studentu korporācijai?

Jaunībā! Jaunieši meklēja iespējas tikties, draudzēties. Labākie draugi mani uzaicināja uz korporāciju. Aizgāju, pasēdēju, likās interesanti. *Fraternitas Livonica* tiku uzņemts 1990. gada rudens semestrī. Tajā laikā tā bija mazskaitlīga – ar domubiedriem un draugiem. Tad, protams, arī vēsturiskās un Latvijas vērtības bija ļoti svarīgas. Idejiski neskatījos uz korporāciju, bet ka apkārt labi, gudri un interesanti cilvēki no dažādām nozarēm un specialitātēm. Joprojām daudzi mani labākie draugi ir no korporācijas.

Vai ģimenē arī ir saikne ar korporācijām?

Mani vecāki nāk no dziļiem laukiem, ģimenei šeit nebija nekādas lomas, kā citiem, kuriem korporācijā bija tēvi, vectēvi un radnieki.

Vai biji aktīvs fukšu laikā?

Jā, biju diezgan aktīvs! Balles organizēju, sporta pasākumus,

”

JOPROJĀM DAUDZI MANI
LABĀKIE DRAUGI IR NO
KORPORĀCIJAS.

fukšu bēgšanu, laivu braucienus un citas aktivitātes. Bija diezgan jautri! Tajos laikos gan fukšēšana nebija tik izteikta un reglamentēta, jo maz fukšu bija. Vairāk uzstādījums bija, ka jāpavada labi laiks. Tikai vēlāk tas attīstījās tādā nopietnākā līmenī. Atceroties vecos laikus – naudas un telpu nebija. Rīgas Tehniskās universitātes auditorijā toreiz tikāmies. Vēlāk tikām pie mājas. Tad vēl interesanti, ka bija ļoti vecie un pavisam jaunie biedri. Nebija paaudzes pa vidu, tikai daži trīsdesmitpiecgadīgie. Toreiz man likās – ko tie te meklē, tiem vairs te nav, ko darīt! Nu, tik veci! Mums, jaunajiem, bija savas intereses. Par pavisam vecajiem biedriem bija skaidrs – viņi nodod visu informāciju jaunajiem, kopā atceras jaunību, ļoti cienjami un interesanti cilvēki. Atceroties savu attieksmi, tagad man arī tā īpaši negribas būt tai paaudzei pa vidu – neērti un negribu zināt, ko par mani domātu jaunieši.

Ar citiem konventiem draudzējāties?

Jā, bija tāda lieta! Balles bija, ar studentēm arī tikāmies,

Uga Dumpis, saņemot Triju Zvaigžņu ordeni no Latvijas Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa 2019. gada maijā Rīgas pilī.

viesi nāca ciemos, basketbola turnīrs bija diezgan nopietns – gan spēlēju, gan arī kopā organizējām.

Tas ir tas pats turnīrs, kas šobrīd?

Jā, jā! Toreiz tikai citā līmenī. Tas bija ļoti *svaigs*. Formas pasūtījām, bija grūti meklēt šūšanas iespējas. Nebija tā, ka nedēļas laikā var uztaisīt tādās krāsās, kādās gribi.

Kurš notikums palicis visspilgtāk atmiņā?

Laivu brauciens no Valmieras uz Siguldu, lija lietus. Braucām visu nakti, atbraucām no rīta pa lietu un nesām augšā kalnā smagās laivas uz vilcienu. Negulējuši vispār. Toreiz jau ar sabiedrisko transportu pārvietojāmies. Tas pirmais, kas nāk uzreiz prātā. Tā tāda ekstrēma atmiņa.

Vai sanāca būt arī kādā amatā korporācijā?

Nē, amatos nebiju un uz tiem arī nerāvos. Tie mani nekad nav saistījuši. Es nevarētu izpildīt tās birokrātiskās procedūras, man bail no reglamentiem un papīriem, no kaut kādām formālām lietām. Tur tomēr jābūt noteiktai kārtībai, kam jāseko. Es varētu tikai haosu ieviest! Nē, tiešām nevarētu ne armijā būt virsnieks, ne korporācijā kādā amatā, nu nekur! Ne jau, ka esmu haotisks, esmu sistēmisks. Varu rituālus ievērot, bet ne tas, kurš par tiem rūpējas un vada.

”

ĪEGUVUMS ILGTERMIŅĀ –
AUGSTI IZGLĪTOTI CILVĒKI AR
INTERESĒM KAUT KO VĒL DARĪT
ĀRPUS IKDIENAS PIENĀKUMIEM.

Ko šobrīd tev nozīmē *Fraternitas Livonica*? Ir kāda saikne?

Jāatzīst, ka šobrīd neesmu aktīvs korporants. Man korporācija drīzāk ir jauniešu, nevis mūža organizācija. Protams, esmu e-pastu listē, kad tiek lemti jautājumi, tad balsoju, veicu maksājumus, vēroju un sekoju. Aktīvi nepiedalos, bet lasu. Nav tā, ka galīgi nezinu, kas notiek. Zinu! Diemžēl runāšana ir vairāk par problēmām nekā par labajām ziņām. To esmu novērojis sarakstēs. Bet par to, kas bijis brīnišķīgi, ne vienmēr pastāsta.

Tad jau nav tā, ka neesi aktīvs!

Nav jau tā, ka gluži prom esmu. Mani daži labākie draugi

ir aktīvāki, vairāk iesaistās. Jāatzīst, ka kaut kā pazudu no korporācijas – trīs bērni, darbi... Bet tiešām atceros, kā skatījos uz trīsdesmitgadniekiem. Man ir sajūta, ka tagad būtu smieklīgi iet.

Kāpēc tā?

Spēks ir studentos, viņi ir tie virzītāji, nevis vecie. Protams, tagad ir grūtāk, bet jauniešiem daudz vairāk iespēju. Agrāk tādu iespēju, kur iet un izpausties, nebija. Tagad arī individuālistiskāki cilvēki kļuvuši. Man grūti saprast, kā ir tagad. Uzskatu, ka jaunieši, studenti ir tieši tie, kam ir jābūt aktīvākajiem. Vecie biedri var maksāt naudu, atbalstīt, pieņemt stratēģiskus lēmumus, bet man nepatīk tā doma – iet un atjaunot kārtību un jauniešus mācīt. Tas tāds evolucionārs process, manuprāt. Korporācijas arī evolucionē. Tā jābūt, nevaram noturēt konservatīvo līniju. Bet tie elementi ir ļoti svarīgi – intelekts, pieredze, pēctecība, lepnums –, tiem būtu jābūt.

”

GRŪTĀKAIS IR TO IENAIDU
SAPRAST – KĀPĒC DAŽI CILVĒKI
TIK ĻOTI IENĪST MANI, PAT
NESAPROTOT, KO DARU UN PAR
KO ESMU ATBILDĪGS.

Bet no filistriem jaunie taču daudz ko gūst – dažādu profesiju pārstāvji ar lielu pieredzes bagāžu!

Tas ir viennozīmīgi, tur šaubu nav. Galu galā – interesanti cilvēki! Tur gan, domāju, ir obligāts pienākums tieši šādā veidā izpausties – ja tev kāds kaut ko prasa, tad tev ir jāatbild. Tā to arī uztveru – ja kādam mani korporācijas saistībā vajag, tad labprāt atsauksos. Bet uzmanītos otrādi – ka izdomāšu, ko tagad darīšu. Diemžēl tādas tendences arī ir – dažiem liekas, ka beidzot ir jāievieš kārtība. Es tā lasu protokolos. Tajā virzienā ļoti nelabprāt gribētu piedalīties.

Vai korporācijām vajadzētu mainīties, ir kādi novērojumi?

Nevarētu tagad pateikt, kas būtu jāmaina. Kad biju jauns, man likās, ka daudz ko varētu mainīt! Piemēram, rituālus. Tādā ziņā, ka paši arī nezināja, kas tad tajos īsti jādara, ņemot vērā tā brīža biedru sastāvu. Lai gan jāsaka, ka ļoti liela cieņa pret vecajiem filistriem bija. Bet, par novērojumiem turpinot, galvenais, lai jaunie nāk un darbojas. Lielākā

problēma ir, ka viņi nenāk. Bieži, iespējams, arī nenāk, jo ir kādi apgrūtinājumi – liek dežūrēt vai arī kādas lietas darīt, kas varbūt mūsdienās vairs nav reālistiskas. Cilvēkam tomēr jābūt arī lojālam, lai korporācijai tērētu savu laiku un ar prieku pildītu uzliktos pienākumus, ņemot no tā pretī ieguvumus. Ir jābūt balansam. Piemēram, ja grib ko organizēt, lai dara un organizē, ja tas ir svarīgi. Nevar noliegt un teikt, ka korporācija ar to nenodarbojas. Mūsu laikā darījām visu, kas ienāca prātā, kas likās interesanti. Protams, jāpieturas pie standartiem – komerši un pienākumi, kas jāizpilda, svēta lieta ir komāns. Un galvenais ir saprast, ka ir jābūt aktivitātēm un ne obligāti piecdesmitgadīgajiem tajās visās jāpiedalās, piemēram, futbola turnīros vai izbraukumos pie dabas. Protams, pandēmija šobrīd ieviesusi izmaiņas.

Ir arī pozitīvas izmaiņas – piemēram, piespiedu kārtā apgūtas tiešsaistes platformas, varam iesaistīt aktivitātēs mūsu ārpus Latvijas esošos biedrus.

Domāju, ka daudz kas jāizmanto arī turpmāk. Noteikti būs ieguvumi korporācijām. Nesatikšanās klātienē korporācijām ir diezgan briesmīga. Domāju, ka rudenim vajadzētu būt labākam.

Ko korporācija tev ir devusi?

Galvenais ir intelektuālais nemiers. Tas ir vajadzīgs. Intelektuālajā nemierā rodas idejas un attīstība, kurā virzienā iet. Kāds pastāsta idejas, kādas stipendijas pieejamas, par dažādām iespējām. Zinu arī, ka uzņēmumi tapuši, korporācijām apvienojoties. Tas ir būtiski! Augsti izglītoti cilvēki ar interesēm kaut ko vēl darīt ārpus ikdienas pienākumiem – tas arī ir galvenais ieguvums ilgtermiņā. Klasiskajās augstskolās, kā Oksfordā vai citās, cilvēki no dažādām specialitātēm tiek un apmainās idejām. Tā trūkst Latvijas augstskolās. Nav šīs jaukšanās starp dažādām nozarēm. Bet korporācijās tāda iespēja ir, arī man! Daudzus gudrus cilvēkus korporācijā esmu satīcis un iepazinis: fiziķus, juristus, uzņēmējus, inženierus un citu nozaru pārstāvjus. Ne tikai tas, ka varu ko uzjautāt, bet tā ir ideju apmaiņa un plašāka redzesloka veidošana.

Ja tagad kāds no jaunajiem studentiem tev jautātu – ir vai nav vērts korporācijā būt, kāda būtu tava atbilde, lai iedrošinātu?

Teiktu, ka korporācija ir daļa no augstākās izglītības. Iespēja satikt gudrus cilvēkus. Citādi to iespēju mūsdienās ir mazāk, jo individuālisms pieaudzis.

Ko tu novēli *Universitas* lasītājiem?

Mācieties, pilnveidojiet sevi fiziski un garīgi, ejiet plašāk, izziniet pasauli!

VAI VALSTI VAR AIZSARGĀT,
NOSPIEŽOT *LIKE*?

DISKUSIJA PAR KORPORĀCIJU KĀ ORGANIZĀCIJU IESAISTI VISAPTVEROŠĀ VALSTS AIZSARDZĪBĀ AR NEMILITĀRIEM LĪDZEKĻIEM

Fil! Ričards Batarags, *ventonus*, fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Foto: Ruslans Antropovs

FIL! RIČARDS BATARAGS (R.), *ventonus*, uz sarunu uzaicināja vēsturnieku zemessargu FIL! KĀRLI DAMBĪTI, *frater vanenicus*, profesionālā dienesta seržanti TAUT! ANETI VILNI, *imeria*, studentu bataljona zemessargu FIL! KĀRLI KAMRADZI, *selonus*, un pārstāvjus no LR Aizsardzības ministrijas: EDGARU SVARENIEKU un VITĀLIJU RAKSTIŅU, lai diskutētu par korporāciju kā sabiedrisku organizāciju līdzdalību visaptverošā valsts aizsardzībā.

R.: Valsts brīvība un neatkarība ir būtisks valsts pastāvēšanas un attīstības pamats. Kā definējusi LR Aizsardzības ministrija (AM), valsts aizsardzība ir visas sabiedrības kopīgā atbildība, tas nozīmē, ka tajā svarīga loma ir sabiedriskajām organizācijām, tostarp akadēmiskajām mūža organizācijām, kas varētu dot daudzpusīgu piensumu valsts visaptverošā aizsardzībā. Ko nozīmē jēdziens *valsts visaptverošā aizsardzība*, un kāda loma tajā ir, piemēram, uzņēmējiem, zinātniekiem, valsts sektora darbiniekiem, žurnālistiem vai sabiedriskajām organizācijām?

V.: Visaptverošā valsts aizsardzība (VVA) ir tulkojums no angļu valodas – *comprehensive national defence* –, tā ir sistēma, ko piekopj vairākas NATO valstis. Totālās aizsardzības sistēmas tagad cenšas visā pasaulē *rebrendot*, iesaistot sabiedrību, lai tās būtu iekļaujošas, visaptverošas – ar privātā un sabiedriskā sektora iesaisti. Skaidrs, ka mūsdienu apdraudējumi, ne tikai militārie, nav risināmi bez

Fil! Ričards Batarags, *ventonus*:

“Organizācijas varētu sniegt nemilitāro atbalstu ar savu informācijas tīklu, ietekmi uz uzņēmējdarbību, sabiedrību, speciālistiem medicīnā un citās jomās.”

sabiedrības iesaistes. Piemēram, arī Covid-19 pandēmijas pārvaldība nebūtu iespējama bez privātā sektora iesaistes, kas faktiski nodrošina epidemioloģiskās drošības prasības savos uzņēmumos un kontrolē to izpildi. Jābūt sadarbībai ar privāto sektoru, universitātēm, nevalstiskajām organizācijām. AM kopš 2019. gada intensīvi runā ar šīm organizācijām, uzņēmumiem.

E.: Tomēr nav tā, ka visas durvis sarunām ar AM ir vaļā, lai stāstītu par šo konceptu. Daudzās vietās nākas klauvēties, dažas durvis tā arī paliek ciet. Tas galvenais princips ir: ja vienas durvis ir ciet, mēs ejam pie nākamajām. Ja mājā no desmit durvīm piecas ir atvērtas, ar laiku ceram atvērt arī pārējās. Mēs visi veidojam VVA.

R.: Kā jūs redzat sabiedrisko, nevalstisko organizāciju lomu VVA? Ko jūs sagaidāt no šī sektora?

V.: Nevalstiskais sektors ir ļoti nozīmīgs. Skatāmies arī uz valstīm, kas mums ir paraugs šajā jomā, piemēram, Somija. Tur cilvēki ziedo vidēji 17 stundas mēnesī brīvprātīgajam darbam. Skaidrs, ka mēs nevaram nokopēt šo sistēmu, bet varam uz to tiekties. Organizācijas var strukturēt trīs grupās: tās, kas vērstas jau uz palīdzības sniegšanu cilvēkiem (piemēram, biedrības *Latvijas Sarkanais krusts* un *Latvijas Samariešu apvienība*), otrā grupa – kas ar savām spējām un zināšanām var atbalstīt militāru aizsardzību (mednieku klubi u.tml.), trešā grupa – nelielās, uz projektiem vērstās organizācijas, kuru loma vēl jāatrod, bet tas ir kopīgs darbs. Reizēm tieši pēc diskusijām ar šīm organizācijām no tām nāk idejas un ierosinājumi. Piemēram, *Latvijas Pilsoniskā alianse* nāca ar ideju organizēt apziņošanas vingrinājumu – notestēt, vai nevalstiska organizācija var novadīt kādu ziņu saviem biedriem, sadarbības partneriem. Pirms gada arī to realizējām, un viņi sasniedza ļoti daudz ārvalstīs dzīvojošo – latviešu diasporu. Tas ir viens no piemēriem. Šādi mēs varam nonākt pie to mazo organizāciju lomu atrašanas VVA.

R.: Atgriežoties 100 gadu senā vēsturē. *Selonijas un Talavijas konventi* pieņēma lēmumu, ka visi tās aktīvie biedri veidos Atsevišķās studentu rotas (ASR) kodolu. Tas bija organizācijas vienots lēmums, nevis dažu indivīdu izvēle. Vai varam salīdzināt tā laika studentu korporāciju uzdrīkstēšanos ar mūsdienu korporāciju aktivitāti?

K.D.: Mēs nevaram to salīdzināt, jo 1918. gada beigas un 1919. gada sākums bija kardināli atšķirīgs laiks. Pirmā pasaules kara izskaņā sabiedrība funkcionēja citādi. Aktīvo biedru atdošana Latvijas Pagaidu valdības (LPV) rīcībā faktiski bija krīzes menedžmenta lēmums, ja tā varētu teikt. Latvijas Pagaidu valdību lielā mērā veidoja akadēmiskā, izglītotā vide. Un jāskatās, kas tad faktiski bija tie studentu korporāciju pārstāvji, kas iestājās ASR. Parasti raugāmies

Vitālijs Rakstiņš:

“Sabiedrībai jābūt noturīgai un jāspēj funkcionēt jebkurā krīzes situācijā. Mēs visi, gan bruņotie spēki, gan civilā sabiedrība, esam atkarīgi no kritiskajiem pakalpojumiem, tāpēc jāveido sistēma, lai nodrošinātu šo kritisko funkciju īstenošanu jebkādos apstākļos.”

uz latviešu studentu korporācijām, bet tāpat mums jāskatās uz vācu studentu korporācijām, kas iestājās Baltijas landesvērā. 1918./1919. gada situācijā pat tās nosaukums, ASR, radies ar uzstādījumu, ko šie studentu korporāciju pārstāvji noteica. Te būs nedaudz, bet ļoti uzticami cilvēki, par kuriem galvojam, ka viņi nemainīs savu kreklu uz otru pusi, kā tas bija ar citām mazām vienībām, kad karavīru motivācija bija tikai vēders un izdzīvošanas

Edgars Svareniņš:

“Valsts visaptverošo aizsardzību veidojam mēs visi kopā. Gan valsts, gan uzņēmumi, gan organizācijas, gan katrs kā indivīds.”

Fil! Kārlis Dambītis, *frater vanenicus*:

“Kas mūsdienās vispār ir akadēmiskās organizācijas, un kādi ir to mērķi? Ja mēs akadēmisko organizāciju vidē sapratīsim, kāpēc mēs vispār pastāvam, kas ir tas pienesums, ko varam dot, tā arī būs atbilde uz to, kā šīs organizācijas var iesaistīties.”

vēlme. LPV faktiski nebija, kam uzticēties. Arī iekšienē, tostarp Apsardzības ministrijā, pirmajos mēnešos ticība Latvijas valsts idejai bija nestabila. 1919. gada janvārī ļoti daudz virsnieku devās komandējumos uz rietumiem it kā meklēt palīdzību. Mūsdienās to varētu nosaukt par ātru evakuāciju, lai neteiktu bēgšanu. Un šādā situācijā bija šis mazais, politiski uzticīgais karavīru pulks, kam nāca klāt arī *kalpakiešu*, Cēsu rotas un Neatkarības rotas formējumi. Apstākļi tolaik būtiski atšķīrās. Tā bija kara laikā pieaugusi paaudze. Arī valsts politiskās idejas noformēšanās faktiski notika tikai dažus gadus iepriekš. Un tā bija *uz naža asmens*, vai nosvērties uz nacionālu vai sociālistisku valsti. Faktiski tā nosvērās sociālistiskā virzienā, bet padomju funkcionālais vājums nosvēra sabiedrības viedokli par labu Latvijas Pagaidu valdībai. Tomēr vairākus mēnešus Latvijas Pagaidu valdība varēja *pieķerties* tikai šim nelielajam uzticīgo vienību kopumam. Un tie nebija ideāli karavīri, izņemot dažus virsniekus. Mums ir daudz maldīgu priekšstatu par šo Neatkarības karu, kuri radīti pēckara periodā. Bet saistībā ar mūsdienām varbūt līdzīgi bija 90. gadu sākumā, par ko droši vien vairāk pastāstīs fil! K. Kamradzis no savas personīgās pieredzes.

K.K.: Protams, ļoti svarīgi apzināties ģeopolitisko un valstisko situāciju, kāda toreiz, pirms vairāk nekā simts gadiem, valdīja Latvijā. Cilvēki, kuri tajā laikā ienāca politikā, bija augsti izglītoti. Viņi pārstāvēja akadēmiskās mūža organizācijas, bija mācījušies Tartu vai Rīgā, viens otru pazina. Viņiem bija savstarpējā saikne. Jāsaprot, ka politiskā elite bija saistīta ar šīm organizācijām, to bija maz, bet ļoti organizētas. Korporācijās valdīja disciplīna ne tikai tāpēc, ka tur duelējās un mācījās paukot, šie cilvēki viens otru pazina, viņi viens otram uzticējās, katrs atbildēja par sevis teikto. Kad Konvents pieņēma lēmumu nodot sevi aizsardzības ministra Kārļa Zālīša rīcībā, viņi saprata, ko dara. Vēsturiski teritorijā, kas nav valsts, iedzīvotāji nezināja, kādu karogu kuru dienu vilkt, kādu naudu mainīt un kādu bildi likt pie sienas. Bet tajā pašā laikā ir organizācija, kas pasaka, ka mēs zinām, uz ko ejam un ko lemjam, ko un kā darām. Kad veidojās Somijas valsts, jāģeri bija izglītotā, strukturētā, organizētā kustība, viņi bija tas mūris, ap ko veidot militāru spēku, kas varēja aizsargāt valsti. Pamatā viņi bija līdzīgi studentu organizācijām tā laika Latvijā.

K.D.: Jā, mūsdienu atšķirība ar 1918./1919. gadu ir tā, ka toreiz politiskā elite cieši savijās ar akadēmisko. Bet tā bija ļoti, ļoti neliela sabiedrības daļa. Šobrīd studējošo un akadēmiski izglītoto skaits viennozīmīgi ir daudzreiz lielāks. Mūsdienās arī iespējas iesaistīties neformālās organizācijās un sasaistīties ar cilvēkiem neformāli ir daudz lielākas. Bet, skatoties tādā VVA kontekstā uz studentiem, mēs aplami uzreiz iedomājamies studentu ar ieroci rokās, nevis studentu organizāciju kopējo kapacitāti. Tiek jaukta individuālā kapacitāte ar organizāciju iespējām. To varēja just 2014. gadā, kad Studentu bataljonā vēlējās iestāties vai atjaunoties liels skaits korporantu.

R.: Tieši tā! Mūsu šodienas sarunas tēma ir tieši par to, kādi uzdevumi un loma valsts aizsardzībā būtu jāuzņemas akadēmiskajām mūža organizācijām, nevis par katra korporanta individuālo izvēli, kur ir skaidri ceļi un iespējas.

A.: Uzskatu, ka ne visiem jāstājas profesionālajā dienestā vai Zemessardzē, jo iesaiste VVA var būt dažāda. Piemēram, informatīvā ziņā – informācijas apmaiņa, stiprinot noturību pret dezinformāciju un esot vadošos amatos, tādējādi sniedzot atbalstu NBS. Reizēm tiek aizmirsta sievietes loma VVA. Par vīriešiem ir skaidrs, ko viņi darīs krīzes situācijā, bet par sievietēm iesaisti nerunā, lai gan mēs esam spējīgas un vēlamies palīdzēt. Protams, visas neuzskata sevi par spējīgām iestāties Zemessardzē, taču vēlme darboties un atbalstīt būtu. Tās, kuras ir jau atradušas savu veidu, kā darboties VVA, ir iestājušās Zemessardzē vai profesionālajā dienestā, taču tās, kuras

dažādu apstākļu dēļ nevar pašlaik būt Zemessardzē vai profesionālajā dienestā, var sniegt atbalstu dažādos citos veidos un ir tikai nedaudz jāpamudina, ko un kā darīt. Studenšu korporācijām vērtīgākā lieta ir organizētība, disciplinētība un informācijas tīkls, un tas ir labs potenciāls VVA iesaistē.

Sabiedrības spēja pretoties krīzēm ir nonākusi arī NATO redzeslokā, un ir izdotas NATO rekomendācijas, daudzas no vadlīnijām izmantojam. Katra NATO valsts pati atbildīga par savas sabiedrības noturību. Un tieši šajā jomā ļoti lielu darbu var paveikt nevalstiskās organizācijas.

V.: Korporāciju biedri ir izglītoti cilvēki – inženieri, ārsti – , kas būs nepieciešami gan militārajai aizsardzībai, gan civilajai. Katrs uzņēmums, organizācija kaut ko var dot valstij. Piemēram, krīzes situācijā turpinot algot darbiniekus. Noteikti nav jāskatās tikai uz militāro pusi. Sabiedrībai jābūt noturīgai un jāspēj funkcionēt jebkurā krīzes situācijā. Mēs visi, gan bruņotie spēki, gan civilā sabiedrība, esam atkarīgi no kritiskajiem pakalpojumiem (elektroenerģija, sakari, medicīna utt.), tāpēc jāveido sistēma, lai nodrošinātu šo kritisko funkciju īstenošanu jebkādos apstākļos. Tāpēc tas ir visaptveroši. Cilvēkiem jāpilda savi pamatpienākumi.

E.: Nākamā gada laikā, ja jūs strādāsiet kādā lielā uzņēmumā, piemēram, Latveņero vai LMT, un būsiet nozīmīgs darbinieks, tad darba līgumā tiks iekļauts, ka valsts izņēmuma gadījumā jums aizliedz uzteikt darba tiesiskās attiecības. Tas, kādi uzdevumi no katra tiek sagaidīti krīzes situācijā, VVA jau ir sadalīts. Kritiskajās infrastruktūrās uzņēmumos mēs sagaidām, ka kritiskais inženieris turpinās darīt to, ko viņš ikdienā dara, – tad valstij nozīmīgie pakalpojumi nesabruks.

K.K.: Sabiedrībai jāzina un jāsaprot, kas jādara krīzes situācijā, un tā nav tikai karadarbība, bet arī stihijas, pandēmija vai kas līdzīgs, kad jāspēj mobilizēties. Piemēram, *Maxima* lielvieikala jumta iebrukšana. Bija svētku laiks, bet grupa cilvēku uzreiz devās palīdzēt. Jāsaprot – ja esi drošībā, tad vari veikt kādu uzdevumu vai vienkārši turpināt darīt savu darbu. *Selonija* k!ts 2014. gadā pieņēma lēmumu, ka katram *selonim* jāiziet militārā pamatapmācība. Bet kāpēc tas nestrādā? Ir izaugusi pilnīgi cita paaudze. Ar lielu pompu iestājas Zemessardzē, bet pēc pusgada atdod ekipējumu un saka – lieciet mani mierā. Palieliet 30%. Zemessardzē iestājoties, tiek noslēgts piecu gadu līgums, bet viena daļa ātri saprot, ka nevar *pavilk*t. Ja varētu kādas pāris nedēļas apgūt šīs pamatiemaņas, tas būtu efektīvāk. Būtu grūti, bet kopīgi to paveiktu. Pirmkārt, viņi aizietu pieci, nevis viens, un būtu kopā, viens otru pazītu, atbalstītu, uzticētos,

Fil! Kārlis Kamradzis, selonus:

“Tie, kas strādā militārās struktūrās, aizmirst, ka ar sabiedrību jārunā saprotamā valodā, ne ar pavēlēm.”

Taut! Anete Vilne, imeria:

“Studenšu korporācijām vērtīgākā lieta ir organizētība, disciplinētība un informācijas tīkls, un tas ir labs potenciāls iesaistīties.”

uzmundrinātu. Vēl problēma ir, ka tie, kas strādā militārās struktūrās, aizmirst, ka ar sabiedrību jārunā saprotamā valodā, ne ar pavēlēm. Protams, ir pavēle, bet tā ir saprotami jāskaidro. Tad būs savstarpējā saikne.

R.: Vai varam *iekustināt* ideju, ka mēs kā organizācijas iestājamijs par valsts aizsardzību ar savām nemilitārajām spējām, nevis to dara tikai atsevišķi korporanti vai korporantes? Ar mūsu organizāciju ietekmi sabiedrībā, uzņēmumos, valsts pārvaldē, universitātēs. Ar uzticamību šai valstij, šīs valsts vērtībām. Vai mēs varam runāt par to, ka korporācijas un akadēmiskās mūža organizācijas pozicionētos kā AM un NBS uzticami sadarbības partneri?

K.K.: Ikviens konvents teiks, ka ir lojāls un uzticams šai valstij. Tomēr – tāpat kā tauta uz ielas – mēs mīlam šo valsti, bet neticam valdībai.

A.: *Imerietes* izceļas ar to, ka mūsu konventā ir liels mediķu pārsvars, un vairākkārt esam arī jautājušas, kādas iespējas mums būtu sadarboties ar NBS. Daļa *imeriešu* noteikti ir ieinteresētas kopīgās apmācībās, sadarbībā, pilnveidoties militārajā medicīnā.

K.D.: Pirmkārt, mums jāatrisina cita fundamentāla problēma. Kas mūsdienās vispār ir akadēmiskās organizācijas, un kādi ir to mērķi. 18. novembra gājiens? Tradīciju saglabāšana? Jautājums – kāds ir nolūks, kāpēc mēs to darām? Ja mēs akadēmisko organizāciju vidē sapratīsim, kāpēc mēs vispār pastāvam, kas ir tas pienenums, ko varam dot, tā arī būs atbilde uz šo organizāciju iesaisti. Otrkārt, protams, svarīgi saprast, kas īsti aizsardzības jomai ir nepieciešams, domājot par mērķi. Lai nav disfunkcijas vajadzībās un piedāvājumā. Treškārt, jebkura šī labā griba ir izmaksas. Tās ir praktiskas lietas – aprīkojums, piemēram. Pats esmu saskāries ar problēmu zemessargu vidū, piemēram, ar bērnu pieskatīšanu militāro mācību laikā. To varētu risināt, uz garāku mācību laiku izveidojot improvizētu bērnu dārzu, kur arī brīvprātīgo darbam būtu būtiska nozīme. Bet kā ar ēdināšanu, sanitārajiem normatīviem? Teorētiski mēs to varam izdarīt, bet mums būs vajadzību saraksts, bez kura uz priekšu netiks. Diemžēl nākas saskarties, ka mūsdienu paaudzei patriotisms bieži izpaužas ar *like* nospiešanu feisbukā kādam patriotiskam ierakstam, bet tas nerisina pamatproblēmu.

A.: Jā, ļoti pareizi, jāsaprot kāds ir korporāciju mērķis mūsdienās. Mēs esam ceļa sākumā, daļa redz iespējas

Fil! Kārlis Dambītis, *frater vanenicus*

iesaistīties, ir vēlme, tikai jābūt skaidram mērķim, kurā virzienā ejam kā organizācijas, iesaistoties VVA. Studenšu korporāciju pārstāves ir gana morāli un fiziski spēcīgas, lai gribētu un varētu iesaistīties VVA, tikai jādefinē veidi, kā mēs to varam darīt.

K.K.: Būtu vēlams veidot savstarpējo saikni akadēmiskajām organizācijām un AM. Lai tā nav tikai Kalpaka balle, kurā satiekamies, bet tāpat katrs sēžam pie sava galdiņa. Veidot kopīgus pasākumus, kuros ģenerēt pilnīgi trakas idejas, bet kas varētu palīdzēt. Paaudzei, kas šobrīd veido korporāciju, ir citas intereses, bet viņos ir šis patriotisms – valstiskuma apziņa, kas izpaužas varbūt citādāk. Bet kopēja mērķa labā viņi saprot, ka ir lietas, kas jā dara. Tad, kad būs ideju apmaiņa. Šodien students, rīt jau uzņēmējs! Un uzņēmēji jau ir tās *durvis*, ko AM ver, un te korporācijas var būt noderīgas. Ir inženieri, juristi, ražotāji – lielas iespējas, kanāls, caur kuru runāt.

E.: VVA veidojam un veidojam mēs visi kopā. Gan valsts, gan uzņēmumi, gan organizācijas, gan katrs kā indivīds. Mēs esam pašā sākumā. Šobrīd notiek domu apkopojums un saskarsmes punktu meklēšana. Kur tos punktus atrodam, tur

arī attīstām sadarbību. Mēs esam tikai par diskusijām un šo punktu atrašanu.

V.: Jāsāk ar maziem projektiem. Mēs esam gatavi korporācijām stāstīt, ko nozīmē VVA, un diskutēt. Pie nevalstiskā sektora negājām, jo bija Covid-19 ierobežojumi. Sākām ar diskusijām, proaktīvām lekcijām un semināriem ar kritiskajiem uzņēmumiem, līdz sabiedriskajām organizācijām vēl netiekām. Pēc diskusijas redzu, ka akadēmiskās mūža organizācijas varētu būt mūsu nākamais solis.

R.: Komāni saka – visas akadēmiskās organizācijas ir patriotiskas. Visām rūp Latvijas valsts un Latvijas neatkarība. Te es redzu, ka ir iespēja uzturēt dialogu ar aizsardzības nozari un tieši kā organizācijām iesaistīties vairāk nemilitārajā formā. Militārā forma paliek individuāls lēmums – kļūt par profesionālā dienesta karavīru, zemessargu vai iziet rezerves karavīra apmācību. Bet organizācijas varētu sniegt nemilitāro atbalstu ar savu informācijas tīklu, ietekmi uz uzņēmējdarbību, sabiedrību, speciālistiem medicīnā un citās jomās. Jautājums paliek, vai korporācijas mūsdienās ir gatavas šādu svarīgu lēmumu pieņemt? **U!**

Fil! Kārlis Kamradzis, *selonus*.

SĀKSIES JAUNS P!K! PREZIDĒŠANAS CIKLS

P!K! t/l vicesen! com! Uģis Jankavs, *frater vanenicus*

Latvijas studentu korporāciju jumta organizācijā Prezidiju Konventā (P!K!) 2021. gada pavasara semestrī prezidē *Fraternitas Vanenica*: P!K! sen! com! Mārtiņš Ozols, P!K! vicesen! com! Uģis Jankavs, P!K! sekr! com! Indriķis Andris Birzenieks.

2021. gada 2. februārī P!K! tika pieņemta *Gersicania* propozīcija mainīt P!K! prezidēšanas ilgumu no viena akadēmiskā semestra uz vienu akadēmisko gadu, sākot no brīža, kad P!K! prezidēšanu pārņem vecākā P!K! korporācija. 2021. gada septembrī *Fraternitas Arctica* iesāks jauno P!K! prezidēšanas ciklu. Šāds lēmums pieņemts, lai P!K! darbs un tā plānošana būtu efektīvāka.

Semestris aizvadīts Covid-19 ierobežojumu ēnā, darbojoties attālināti. P!K! korporācijas cītīgi seko līdz ierobežojumu atvieglojumiem ar cerību visiem drīz tikt klātienē. Ņemot vērā līdzšinējo situāciju, netiek apspiesti pasākumi, kas ir tālāk par 2021. gada nogali. Cerams, ka līdz šī gada beigām P!K! korporācijas drīkstēs tikt klātienē pasākumos.

Turpinās darbs pie P!K! vizuālās identitātes un mājaslapas, kas ir izstrādes procesā. P!K! t/l prezidijs lepojas par paveikto – efektīvu P!K! sēžu organizēšanu un veiktajām izmaiņām P!K! prezidēšanas nolikumā, kas bija ilgstoši neatrisināts jautājums. **U**

APJOMĪGI GROZĪJUMI S!P!K! KOMĀNĀ UN STATŪTOS

S!P!K! t/l sen! fil! Elīna Belecka, *zinta*

Pavasara semestris S!P!K! tika aizvadīts attālināti, un visi konventi jau bija pieraduši pie šādas darba organizēšanas kārtības. Šajā semestrī tika risināti aktuālie jautājumi, novadīti septiņi konventi, kuru laikā veikti arī grozījumi S!P!K! pamatdokumentos. Pateicamiem konventiem par atsaucību, iesaisti un kopā sasniegto.

Visi konventi kopā pacietīgi strādājuši pie S!P!K! Komāna komisijas sagatavoto apjomīgo S!P!K! Komāna, Tradīciju komāna un statūtu grozījumu izskatīšanas. Šie grozījumi tika veiksmīgi arī attālināti apstiprināti. Turpmākais darbs noritēs atbilstoši papildinātajiem un precizētajiem dokumentiem. Šie ir nozīmīgākie grozījumi, kas līdz šim pieņemti S!P!K! dokumentos.

Martā kopā ar Filistru savienību organizējām pavasara konferenci *Cilvēks kā kapitāls*. Konference pirmo reizi notika tiešsaistē. Par šo pasākumu saņēmām labas atsauksmes. Iespējams, nākotnē konference notiks, apvienojot iespēju to apmeklēt klātienē, kā arī pieslēgties tiešsaistei, tādējādi padarot to pieejamu arī tiem, kuri atrodas citās pilsētās vai valstīs. Arī mums kā organizētājiem bija daudz nezināmā, bet esam gandarītas par paveikto.

Noteikti vēlos izteikt lielu pateicību *Imeria*, kas aktīvi vairāku semestru garumā ar savu pieredzi atbalstīja poļu jauniešu centienus dibināt pirmo studenšu korporāciju Polijā – *Plateria Varsoviensis*. Priecājamies, ka, esot Latvijas studenšu korporācijas apvienojoša organizācija un lemjot par *Plateria Varsoviensis* atzīšanu par pilntiesīgu studenšu korporāciju, esam devušas artavu studenšu korporāciju tradīciju iedibināšanā Polijā.

Arī šajā gadā esam finansiāli atbalstījušas S!P!K! kori un deju kopu *Marmale*, kur darbojas arī studenšu korporāciju pārstāves, lai iespēju robežās notiktu attālinātas nodarbības un turpinātos dziesmu un deju prieks. Ar nepacietību gaidām tikšanos kādā koncertā vai svinīgajā pasākumā, kuru bagātina kora un deju kopas priekšnesumi. Priecājamies, ka varējām finansiāli atbalstīt arī studentu un studenšu 24. Teātra festivālu, kurā drosmīgākie konventi pārsteidza skatītājus un žūriju ne tikai ar radošām izrāžu idejām, bet arī ar vēl festivālā nebijušiem tehniskiem risinājumiem.

Lepojamies ar iespēju prezidēt S!P!K! un esam gandarītas par paveikto šajā akadēmiskajā gadā! **Rudenī S!P!K! vadībā redzēsim studenšu korporāciju *Staburadze*.** Izturību, drosmi un izdošanos *staburadzēm!* Lai mums visiem aizraujošs jaunais akadēmiskais gads! **U**

IEVĒLĒTA UNIVERSITAS REDAKTORES VIETNIECE

Lai veicinātu studentu un studenšu korporāciju žurnāla *Universitas* attīstību un izaugsmi, redakolēģija pieņēma lēmumu ievēlēt žurnāla redaktora vietnieku. 2021. gada pavasarī tika izsludināts publiskais konkurss vakancei *redaktora vietnieks/ce*. Konkursa komisija saņēma septiņus pieteikumus, tostarp piecus no studentu un studenšu korporāciju (*Lettonia*, *Fraternitas Cursica*, *Selga*, *Varavīksne*) biedriem/ēm. Izsverot pretendentu piemērotību un atbilstību amatam, ar trīs pretendentiem redakolēģija un F!B!S! pārstāvis (*Universitas* oficiālais izdevējs) tikās tiešsaistes sarunā. Pēc sarunas ar kandidātiem tika pieņemts vienbalsīgs lēmums par redaktora vietnieci apstiprināt **fil! Ilzi Zvirgzdu, selga**, kura izrādīja vislielāko skaidrību par žurnāla misiju un parādīja teicamu izpratni par žurnāla veidošanu. Viņai ir vairāk nekā 20 gadu pieredze redaktora un korektora darbā, kā arī pieredze *Selgas* internā žurnāla *Trejkrašu Lokā* sagatavošanā un izdošanā. I. Zvirgzda kopā ar redakolēģiju un redaktori fil! S. Grigorjevu, *gundega*, kopīgi turpinās iesākto darbu pie žurnāla *Universitas* sagatavošanas un izdošanas divas reizes gadā, kā arī attīstīs *Universitas* mājaslapu uz atgūtā domēna www.universitas.lv.

Redkolēģiju papildina divi jauni locekļi: com! Roberts Rasums, *lettonus*, un com! Artūrs Špaks, *lettonus*.

UNIVERSITAS REĢISTRĒTS KĀ MASU INFORMĀCIJAS LĪDZEKLIS

Pateicoties izdevēja Filistru biedrību savienības (F!B!S!) rūpēm, 2021. gada pavasara semestrī *Universitas* tika reģistrēts kā masu informācijas līdzeklis (MIL): *Filistru biedrību savienības žurnāls Universitas*. MIL saturiskā ievirze ir: akadēmisks žurnāls studentu un studenšu korporāciju biedriem, akadēmiskajai sabiedrībai un citiem interesentiem par aktualitātēm studentu un studenšu korporācijās, augstākajā izglītībā, zinātnē un kultūrā.

Tā uzdevumi: atspoguļot studentu un studenšu korporāciju dzīvi; veicināt informācijas apriti starp studentu un studenšu korporācijām; popularizēt sasniegumus augstākajā izglītībā, zinātnē, kultūrā; glabāt tradīcijām bagāto studentu un studenšu korporāciju vēsturi. Tāpat žurnālam reģistrēts ISSN numurs, kas attiecīgi drukātajai versijai ir 2661-5983 un digitālajai versijai 2592-8961.

KORPORĀCIJU UN TO BIEDRU NOSAUKUMU ATVEIDE UNIVERSITA

Tā kā pastāv vairāki korporāciju un to biedru nosaukumu atveides varianti drukātajā tekstā, redakolēģija vēlas precizēt *Universitas* nostāju. Pamatojoties uz Latviešu valodas aģentūras speciālistu konsultāciju un sniegtajiem ieteikumiem, gandrīz visi studentu korporāciju nosaukumi (un arī s!k! *Imeria* nosaukums) ar latīnisku cilmi un galotnēm tiek lietoti oriģinālvalodā (parasti slīpinot) un netiek locīti, jo citvalodu īpašvārdiem nav korekti piemērot latviešu valodas locījumu sistēmu. Protams, verbālajā formā ērtības labad korporantu vidē tas tomēr tiek darīts, kā arī ir konventi, kuru internajos izdevumos latīniskie nosaukumi tiek locīti arī rakstveidā, pamatojoties tieši uz šo runas tradīciju, tomēr *Universitas* pēdējos gados ir nolēmis sekot valodnieku ieteikumiem, turoties pēc iespējas tuvāk oriģinālnosaukumiem un tādējādi arī nepazeminot rakstītā teksta kvalitāti. Piemēram: *Lettonia* ir liels konvents; *Tervetia* nams; *Fraternitas Arctica* ir jauna kantu grāmata;

foto no *Imeria* arhīva. Precīzāku teikuma locekļu gramatisko attiecību norādīšanai dažkārt tiek pievienots vārds *korporācija* vai *konvents*, tos attiecīgi lokot.

Izņēmums ir *Selonija* un *Talavija* nosaukumi, jo šo nosaukumu latinizētās galotnes ir latviskojušās, kā arī studenšu korporāciju nosaukumi (lielākā to daļa ir latviešu izcelsmes); tie tiek locīti atbilstoši latviešu valodas locījumu sistēmai. Piemēram: *Selonijas* literārais vakars bija interesants; *Gundegai* radās ideja par pavasara talku; *Selgai* nākamgad aprit 95 gadi.

Līdzīgi *Universitas* izdevumā tiek atveidoti arī korporāciju biedru nosaukumi: lielākoties tiek izmantota latīniskā forma, to slīpinot un, ja iespējams, nelokot. Piemēram: com! Viesturs Mušperts, *selonus*; fil! Andris Zeļenkovs, *frater cursicus*; sarunājāmie ar fil! R. Rūsi, *lettonus*; viesojāmie kādas laipnas *imerietes* namā; pasākumā piedalījās divi *arkti*.

MARGARĒTA GROSVALDE: NO ĀRLIETĀM LĪDZ SIRDSLIETĀM¹

Fil. Dr. philol. Eva Eglāja-Kristsons, *staburadze*

Margarētai Grosvaldei 2020. gadā 16. oktobrī apritēja 125. gadskārta, šis jubilejas fakts izskanēja vien Grosvaldu dzimtai veltītajā platformā,² kaut M. Grosvalde Latvijas ārlietu dienestam veltīja divdesmit divus savus dzīves gadus, strādādama gan jaunizveidotajā sūtniecībā Londonā kopš 1919. gada februāra, gan kopš 1923. gada (līdz 1940. gada augustam) Ārlietu ministrijā (ĀM) Rīgā. Šai aizmirstībai viens no pamatojumiem ir fakts, ka daudzās valstīs, tostarp Latvijā, ārlietu dienestā līdz Otrajam pasaules karam sievietes bija tiesīgas pildīt vien sekretāres amatu, pārsvarā ieņemot otrās pakāpes sekretāra amatu, ar ļoti retiem izņēmumiem pirmās pakāpes sekretāra amatu, tātad augstāka ranga pozīcijas un tām nereti līdzī nākošā cieņa un popularitāte dzīves laikā un pēc nāves izpalika. Jāņem arī vērā, ka no iespaidīgās un bērniem bagātās Grosvaldu ģimenes pēcnācēji bija tikai vecākajai meitai Mērijai, tomēr dažādu apstākļu dēļ Mērijas dēla, ievērojamā matemātiķa Emanuela Grīnberga dēla ģimene integrējusies ASV un nepievēršas dzimtas aktualizēšanai. Kopumā gan jāatzīst, ka Grosvaldu vārds pēdējā piecgadē izskanējis gana daudz un spilgti; pēdējais notikums ir rakstnieces un režisores Kristīnes Želvas grāmata *Grosvaldi (Nepuṣns, 2021)*, kas ir beletrizēts Grosvaldu dzimtas stāsts. Šī grāmata daudzējādā ziņā izriet no K. Želvas intereses par Mēriju Grīnbergu kā Grosvaldu dzimtas pēcteci, kura Otrā pasaules kara laikā izglāba lielu daļu Latvijas muzeju kolekciju, par ko stāsta dokumentālā drāma *Mērijas ceļojums* (rež. K. Želve, 2018.) ciklā *Latvijas filmas Latvijas simtgadei*. Savukārt 2019. gada rudenī gandrīz trīs mēnešu garumā Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā³ bija skatāma izstāde *Mērijas ceļojums. Grosvaldu ģimenes stāsts* (K. Želve, Ieva Kalnača, Ieva Stūre, Katrīna Vastlāve). Izdevniecība

Latvijas mediji gatavo publicēšanai Mērijas Grīnbergas, vecākās, dienasgrāmatas.

Taču atgriezīsimies pie M. Grosvaldes un viņas unikālās dienasgrāmatas, kas pavisam nejausi nonāca manās rokās un kļuva gan par objektu dzīves pierakstīšanas izpētē, gan par galveno impulsu vērienīgam projektam (sk. 2. vēri). Kā dzīves laikā, tā arī pēc nāves 1982. gadā par viņu rodams vien dažas ziņas, Visvalža Bokaldera nekrologs⁴ un šķirkļis enciklopēdijā *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki*.⁵ Līdz ar nesen atrasto dienasgrāmatu ir iespēja Margarētu iepazīt daudz tuvāk, vismaz šajā dienasgrāmatas rakstīšanas periodā – no 1919. gada februāra līdz 1926. gada maijam. Uzreiz piebildešu, ka Margarētas dienasgrāmatā sirdslietas un ārlietas ir vadmotīvs, kas piedāvā reizē ieskatu Margarētas kā jaunas sievietes dzīvē un darbā Londonā, gan nesaraujami ir unikāla liecība Latvijas ārlietu vēstures notikumiem un personībām. Būtiski, ka dienasgrāmata pamatā rakstīta angļu valodā, jādodomā, lai praktizētu rakstu valodu.

Margarēta dzimusi 1895. gada 16. oktobrī. Viņa Grosvaldu ģimenē ir jaunākais – astotais – bērns, no kuriem uzaug pieci, viņai vienīgajai ģimenē nav otrā vai pat trešā vārda. Toties viņai ir trāpīga un sirsnīga iesauka – Māsiņa, kas ļoti precīzi atspoguļo Margarētas būtību, jo šī mazā māsiņa allaž par visu ģimeni turēja rūpi, šī viņas rakstura šķautne nolasāma gan viņas dienasgrāmatā, gan ģimenes korespondencē. Viņas viedoklis visiem ir būtisks gan privātās, gan profesionālās dzīves jautājumos. Tāpat kā pārējie Grosvaldu bērni, arī Margarēta ieguva izglītību, apgūstot galvenās Eiropas valodas, kuras nereti mācījās tajās zemēs, kur tās runāja, taču māsām Mērijai, Līnai un Margarētai nebija iespēju iegūt augstāko izglītību, kas ģimenē bija dēlu priekšrocība. Būtiski, ka lielā ģimene visu laiku bija ciešā saistībā ar dažādām mākslas

1 Šis raksts ir daļa no plašāka pētnieciskā darba: Eglāja-Kristsons, E. SOCIĀLIE MEDIJI VĒSTURES AKTUALIZĒŠANĀ: #GROSVALDI1920 UN MARGARĒTA GROSVALDE. Latvijas Arhīvi, 2020, Nr. 2/3, 32.–58.lpp.

2 Raksta autore ir iniciējusi projektu – Grosvaldu dzimtas vēstures atspoguļošanu sociālajos medijos, kas turpinās jau trešo gadu Facebook un Latvijas sabiedrisko mediju portālā LSM.lv attiecīgi ar mirklbirkām #Grosvaldi1919, #Grosvaldi1920, #Grosvaldi1921. Šī digitālā projekta pamatuzdevums ir sagatavot kvalitatīvu un izziņošu materiālu un dot būtisku artavu Grosvaldu dzimtas vēstures izpētē, atmiņas saglabāšanā un popularizēšanā plašākai sabiedrībai, piedāvājot ikvienam interesentam Grosvaldu ģimenes un Latvijas politikas, ārpolitikas un vēstures notikumu un personāžu secīgu stāstu ar dažādiem saturiskiem un vizuāliem papildinājumiem.

3 Vairāk lasīt: Želve, Kristīne. Mērijas Grīnbergas un Grosvaldu ģimenes stāsts jeb ceļojums ar pauzēm un pieturām. *Mākslas Vēsture un Teorija*. 2020. Nr. 24., 84.–90.

4 *Latvija*. 17.05.1982. Nr. 19.

5 *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki, 1918–1991: biogrāfiskā vārdnīca*. Sast. Ē. Jēkabsons, V. Ščerbinskis; Latvijas Valsts vēstures arhīvs; Latvijas Republikas Ārlietu ministrija; Latvijas Arhīvistu biedrība. Rīga: Zinātne, 2003. 123. lpp.

Grosvaldu ģimene savā dzīvoklī Rīgā 1904. gadā. No kreisās: sēž māte Marija, tēvs Frīdrihs, Mērija (vēlāk Grīnberga), aizmugurē stāv Līna un Oļģerds, priekšā starp māti un tēvu sēž Jāzezs, uz paklājiņa – Margarēta. LNMM, JGM-2087

nozārēm. Brālis Jāzezs ar iesauku Džo jau no mazotnes zīmēja, vecākais brālis Oļģerds ar iesauku Ožjē (*Ogier*) studēja mākslas vēsturi un kļuva par vienu no pirmajiem diplomētajiem latviešu mākslas vēsturniekiem, māte Marija un māsa Līna labi spēlēja klavieres, savukārt Margarēta piedalījās brāļa Jāzeza rīkotajos teatrālos un muzikālos *hepeningos* un nereti pozēja viņa zīmējumiem un gleznām. Iespējams, viņa ir visiecienītākā Jāzeza modele – gan Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, gan privātkolekcijās atrodas ap desmit darbu ar Margarētas portretējumu dažādos laikos un rakursos. Jāpiezīmē, ka Grosvaldu vīri trīs paaudzēs saistīti ar studentu korporāciju *Lettonia*, sākot ar Frīdrihu Grosvaldu, kurš ir viens no pirmajiem *lettoniem* vēl Tērbatas periodā, tad Oļģerds, un trešais ir māsas Mērijas dēls Emanuels Grīnbergs. Kā redzams fotogrāfijās, Frīdriha un Oļģerda bērēs *Lettonia* ir kupli pārstāvēta, pavadot mūžībā savu brāli pēc tradīcijām. Kā lasāms M. Grosvaldes lietā, kas atrodas Latvijas Valsts vēstures arhīva ĀM Personālsastāva dokumentu kolekcijā,⁶ Margarēta 1913. gadā beigusi Reinšes meiteņu privātskolu

(*Reinsche höhere Töchterschule*) Rīgā. Emmas Reinšes jaunkundzes privātskola bija iecienīta latviešu atvašu izglītošanas vieta, kur visus priekšmetus mācīja vācu valodā un kā rezultātā tika iegūtas skolotājas tiesības. Atceramies, ka arī rakstniece Anna Brigadere 1885. gadā E. Reinšes privātskolā Rīgā bija ieguvusi mājskolotājas diplomu. Arī Margarēta ieguva tiesības mācīt un bija valodu skolotāja Petrogradā (1915–1917) un V. Olava komercskolā Rīgā. 1918. un 1919. gada mijā, lieliniekiem tuvojoties Rīgai, Grosvaldu ģimene aizbrauca uz Lielbritāniju.⁷ Palēnām ģimene izklīda, uzsākot darbu Latvijas ārietu resorā dažādās valstīs. Oļģerds Grosvalds no 1919. gada februāra līdz jūlijam bija Latvijas delegācijas sekretārs Miera konferencē Parīzē,⁸ bet no 1919. gada jūlija – Latvijas Pagaidu valdības pārstāvis un rezidējošais ministrs Francijā (no 1921. g. sūtnis Francijā). M. Grosvalde, kā jau minēts, 1919. gada februārī sāka strādāt par darbvedi jaunizveidotajā Latvijas diplomātiskajā pārstāvniecībā Londonā. Jāzezs Grosvalds, atgriezies no Britu impērijas armijas ekspedīcijas karagājiena

6 Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk LVVA), 2570. f., 6. apr., 523. l.

7 Treijs, R. Pamatu cilvēki, diplomāti Grosvaldi. *Latvijas Vēstnesis*. 2001. 22.02., 6.03., 13.03.

8 Z. A. Meierovica aicināts, Dr. O. Grosvalds 1919. gada janvāra beigās ieradās Parīzē un 9. februārī sāka strādāt par sekretāru Latvijas delegācijā, kas jau bija atbraukusi uz Miera konferenci un kuru sākumā vadīja Latvijas Tautas padomes priekšsēdētājs Jānis Čakste.

Margarēta četrus gadus vecumā.
LNMM JGM-2131

Oļģerds un Margarēta Dzintaros 1910. gadā. LNMM, JGM-2364

uz Persiju un Kaukāzu, no 1919. gada vasaras pildīja Latvijas delegācijas Parīzes Miera konferencē sekretāra pienākumus, bet no 1919. gada decembra strādāja Latvijas diplomātiskajā pārstāvniecībā Parīzē. Frīdrihs Grosvalds 1919. gada aprīlī⁹ tika iecelts par diplomātisko pārstāvi Zviedrijā, nedaudz vēlāk – arī Norvēģijā un Dānijā.¹⁰ Karolīne jeb Līna Grosvalde no 1919. gada 1. augusta bija sekretāre sūtniecībā Stokholmā. Līna bija papildinājusi zināšanas valodu kursos vairākās Rietumeiropas pilsētās, Stokholmu ieskaitot, perfekti pārvaldīja vācu, angļu un franču valodu, bet pietiekami – krievu un zviedru. Turpat dažādus amatus pildīja arī Marija Grosvalde, 1873. gadā viņa bija nolikusi mājskolotājas eksāmenu, pilnībā prata vācu un franču valodu un diezgan labi orientējās arī krievu, angļu un zviedru mēlē. Atbildot uz anketas jautājumu par sūtņa dzīvesbiedres profesiju, F. Grosvalds ierakstīja: “Grāmatvedis, kasieris, tulks Latvijas legācijā Stokholmā.” Tikai Mērija Grīnberga, vecākā, pēcrevolūcijas jukās atradās Krievijā kopā ar abiem bērniem – Mēriju, jaunāko, un Emanuelu – un vīru Jāni Grīnbergu, latviešu luterāņu draudžu mācītāju Krievijā.

Par Margarētas kandidatūru darbam Londonā lasāms O. Grosvalda vēstulē, kas rakstīta Parīzē 1919. gada 12. februārī un adresēta Georgam Biseniekam Londonā: “Attiecībā uz palīga spēka pieņemšanu Ministra k[un]gs piekrīt, ka Skarres k[un]ga gan pagaidām neuzaicināt, bet pieņemt kādu no nupat Londonā iebraukušiem bēgļiem. Ministra k[un]gs lūdz Jūs uzaicināt kā palīga spēku manu jaunāko māsu Margaretu Grosvald, bet, ja viņa nepieņemtu šo vietu, Veru Bērziņ kundzi.

Darba spēku jautājumu Z. Meierovica k[un]gs drīzumā pats nokārtos, kad ieradīsies Londonā. Pagaidām palīga spēku var pieņemt, maksājot tam 20 mārciņas par mēnesi.”¹¹

1919. gada februārī Margarēta sāka strādāt par mašīnrakstītāju un darbvedi Latvijas diplomātiskajā pārstāvniecībā (no 1921. g. sūtniecība) Londonā. No 1921. gada septembra līdz 1923. gada martam viņa ir otrās šķiras sekretāre legācijā

Grosvaldu ģimene Edinburgā 1913. gadā. No kreisās: Marija Grosvalde, Margarēta Grosvalde, Mērija Grīnberga (jaunākā), Mērija Grīnberga, dz. Grosvalde. LNMM JGM-2341

⁹ 1919. gada 1. oktobrī Stokholmā sāka strādāt O. Grosvalda nelielā komanda, kurā kādu laiku konsula pagaidu vietas izpildītājs bija arī rakstnieks Kārlis Ieviņš. Diplomātiskā pārstāvniecība darīja visu, kas bija tās spēkos, lai panāktu Latvijas atzīšanu *de iure* Skandināvijā. Pirmās to izdarīja Zviedrija un Norvēģija 1921. gada 5. februārī, pēc tam Dānija un Islande – divas dienas vēlāk.

¹⁰ LVVA, 2570. f., 6. apr., 523. l., 64. lpp.

¹¹ Margarētas Grosvaldes vēstule Oļģerdam Grosvaldam, 1919. gada 13. marts. LNMM, JGM-1694 (tulkojums no franču val.).

jeb sūtniecībā Londonā, kā jau iepriekš minēts, tas ir viens no visaugstākajiem amatiem sievietēm tā laika ārlietu dienestā visā Eiropā. 1923. gada aprīlī Margarēta tika atbrīvota no šī amata, bet vēl līdz augustam bija brīva līguma sūtniecības kancelejas darbiniece. Pēc atgriešanās Rīgā no 1923. gada septembra viņa strādāja ĀM Saimniecības un finanšu nodaļā, no 1923. gada oktobra līdz 1940. gada augustam – bija otrās šķiras sekretāre Rietumu nodaļā, kuras pienākumos bija sagatavot un tulkot rakstus galvenokārt no franču un angļu valodas. Tādējādi M. Grosvaldes darba stāžs Latvijas ārlietu dienestā ir 21 gads. Šķirstot sūtniecības Londonā un ĀM dokumentāciju, nereti var piefiksēt Margarētas akurāto rokrakstu, izdarot kādu atzīmi, saņemšanas datumu utt. Patiesais darbu apjoms un atbildība bieži vien paliek aizkadrā, taču dienasgrāmatā Margarēta piemin milzīgo noslodzi un saspringto darba grafiku, kas izraisa veselības problēmas. Margarētas uzdevumos ietilpa vēstuļu pārrakstīšana ar roku un vēlāk mašīnrakstā, kā arī vēstuļu noformēšana un nogādāšana pastā. Dažkārt viņai pašai bija jā sacer oficiālu diplomātisko vēstuļu teksts angļu un franču valodā, jā piedalās dažādās pieņemšanās vai jā izsniedz pases. Margarētas pārraudzībā bija arī Londonas legācijā

Margarēta ar ziediem pie Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības Londonā 1920. gadā. M. Grosvaldes albums, RVKM fotokrājums

sagatavotie pārskati, ziņas un preses apskati, tāpēc viņa raksta brālim Oļģerdam: *“Tā, lūk, gara vēstule – ar maniem sīkumiem un gandrīz visām manām pārdomām. Ceru, ka tu domā par mani katrreiz, kad jūs saņemat preses apskatus, tāpat kā es domāju par Tevi, ieraugot kādu vēstuli no Parīzes.”*¹² Margarēta, uzsākot darbu ārlietu dienestā, ir 24 gadus veca, Londonas dzīve ir diezgan vienmuļa un vientuļīga, trūkst draugu un ģimenes. Precīzi to raksturo māte Marija jeb Mamiņa savā vēstulē vecākajam dēlam Oļģerdam īsi pēc jaunākā dēla Jāzepa nāves: *“Man gan Margareta ir ļoti mīļa – viņa ir viens ārkārtīgi mīļš, taisns un raktera bagāts cilvēks. Nabaga bērns – neko līdz šim nav zinājuse kā darba, tikai Joe viņai gādāja arī prieka.”*¹³ Paraleli darbam Margarēta iepazīst Londonu, parkus un pastaigu promenādes, kultūras programmu. Pēc viņas dienasgrāmatas var izsekot aktuālajam kino, teātra, operas un džeza koncertu repertuāram. Tāpat viņas literārajai gaumei. Pēc atgriešanās Rīgā dienasgrāmata kļūst arī par sabiedriskās dzīves hroniku, gan ĀM rīkotie pasākumi, gan korporāciju balles, dažādi karnevāli atkal ir Margarētas ikdiena. Margarētas dienasgrāmata atklāj, ka viņa bieži apmeklējusi *Lettonia* dāmu vakarus, *eglītes* un arī Kalpaka balli, dažkārt šifrēti, dažkārt ar uzvārdiem minēti tādi *Lettonia* filistri kā, piemēram, Nikolajs Karlsons, Aleksandrs Plensners, Aleksandrs Baidiņš, Roberts Rūsis. Arī Grosvaldu skaistajā dzīvoklī Aspazijas bulvārī risinājās rosīga sabiedriskā dzīve izsmalcinātā, ar mākslām piesātinātā gaisotnē. Dienasgrāmatā ienāk arī pārdzīvojumi un skumjas, cauri gadiem tās ir klātesošas par mīlotā brāļa Jāzepa nāvi 1919. gada februārī no pandēmiskās spāņu gripas, izvērsti aprakstīta arī tēva Frīdriha Grosvalda aiziešana mūžībā un bērnu ceremonija 1924. gada aprīlī, tikpat plaši stāstīts par Zigfrīda Annas Meierovica grandiozās bērnu ceremonijas priekšdarbiem ĀM 1925. gada augustā.

Margarēta 1908. gadā. LNMM JGM-2394

12 Marijas Grosvaldes vēstule Oļģerdam Grosvaldam. 1920. gada 10. februāris. LNMM, JGM-1664.

13 Šeit un turpmāk raksta autore brīvs tulkojums no angļu valodas.

Marija Grosvalde ar meitu Margarētu, apmēram 1908. gads. LNMM JGM-2166

Šeit plašāk pakavēšos pie Z. A. Meierovica lomas Margarētas dzīvē. Viņš ir tas, kurš, būdams ārlietu ministrs, pieņem Margarētu darbā sūtniecībā, viņa diplomātiskās un darba vizītes Londonā abus satuvina. Likumsakarīgi, ka Margarētas sirdslietu uzplūdi, kam var izsekot dienasgrāmatā, sakrīt ar valstiski svarīgiem notikumiem, un viņas intīmākie dienasgrāmatas ieraksti, protams, ir no tām dienām vai nedēļām, kad ārvalstu vizītēs Londonā vai Parīzē uzturas Meierovics, ko dienasgrāmatā Margarēta aizšifrējusi aiz vārda *Murrey* vai iniciāļiem *ZAM*. Došu nelielu ieskatu 1921. gada notikumos, lai tēzi par *ārlietu un sirdslietu saikni* ilustrētu caur Margarētas dienasgrāmatas ierakstiem.

Proti, 1921. gada janvārī Margarētas dienasgrāmatā spēji un personīgi ienāk Z. A. Meierovics un līdz ar to Latvijas *de iure* atzīšanas notikumi. 1. janvārī Meierovics kā Latvijas ārlietu ministrs kopā ar pavadošo svītu, tostarp Latvijas sūtni Francijā Oļģerdu Grosvaldu, iebraucis Londonā no Parīzes. Margarēta bijusi sagaidīt ministru un delegāciju Viktorijas stacijā ar ziediem. Vēlāk tiek uzaicināta pievienoties delegācijai Karltona viesnīcā un Trokadero izklaižu centrā. Margarēta apjūsma Meierovicu, viņa manieres. Margarēta kopā ar delegāciju apmeklē teātrus, restorānus, iepērkas, bieži viesojas viesnīcā, kurā uzturas Meierovics ar svītu. Dienasgrāmatā reflektē arī par Meierovica vizītēm pie britu politiķiem, diplomātiskajiem žestiem kā, piemēram, ziedu nolikšanas pie Nezināmā kareivja kapa u.c.

02.01.1921.

Pusnaktī¹⁴ es ieklausos savā mežonīgajā iekšējā balsī un pieņemu dažus lēmumus. Vakar es uzmanīgi klausījos Šeherezādi, jo neviens mani netraucēja, un steidzos uz Viktorijas viesnīcu, lai satiktu ZAM, personālu un Ožjē. Es pasniedzu ziedus, bet to saņemšana bija neveiksmīga, un es nekad vairs neteikšu viņam nevienu no tiem vārdiem. Vakarā pievienojos viņiem Karltonā [Carlton] – Ožjē man atnesa manu pulksteni. Naktī miegs ir pavisam tālu, un šī sajūta mani satricina. Mēs šovakar bijām Trokadero izklaižu centrā – viņš ir burvīgs visos veidos, bet sapņi paliks sapņi.

06.01.1921.

Šorīt pēc manis ieradās Karltona viesnīcas automašīna, es kopā ar viņiem paēdu brokastis, un mēs devāmies iepirkties. Viņi un konsulāts vakariņo šeit – Legācijas viesistabā. Mēs iedzērām viens otram uz veselību, un es centos būt lieliska – viena pati pie galda ar 10 vīriešiem, jo pārējās sievietes bieži kaut kur nozuda. Viņš man iedeva divus Romas attēlus, un tie dumjje mani sauca par “karalieni”.

¹⁴ Šeit un turpmāk raksta autore brīvs tulkojums no angļu valodas.

16.01.1921.

Esmu lūgusi un saņēmusi fotogrāfiju – ar dubultu ierakstu. Ožjē bija skaisti sapakojis mantas un iedeva man tēju Karltona viesnīcā – es tur sāku justies jau kā mājās. Vakar vakarā mēs visi vakariņojām Pikadilī – es dzēru daudz, un tad mēs dejojām. Viņš pat labi dejo, un man patīk, ka mana roka ir uz viņa pleca. Viņš manās acīs lasa visu, izņemot patiesību. Ožjē šorīt aizbrauca.

20.01.1921.

Pret mani izturas labi – viņa [lēdija Džordža] man atnesa brokastis, es mēģinu iztēloties, ko viņa domā. Viņš ieradās šeit pēc savām grāmatām. Misters Lazdiņš¹⁵ apmeklēja manu istabu un nevarēja samierināties ar manas milzu gultas izmēru. Es ar prieku atcerējos lietas, kas man bija jānokārto, un mani attiecīgi uzaicināja uz ķeizarienes istabām, kur mēs dejojām. Es kutināju viņu ar cepures spalvām, un mani aizveda mājās automašīnā – es visa drebu, to viņš pamanīja, bet viņš nezina, kāpēc – un es vai mirstu, lai kaut ko prasītu. Ožjē man atsūtīja Rīgas kalendāru ar Suttas mīļiem vārdiem.

22.01.1921.

Es iedzēru kafiju kopā ar dārgo Bjorka [Björk] kundzi un palīdzēju viņiem sapakoties Karltonā. Es biju izmisīgi nervoza – es iesitu plauku Lazdiņa kungam, un man vajadzēja izlikties, ka iepļaukāju arī viņu; un bija jāapsola mana fotogrāfija. Mēs ieturējām jaukas, dzīvespriecīgas vakariņas – viņš man iedeva puķi un, kad es klepoju, uzsita pa muguru, un abās pusēs bija daudz šo nepabeigto teikumu. Es braucu mājās, kožot pirkstos, es sāku ticēt Nicko – viņš mēdza teikt, ka manas acis nekad neko neizteic.

23.01. 1921.

Es pamostos no sapņiem par viņu un jaukajiem, spēcīgajiem skūpstiem. Kad es ierados stacijā, viņš paberzēja man kaklu un, kad es atdabāju valodu, man teica, ka viņam ir sapņi. Es jutos pilnīgi nožēlojama, vārģa un salauzta – bet šis mani ir atdzīvinājis. Un tāpēc es apsēžos un rakstu, cik nu vien tieši uzdrošinos, un aizsūtu viņam apsolutās puķes.

26. janvāra pēcpusdienā brālis Oļģers piezvana Margarētai, lai vienai no pirmajām pavēstītu, ka Latvija atzīta *de iure*. Latvijas sūtniecības Londonā 1921. gada 27. janvārī nosūtīta apsveikuma telegramma ārlietu ministram Z. A. Meierovicam saistībā ar Latvijas *de iure* atzīšanu, ko paraksta Margarēta Grosvalde, Miķelis Sanders, Kaļķis, Mārtiņš Bīmanis.

Savukārt nākamajā, 1922., gadā Meierovics piedalījās Dženovas konferencē un Romā 30. maijā parakstīja konkordātu ar Vatikānu. No Romas jūnija sākumā devās uz Parīzi, kur bija augsta līmeņa starpvalstu tikšanās ar Francijas prezidentu Mijerānu, parlamenta priekšsēdētāju, politiķiem, franču ģenerāļiem, kam tika pasniegti Lāčplēša ordeņi. Uz Parīzi izsaukta arī Margarēta, kas pavadā Latvijas pārstāvju delegāciju. Un paralēli šīm politiskajām pieņemšanām norisinās spilgtas kaislības un emocijas.

03.06.1922. *Pasijas viesnīca, Parīze*

Gilberts nevarēja atturēties no piebildēm, kad šorīt mani redzēja aizbraucam. Sadragātā lidmašīna ziņās mani šausmināja kā sliktā zīme, un es visu laiku uztraucos par to, ko mēs teiksim un kā mēs viens otram patiksīm, un teicu sev, ka viņam nebūs laika man. Ožjē mani sagaidīja. Tas bija ļoti patīkami, un tad viņš bija klāt ar savu automašīnu, kaut arī mans vilciens bija šausmīgi vēls, un, lai arī es jutos kautrīga, viss šķita labi un dabiski. Vakariņojām kādā restorānā [L'Union Intralliee] – viņš kavējās, un es padevu skūpstam kreiso roku, jo ar labo ēdu sparģeļus. Es runāju ļoti daudz, jo man bija bail no kaut kā personīgāka. Viņam ir bijušas labas deļošanas nodarbības, un es pēkšņi sapratu viņa vārdus par “labāku līniju ieturēšanu”. Mani mati kutina viņa pieri. Ožjē vēro mūs ar cinisku smaidu.

04.06.1922.

Nedaudz pagulēju starp mežonīgajiem trokšņiem uz ielas un iegāju vannā. Es oficiāli tikos ar delegāciju kopā ar Lasmani, un, kad palikām divatā ar ZAM, mēs pasmējāmies par savu labo aktierspēli. Mēs dodamies uz Šantiliju – es sēžu centrā, un viņš izver manu roku caur savējo un tur manu plaukstu – ak dieniņ, cik atšķirīga šī roka no citām! Pusdienojam restorānā “Grand Kondē” [Grand Condé], ķeram viens otra skatienus. Sabiedrība un kleitas ir brīnīšķīgas. Es saderu un zaudēju, un viņš mani atbalsta, stāvot pie krēsla. Roka kļūst arvien mīļāka, kad mēs braucam atpakaļ, jo Ožjē guļ. Mēs dzeram tēju restorānā “Madrides pils” un esam atstāti vieni paši, jo Ožjē šoferi novirza uz Svētās Sirds bazilika pusi. Es jutos diezgan skumji, jo pēc viņa runas es noprotu, ka mani mežonīgie sapņi nepiepildīsies, bet es ceru, ka viņš kaut ko nolasīs manās acīs. Mēs pusdienojam Tertrē laukumā, kur viņi ciniski joko, apbrīno iedzīvotājus un Parīzi, un dodamies uz slaveno Monmartras kabarē [Lapin Agile]. Tā ir moderna, veca vieta, kur dzied un dzer ķirsīšus, un izturas ļoti cienpilni. Es apsēžos uz soliņa blakus savai mīlai – man zem apmetņa ir viņa roka ap vidukli, un spēlējos ar to. Mēs finišējam smalkā dzirnavu restorānā [Le Moulin de la Galette], Lazdiņš slikti dejo, Ožjē ir greizsirdīgs, un mēs esam tik tuvu kopā, ka es domāju, kā tas izskatās. Viņš

15 Jānis Mārtiņš Lazdiņš (arī *Jan Lasdin*, 1875–1953) bija latviešu mūziķis un diplomāts. Krievijas impērijas galma orķestra pirmais vijolnieks (1902–1917), Latvijas vēstnieks Beļģijā un Luksemburgā (no 1929). No 1920. gada ārlietu ministra Z. A. Meierovica kabineta šefs. Viņš pavadīja ministru ārzemju ceļojumos Latvijas valsts *de iure* atzīšanas sarunās (1920–1921), Dženovas konferencē (1922) u.c.

Margarēta 1920. gadā Londonā, Latvijas sūtniecības telpās.
LNMM, JGM-2202

saka, ka es esmu palikusi daudz mīļāka, un es saku, ka esmu atteikusies no izlikšanās, un ļāvos sevi cieši turēt.

05.06.1922.

No rīta es runāju ar Legācijas cilvēkiem, un mani sauc pie tālruņa, arī Ožjē nekavējoties atstāj istabu. Pēc manis tiek nosūtīta automašīna, un man ir oficiālā audience, kuras beigās es viņam dodu piekrišanu. Viņš noskūpst manu roku, un, kad es pieceļos, viņš man aizskar plecu, un, kad es pagriežos ar seju, man pieskaras maigi ar lūpām.

08.06.1922.

Es eju iepirkties pelēkvioletā tērpā ar rozēm pie jostas, lai satiktu vēlāk viņu pie viesnīcas [Majestic]. Mašīnas nav – veselu stundu gaidu uz ielas. Tad viņš atnāk un paņem mani aiz rokas un iaved iekšā, un beidzot mēs nonākam restorānā, lai pusdienotu. Viņš pagājušajā vakarā ir bijis apmierināts ar mani, it īpaši par to, ka aizvilcis pie sevis manu roku, un tikpat uzjautrināts kā es par abu ministru sarunu, kuru es viņam lūdzu noorganizēt. Es saku, ka līdzās tam, ka viņu mīlu, man viņš sāk arī patikt, un viņš saka, ka mīl mani savā veidā un nemeklēs man vīru – tas mani iepriecina vairāk nekā jebkas cits. Mēs domājam, ka katrs no mums varētu mainīt otru uz labo pusi. Viņš negrasās iznīcināt manas vēstules, un, kad es saku, ka neticu, ka viņam mana sabiedrība sagādā prieku, viņš saka, ka viņš nav filantrops un velti nezaudē savu laiku. Mans pūderis līp pie viņa taksometrā, un es piespiežu rokas pie mīļās sejas, un viņš zina, kur atrodas mans atslēgas kauls, un gatavojas to pārbaudīt, kad nākamreiz tiksīmies, un es esmu apsoltījusi sevi pieskatīt. Man atkal jāgaida pēcpusdiena un jāmacās pacietība, un, kad viņš atnāk, es noņemu cepuri, jo viņš vēlas noskūpstīt manas acis. Manas

Margarēta 1918. gadā.
LNMM, JGM-2212

rokas ir ap viņu, un es dzirdu viņa elpu, un es mīlu šo lūpu pieskārienu. Mēs braucam uz staciju pēc biļetēm un iedzeram tēju Rumpelmeiereru tējnīcā. “Neatstājiet mani vienu pašu – nepalieciet ilgi prom,” – un es saku: “Es jau jūs nekad neatstātu.” Automašīnā ir daži skatieni, kurus es atcerēšos, es ceru, ka manas acis runā, un es cienu viņa rīcību – es nekad iepriekš tos nebiju redzējusi. Es saku, ka es aizbraucu rīt, un viņam ir žēl, ka viņš to nezināja, kad mani noskūpstīja. Es nedaudz sapakojos, un mēs viņu aizvedam uz vēl vienu jauku restorānu. Mēs rakstām kartīti mātei, un viņš skatās uz mani. Mēs dodamies tālāk uz vēl vienu restorānu [Les Jolies Bergères], par ko atsauksmes nav pārāk labas, bet man ir roka, uz kuras atbalstīties, un acis, kurās ieskatīties. Tad pienākusi pēdējā solītā deja viņa viesnīcas restorānā [Les Acacias]. Šoreiz bez cepures. Ožjē ir pārsteigts par to, kā es deju, – es patiešām esmu pārņēmusi viņa labo stilu. Ožjē lūdz viņam atļauju dejot, un, kamēr es deju ar Ožjē, viņš rāda zīmes, ka vēlas mani noskūpstīt, un, kamēr viņš tā skatās uz mani, man kļūst skumji. Es smaidu no attāluma – bet es tā negribu viņu atstāt. Un tad mūsu pirksti ir saņņaugti kopā, mana piere glaužas gar viņa, un viņš piespiež mani cieši un noskūpst, un es dzirdu viņa elpu un nopūtu. Es pateicos viņiem abiem par vakaru, un mēs pēdējo reizi braucam mājās. Kad pienāk atvadīšanās laiks, Ožjē piedāvā iziet – viņš to dara tā, ka neviens neiebilst, un es tieku noskūpstīta un redzu, kā mana mīļā un staltā mīla dodas prom neatkatoties. Es atgriežos savā istabā, jūtos diezgan vārģa un atklāju, ka esmu pazaudējusi Ožjē dāvināto kaklarotu no Dženovas.

Un, ja vēl 1922. gada jūnijā kaislīga intimitāte ar Meierovicu, novembra ierakstā parādās uzņēmēja un mecenāte Kristīne Bakmane un abu Meierovicam pietuvināto sieviešu aizdomīgums vienai pret otru. Kā zināms, 1924. gadā Meierovics šķir laulību un precas ar Bakmani.

04.11.1922.

Visu rītu esmu iepirkusies kopā ar Kristīni Bakmani un pavadīju pēcpusdienu pie viņas. Iepirkumu sarakstu sastādījis viņš, un viņa teica, ka ir dzirdējusi par mani tik daudz laba. Mēs daudz runājām, un viņa bija ļoti mīla – kamēr es pētīju viņas seju un lūpas un prātoju, cik daudz viņa patiesībā zina, viņa liek man nosūtīt viņam sveicienus un pavadīt nakti bezmiegā.

Lai arī pa vidu ir vēl epizodes ar satikšanos Rīgā un Ārlietu ministrijā, dramatisks noslēgums ir 1925. gada augusts un Z. A. Meierovica traģiskā un pāragrā nāve un vērienīgās bēres. Pēdējos dienasgrāmatas ierakstos Margarēta Meierovicu dēvē par *tête*, no franču val. – *galva*.

24.08.1925.

22.ajā es redzēju, ka tēte brauc garām ar Kristīni Bakmani, un pagriezos, lai paskatītos uz viņu, ne sapņos nerādījās, ka šī būs pēdējā reize. Naktī mēs vakariņojām kazino kopā ar Lazdiņiem un dzirdējām, kā ziņas izplatījās pie kaimiņu galda – viņu nogalināja, nospieda viņas automašīna, un, iespējams, tas notika, mēģinot glābt bērnus, un viņš nomira Annas rokās. Cēlā sieviete brauca uz pilsētu ar viņa galvu uz ceļiem, līdz CB rupji viņu aizsūtīja prom. Šīs divas dienas ir bijušas smagas – O., kurš mani centās mierināt, pats ir satriekts, bet jāorganizē bēres. Es kliboju apkārt ļenganām kājām ar spieķi, šīs sajūtas pazīstamas no bijušajām dienām, un šausminos par atklājumiem katrā solī. Mēs esam uzsākuši sēru mēnesi un izlikām viņam karogu par godu. Reiz viņš teica, “ka varu arī vairāk izdarīt”, vai es kādreiz sapņoju, ka man tas būtu jādara?

27.08.1925.

Ikdienas darbs netiek veikts, bet līdz vēlai naktij mēs esam pie Ārlietu ministrijas, daļot kartes baznīcas dievkalpojuma. Tauta kopumā un Ārlietu ministrija ir tik dziļi satriekta, ka izlikšanās nebija vajadzīga, un manas asaras varēja atklāti plūst. Esmu raudājusi kopā ar Annu, nedzirdēti iespaidīga un nevainojami skaista ceremonija viņu pavadīja uz baznīcu un no turienes uz kapsētu. Lai arī es zināju, kur atrodos, es jutos attālināta – biju pieradusi pie dzīves bez viņa, un tagad jūtu, ka viņš pieder mums visiem, ka manas jūtas vairs nav grēcīgas, ka es varbūt izrādīšos viņa cienīga. Bet doma, ka mēs paliekam bez viņa asā prāta un ka es nekad vairs neuzzināšu viņa domas, ir mokoša.

Jāzeps Grosvalds glezna. Margarēta Grosvalde, 1913. gads. LNMM, GL-2134

Taču 1925. gads Margarētas dzīvē ir iezīmīgs arī ar 30 gadu sliekšņa sasniegšanu un gandarījuma sajūtu par padarītu darbu. Proti, Margarēta ir iztulkojusi Annas Brigaderes pasaku lugu *Sprīdītis* angļu valodā. 1928. gada janvārī šī luga ar nosaukumu *Discontented Peter* tiek iestudēta Londonas starptautiskajā teātrī. Jau 1927. gadā laikraksti ziņo, ka Starptautiskā teātra savienība Londonā, kuras direktore ir Kitija Viloubija (*Willoughby*),¹⁶ spraudusi mērķi iepazīstināt angļu sabiedrību ar cittautu dramatiskiem darbiem, un uzvešanai ir paredzēta A. Brigaderes luga *Sprīdītis*.¹⁷ Direktore, kas vēlāk bijusi arī izrādes režisore, ir viesojusies Latvijā, par ko liecina gan ziņas presē, gan Margarētas dienasgrāmata. Tādējādi Margarēta ieiet latviešu literatūras vēsturē kā *Sprīdīša* tulkotāja, zināms, ka viņai uzticēts tulkot arī Rūdolfā Blaumaņa *Indrānus*, iespējams, pēc savas iniciatīvas viņa tulkojusi latviešu tautasdziesmas un sakāmvārdus. Daļēji šāda vēlme iepazīstināt angļiski lasošo publiku ar latviešu kultūras mantojumu varētu būt saistāma ar darbošanos Latviešu–britu biedrībā.

¹⁶ Iespējams, ka šī ir tā pati britu sieviešu tiesību aizstāve sufrāziste Kitty (*Katherine Marshall*, dzimusi *Emily Katherine Willoughby*, 1870–1947), kas pazīstama ar savu lomu kaujinieciskajā Sieviešu sociālajā un politiskajā savienībā un kā viena no kustības līderu miesassardzēm, kura bijusi apmācīta džiu džiudžitsā.

¹⁷ *Pēdējā Bridī*. 22.03.1927. Nr. 18.

Margarētas dienasgrāmatā vairāk vai mazāk minēts viss 20. gs. 20. gadu latviešu diplomātiskā dienesta zieds un ārlietu ministru plejāde, sākot ar Latvijas pārstāvjiem Lielbritānijā, kā Georgs Bisenieks, Eduards Bīriņš, ministri Z. A. Meierovics, Ludvigs Sēja, Hugo Celmiņš, Hermanis Albats, Kārlis Ulmanis, Kārlis Zariņš, Voldemārs Salnais, Vilhelms Munters un citas amatpersonas. Minēti dažādi ārvalstu diplomātiskie un militārie pārstāvji Latvijā, piemēram, Lielbritānijas ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Latvijā Džons Čārlzs Tjūdors Vons (*Vaughan*, 1870–1929), Lielbritānijas konsuls Latvijā Džons Laudons (*Lowdon*, 1881–1963), Sabiedroto militārās misijas vadītājs Latvijā ģenerālis Alfrēds Bērts (*Burt*, 1895–1962), kurš pēc tam kļuva par kvēlu Latvijas politisko, ekonomisko un kultūras interešu aizstāvi Lielbritānijā. Tāpat dienasgrāmatā klātesoši ir LR ĀM Rietumu nodaļas vadītāji Pēteris Oliņš, Aleksandrs Krūzbergs un Pēteris Sēja.

Tiešais priekšnieks Londonā Georgs Bisenieks (dienasgrāmatā dēvēts par *Sir George*), kurš strādāja Latvijas ārlietu dienestā no valsts neatkarības pirmajām dienām kā Informācijas biroja vadītājs Londonā (no 1921. g. aprīļa sūtnis un pilnvarotais ministrs), atklājas kā atturīgs un nopietns diplomāts, pieminēta arī viņa angļu izcelsmes kundze Lotija Haneja (*Lotty Honey*) un abas mazās meitiņas. Savukārt līdz šim plašākai sabiedrībai nezināma romantiska saikne vienojusi Margarētu ar pirmo Latvijas ārlietu ministru un otro Latvijas Republikas Ministru prezidentu Zīgfriidu Annu Meierovicu. Aizšifrēts aiz dažādiem segvārdiem, Z. A. Meierovics ir klātesošs Margarētas dienasgrāmatā no pirmā ieraksta līdz pat pāragrajai un traģiskajai nāvei 1925. gadā, kopš 1922. gada Margarēta piemin arī Z. A. Meierovica otro sievu (laulības 1924. g.) Kristīni Bakmani.

Nav daudz ziņu par Margarētu pēc 1926. gada, kad ir pilna šī dienasgrāmatas kladīte, un mums nav zināms, vai Margarēta turpināja rakstīt un kur meklējamas iespējamās dienasgrāmatas. Presē paretam parādās norādes, ka Grosvaldes, t.i., māte Marija un meitas Līna un Margarēta, apmeklē kādus labdarības pasākumus vai balles. Atzīmēts jau minētais lugas *Sprīdītis* tulkojums un iestudējums. ĀM personāllietā varam izsekot, uz kuriem Margarēta Grosvalde komandēta diplomātiskā pasta vešanai, piemēram, 1928. gada maijā un 1937. gada maijā uz Helsingforsu, 1939. gada vasarā uz Stokholmu bez atlīdzības no valsts līdzekļiem, bet izsniedzot viņai diplomātisko pasi. 1938. gada augustā ir pavēle par diplomātiskā pasta vešanu uz Prāgu tādā

Margarēta Grosvalde Stokholmā 1922. gadā.

M. Grosvaldes albums, RVKM fotokrājums

pašā kārtībā.¹⁸ Par nesavtīgo darbu Margarēta Grosvalde 1938. gadā apbalvota ar Atzinības krusta V šķiras ordeni.¹⁹ Kā norāda dokuments Margarētas darbinieka lietā, 1940. gada augustā viņa beidz darba attiecības pēc pašas lūgumu sakarā ar pāriešanu svešā pavalstniecībā.²⁰ Ir zināms, ka viņa apprecas un izceļo uz Zviedriju, ir vairākas norādes, ka kara gados viņa strādāja slepenajā dienestā ārlietu nodaļā, tulkojot un apstrādājot ārzemju radiostaciju raidījumus, viņa strādājusi arī ASV legācijā Stokholmā (1942–1945), kur tāpat uzraudzīja radio pārraides. Zviedrijas Nacionālajā arhīvā ir pieejami dokumenti, kas apliecina, ka M. Grosvalde no 1947. gada līdz pensijai 1960. gadu sākumā strādāja par tulku un asistentu *Lufthafstyrelsen* (Zviedrijas Civilās aviācijas administrācija). Kolēģu atstātajās atmiņas apliecina, ka viņas valodas zināšanas izmantoja gan tulkojumos, gan tehnisko rakstu un noteikumu izstrādāšanā, nereti arī piedaloties starptautiskās apspriedēs, tieši viņa tiek uzskatīta par zviedru aviācijas terminu nostiprinātāju, viņa bija savām vajadzībām izveidojusi pat terminoloģisko vārdnīcu.

Tajā pašā arhīvā atrodama arī Margarētas vīra zviedru slepenā dienesta darbinieka Helmuta Ternberga (*Ternberg*) lieta. H. Ternbergs ienāk vēsturnieku pētījumos, īpaši Kārļa Kangerā un Ulda Neiburga rakstos.²¹ Mūsdienās apzinātie vēstures dokumenti apstiprina arī Skandināvijas valstu izlūkdienestu interesi par nacistu okupēto Baltiju un pastāvīgiem sakariem ar baltiešu pretošanās kustību dalībniekiem. Tagad mēs zinām, ka zviedru izlūkdienesta sakarnieks kara gados

¹⁸ LVVA, 2570. f., 6. apr., 523. l., 7. lpp.

¹⁹ *Brīvā Zeme*. 20.12.1938. Nr. 289

²⁰ LVVA, 2570. f., 6. apr., 523. l., 2. lpp.

²¹ Neiburgs, U. Zviedru un amerikāņu izlūkdienestu loma Latvijas Centrālās padomes organizētajās bēgļu laivu akcijās pāri Baltijas jūrai uz Zviedriju, 1944.–1945. gads. Grām.: *Otrais pasaules karš un Latvija: notikumi un sekas, 20. gadsimta 40.–60. gadi*. Rīga, 2011; u.c., Kangeris, K. Divas okupācijas: pretošanās. *SestDiena*. 21.08.1999; Jansons, Ā. Latvijas vēstures patiesība ir arhīvos [Intervija ar K. Kangeri]. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 29.05.2000.

Margarēta Stokholmā 1940. gadā. LNMM, JGM-2435

bija Latvijas Zemes pašpārvaldes Izglītības un kultūras ģenerāldirekcijas darbinieks Gerhards Brēmanis, kas regulāri tikās ar Zviedrijas izlūkdienesta (C-birojs) darbinieku Helmutu Ternbergu ar iesauku *Teddy*, kurš vairākas reizes ieradās Rīgā. 1940. gada jūnijā viņš devās uz Baltiju, kuru nesēn bija okupējusi padomju vara. Pateicoties H. Ternberga kontaktam ar zviedru dienas laikraksta *Dagens Nyheter* galveno redaktoru, viņš tika akreditēts kā ekonomists ar segvārdu Georgs Bross un kā laikraksta pārstāvis varēja pārvietoties diezgan brīvi. Taču kāda no šīm slepenajām izlūkošanas operācijām kļuva apdraudēta, un H. Ternbergs izglābās, pateicoties Margarētas brīdinājumam. Būtiski paskaidrot, ka Helmuta un Margarētas ģimenes pazinās jau sen, visticamāk, ka abu mātes, tolaik neprecētās Marija Pakalniņš un Auguste Otilja Limberga (*Otilie Limberg*), apmeklēja Lintenes meiteņu skolu Alūksnes pusē, kur varēja mācīties tikai labdzimušas jaunkundzes, kuru vecāki spēja maksāt 200 zelta rubļu ikgadējo skolas naudu. Draudzība turpinājusies arī vēlāk, viņas satiekas arī tad, kad Marija devusies vīram līdzī pildīt pienākumus sūtniecībā Zviedrijā, kur jau vairākas desmitgades pēc laulībām mīt arī Auguste, piemēram, 1921. gadā Marija vēstulē piemin, ka Ternberga kundze vienmēr uzskata Grosvaldu ģimeni par *feine Menschen* jeb smalkiem cilvēkiem. 1940. gada vasarā, kad Margarēta pamatoti baidījās par savu drošību un dzīvību, Helmutus viņu apprecēja un kā lauleni aizveda uz Stokholmu. Draudzība un fiktīvā laulība ar Margarētu Grosvaldi ilga visu mūžu. Viņi nedzīvoja kopā, bet H. Ternbergs vēlējās, lai Margarēta pēc viņa nāves varētu saņemt atraitnes pensiju.

Margarēta darbojusies arī neredzīgo institūtā, palīdzot sadarbībā ar ārzemju organizācijām. Kā komentē Visvaldis Bokalders, pēc pensionēšanās M. Ternberga dzīvojusi atturīgi, sevī noslēgusies, cieši pieķeroties saviem tuvākajiem – māšai Līnai un brālim Oļģerdam, kamēr viņi bija dzīvi, un bijušajam darbabiedram Bo Jederlundam (*Jäderlund*) un viņa ģimenei, kas viņu ļoti cienīja un atbalstīja visus gadus.²² Jau minēts, ka dienasgrāmatā

Margarētas un viņas māšas Līnas vēlēšanās esot bijusi būt pārāpbedītām pie vecākiem Latvijā.

Foto: Eva Eglāja Kristsons, 2019

parādās nerimstošās sēras par brāļa Džo pāragro nāvi, un šis dziļais pārdzīvojums viņu pavādīja visu mūžu. Tāpat kā māsa Līna dažkārt uzvilka Jāzepa mēteli un taisīja nelielas viņa gleznu izstādes savā dzīvoklī, arī Margarēta brāļa ceļojuma somu ar piezīmēm glabāja pie sevis, ilgu laiku neuzdrošinoties to atvērt. Viņa parūpējās par Jāzepa atstāto gleznu izstādi Stokholmā 1975. gadā²³ un gleznu saglabāšanu, nododot tās Nacionālajā muzejā Stokholmā un Vermlandes muzejā Kārlstadē. Viņai izdevās nokārtot brāļa Austrumu ceļojuma saistošo piezīmju tulkošanu, ko veica Veronika Strēlerte, un izdošanu grāmatā *Persijas ainas*,²⁴ tajā ievietojot arī lielāko daļu ceļojuma laikā radušos akvareļu un zīmējumu reprodukciju. Tēvam Frīdriham un vecākajam brālim Oļģerdam par piemiņu viņa pie studentu korporācijas *Lettonia* dāmu komitejas nodibināja piemiņas fondu palīdzībai veciem cilvēkiem un bērniem. Margarētas mūžs noslēdzās 1982. gada 21. aprīlī 86 gadu vecumā Stokholmā, pelnu urna apbedīta līdzās māšai Līnai Danderīdas (*Danderyds*) kapsētā.

Šis ir tikai ieskats Margarētas Grosvaldes dzīvē un profesionālajā darbībā, viņas personības izzināšana notiek ne tikai caur dienasgrāmatas popularizēšanu, regulāri un hronoloģiski publicējot ierakstus digitālajā projektā #Grosvaldi, bet arī akadēmiskos pētījumos.²⁵ Joprojām daudz informācijas sniedz bagātīgais dažādo materiālu klāsts par Grosvaldu dzimtu, kas atrodas Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, Latvijas Nacionālajā arhīvā, Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā, Rakstniecības un mūzikas muzejā un arī ārpus Latvijas.

22 Bokalders, V. Noslēdzies ražīgs mūžs. *Latvija*. 17.05.1982. Nr. 19.

23 Legzdīņš, R. Jāzepa Grosvalda piemiņas izstāde Stokholmā. *Latvju Māksla*. 01.12.1975. Nr. 2.

24 Grosvalds, J. *Persijas ainas* = *Tableaux Persans*. N. Hartmaņa grafiskais iekārtojums, no franču valodas tulkojusi V. Strēlerte, V. Bokalders un O. Grosvalda pēcvārds. Stokholma: Daugava, 1978.

25 Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta realizētais projekts *Sevis dokumentēšana: inovatīvi modeļi autobiogrāfiskā naratīva interpretācijā un izpratnē* (Izp-2018/1-0073).

Korp! *Tilia* delegācija 2019. gadā
Latvijā pēc korporāciju gājiena.
Foto: Mihails Parahins

LIETUVAS KORPORĀCIJU VĒSTURE jeb krāsaina mozaīka par nedēļas nogali Rīgā Lietuvas korporantes acīm

Sen! Rūta Leipute (*Rūta Leiputė*), korp! *Tilia*
No lietuviešu valodas tulkojis: fil! Jānis Belecks, *frater livonicus*

Ir dzestrš novembra sestdienas rīts. Dodamies Latvijas robežas virzienā. Sēžu aizmugurē pa vidu – esmu smalkākā raženajā vīru kompānijā. Aizritējusi gandrīz nedēļa pēc krāsu iegūšanas, un man ir unikāla iespēja apciemot buršu Rīgu. Plānā ir ciemošanās pie *Fraternitas Arctica*, piedalīties 18. novembra studentu korporāciju gājienā un iepazīties ar radniecisku krāsu studenšu korporāciju *Zinta*. Balstoties uz biedru stāstiem par bagātajām latviešu studentu korporāciju tradīcijām, neticamiem piedzīvojumiem un par brāļu (*broliuky*) viesmīlīgumu, nojaušu, ka paredzama ļoti interesanta nedēļas nogale.

Pēc garā ceļa vakarā ierodamies Rīgā. Braucot uz naktsmītņi, komiltoni rāda uz ēkām ielu malās – šeit ir viena korporācija, te otra, te trešā... Kaut ko tādu jūs, iespējams, nekad nedzirdētu Lietuvā. Lietuvas korporāciju pamatā galvenokārt ir studējamā joma, un to mītnes atrodas universitāšu auditorijās, pagrabos, dzīvokļos, kurus īrē korporanti. Korp! *Tilia*, kurai piederu, auditoriju Viļņas Universitātes Vēstures fakultātē ieguva tikai pagājušajā gadā, trīsdesmit

”

LIETUVĀ ĻOTI RETI REDZĒSIET
PAT ČETRDESMIT GADUS
VECU KORPORANTU
AR DEĶELI. LIETUVĀ
OTRKURSNIEKI UN
DIBINĀTĀJI KOMERŠOS
SKANDINA ALUS KAUSUS PIE
VIENA GALDA.

gadu jubilejā, un ne to, kuru gribēja. Tiesa, Kauņā var atrast vienu joprojām aktīvas korporācijas māju – grezno tagadējo Kauņas bērnu un skolēnu atpūtas pili Izstāžu kalnā. Starpkaru laikā tā bija galvenā mītne korporācijai *Neo-Lithuania*, kas ir

Korp! *Neo-Lithuania* māja starpkaru periodā (celta 1928. gadā). Tagadējā Kauņas bērnu un skolēnu atpūtas pils. <https://www.vmlr.lt/>

Korp! *Tilia* seniori zem fakultātes liepas.
Korp! *Tilia* arhīvs

”

LIELĀKĀ DAĻA LIETUVAS
KORPORĀCIJU IR JAUKTAS
VAI TĀM IR ĻOTI CIEŠAS
ATTIECĪBAS.

viena no vecākajām un aktīvākajām Lietuvā. Šī korporācija, iespējams, ir viena no Latvijas korporācijām līdzīgākajām, jo tās biedrus vieno nevis studiju ievirze, bet uzskati, šajā gadījumā – nacionālie. Starpkaru periodā viņi par goda biedriem ievēlēja vairākus nozīmīgus Lietuvas sabiedrībā zināmus cilvēkus, tostarp ilggadējo (lai arī ne pārāk likumīgo) Lietuvas prezidentu Antanu Smetonu, kura pilnvaru laiks bija no 1926. līdz 1940. gadam. Nacionālie jaunieši nokļuva viņa *aizbildniecībā*. Aukstā kara laikā emigrējušie *neolituāņi* apvienojās ar studenšu korporāciju *Filiae Lithuaniae* un spēja uzturēt korporāciju dzīvu līdz Lietuvas neatkarības atjaunošanai.

Ir tikai dažas šādas lietuviešu korporācijas, kas izdzīvojušas trimdā. Lielākā daļa atjaunojās, pamatojoties uz starpkaru korporācijām, taču maz zināms par to reālo saikni ar pirmskara organizācijām. Korp! *Tilia* bija vienīgā, kas izveidojās Padomju Savienības sabrukuma laikā. Viļņas Valsts universitātes Vēstures fakultātē rībēja liberāli demokrātiskas balsis, tika atklāti stāstījumi, dekonstruēta to padomju interpretācija un palielinājās informācijas plūsma. Tādējādi

informācija par korporāciju starpkaru tradīcijām un to izdzīvošanu rietumos sasniedza kādu draugu kompāniju, kas nolēma dibināt studentu korporāciju. Nākamās desmitgades laikā tika izveidotas vairākas citas lietuviešu korporācijas – Kauņas Tehnoloģiju universitātes korp! *TauTiTo* un viņu draugu politologu korp! *RePublica* u.c. **Tāpēc Lietuvā ļoti reti redzēsiet pat četrdesmit gadus vecu korporantu ar deķeli. Lietuvā otrkursnieki un dibinātāji komeršos skandina alus kausus pie viena galda.**

Un, lūk, mēs atrodamies *Fraternitas Arctica C!Q!*, kur sajūtam 19. gadsimta garu. Biezajā korporācijas albumā līdz mūsu laikiem saglabājušies pagājušā gadsimta studentu pieraksti, cirčeļu zīmējumi, dueļu datumi, melnbaltas fotogrāfijas ar buršu dzīves liecībām.

Gatavojoties braucienam un nēsājot krāsas Rīgā, mani draugi, kuri daudzkārt viesojušies Latvijā, man atkārtoti: neuztraucieties, uz mums var skatīties diezgan greizi – jauktu dzimumu korporāciju Latvijā nav. Jaunajai lietuviešu krāsnesei tas var būt nedaudz negaidīti. **Lielākā daļa Lietuvas korporāciju ir jauktas vai tām ir ļoti ciešas attiecības**, ja tās ir viendabīgas, piemēram, studentu skautu organizācija korporācija *Įytis* un akadēmiskā gaidu organizācija. Varbūt to nedaudz nosaka fakts, ka lietuviešu korporāciju tradīcijas ir jaunākas nekā mūsu kaimiņiem. Lai arī Viļņas Universitātei ir 441 gads, tās vēsture bija nevienmērīga un noteikti ne no klusākajām 19. gadsimta sākumā, kad Lietuvas zemēs ielplūda pirmie romantisma vēji. Universitātē pulcējās dažādas studentu biedrības – filomāti, filarēti –, no kuriem nāca daudz lietuviešu un poļu intelektuāļu, rakstnieku un zinātnieku. Tomēr viņu darbību cariskā vara ātri pārtrauca,

un Viļņas Universitātē pēc 1830.–1831. gada sacelšanās tika slēgta. Kopš tā laika jauniešiem bija jāmeklē studiju iespējas ārzemēs vai citās Krievijas impērijas zemēs. Neskatoties uz ievērojamām lietuviešu studentu grupām Maskavā, Sanktpēterburgā, pēc tam Tērbatā, Varšavā, Freiburgā un citās Eiropas universitātēs, viņi nepieņēma vācu korporāciju tradīcijas, kā to darīja pirmās latviešu studentu korporācijas 19. gs. beigās.

Pirmie lietuvieši, kas pieņēma korporāciju tradīcijas, bija Sanktpēterburgas Militārās medicīnas akadēmijas studenti 1908. gadā, apvienojoties brālībā. 1922. gadā pēc Lietuvas Universitātes atklāšanas pagaidu galvaspilsētā Kauņā organizācija pārcēlās uz Lietuvu un kļuva pazīstama kā *Fraternitas Lituanica*. Tāpat kā iepriekšminētā Korp! *Neo-Lithuania*, emigrācijas gados *Fraternitas Lituanica* Čikāgā apvienojās ar medicīnas studenšu korporāciju *Patria*, un tādā veidā šī korporācija ar nosaukumu *Fraternitas Lituanica-Patria* saglabājusies līdz šai dienai. **Korporāciju sajaukšanās daļēji bija biedru skaita samazināšanās rezultāts emigrācijā** (tāpat kā visās toreizējās padomju republikās, vienīgā likumīgā jaunatnes organizācija bija komjaunatne). Tomēr starpkaru periodā bija daudz jauktu studentu organizāciju, korporāciju un akadēmisko mūža organizāciju. **Manuprāt, šis sajaukšanās aspekts ir viens no svarīgākajiem elementiem, kas veido atšķirības starp Lietuvas un Latvijas korporācijām.**

Pagājušā gada augusta beigās svinot korp! *RePublica* 18. dzimšanas dienu, kāds latviešu fuksis man teica, ka ir dīvaini un tajā pašā laikā jautri redzēt meitenes dzeram alu. Viesojoties

Lietuvas augstskolu studentu korporāciju pēdējais gājiens 1940. gadā. 13. jūnijā. Soļo Katoļu studentu savienības kolonna.

Kauņas Tehnoloģiju universitātes muzeja arhīvs

Fraternitas Arctica, man žoklis atkārs no stāstiem par fuksu eksāmenu, fotoattēliem ar paukantu rētainajiem pleciem. Paukošana Lietuvas korporācijās zaudējusi savu nozīmi, un šobrīd korp! *Tilia* ir tieši viens seniors,¹ kurš prot paukoties. Un tas ir tāpēc, ka viņš nodarbojas ar sporta paukošanu. Dejošanas nodarbības fuksiem man izrādījās viena no aizraujošākajām eksāmena daļām. Lietuvā korporācijas reti rīko saviesīgus pasākumus, un valša soļi bieži tiek aizmirsti pirms vidusskolas beigšanas. Tomēr mēs daudz dziedam kopā, un šī kopīgā dziedāšana vienā vai otrā veidā skar attiecības gan starp korporācijām, gan starp to atsevišķiem biedriem. Bet kopumā dzimums būtiski neietekmē Lietuvas studentu korporācijas. Ja vien tik daudz, ka dažreiz, kad mēs, meitenes, gatavojamies komersam un stiepjam alus kastes, pamanām, ka studenšu īpatsvars palielinās.

”

KORPORĀCIJU SAJAUKŠANĀS DAĻĒJI BIJA BIEDRU SKAITA SAMAZINĀŠANĀS REZULTĀTS EMIGRĀCIJĀ.

Lietuvas korporācijas ir attālinātas no Latvijas korporāciju modeļa. Tradicionālisti ir pirmais vārds, kas ienāk prātā, kad lietuviešu korporants domā par latviešiem (secinājums no tā, ko es redzēju, piedzīvoju, uzzināju šīs isās uzturēšanās laikā). Korporācija neaptver visu mūsu dzīvi, tā nepāriet personiskajā telpā. Mēs biežāk tiekamies fakultātes gaitēnos vai bibliotēkās nekā korporācijas pasākumos vai alus vakaros. Tāpat, ko lietuviešu korporācija dara, kāda ir tās nozīme? Es teiktu, ka Lietuvas korporācija balansē starp tradicionālās korporācijas un publiskas, patriotiskas organizācijas vērtībām, simboliem un tradīcijām. Mēs mācāmies būt kopā, kopt tradīcijas, bet kopumā mūsu darbības mērķis ir arī ārējs – mēs organizējam lekcijas, seminārus, diskusijas, ekskursijas, tematiskās darbnīcas utt. Katra korporācija dara to atbilstoši savam profesionālajam virzienam. Piemēram, pēdējo gadu laikā korp! *Tilia* organizējusi dažādas diskusijas, ekskursijas un uzsākusi raidierakstus *Uroboro Ašis*. Tomēr vēl *mežonīgajos* 90. gados korp! *Tilia* nodarbojās ar izdevniecību un izdeva tādas grāmatas kā *Somu–krievu karš*, *Alus pagatavošanas rokasgrāmata* vai *Ēdiena pagatavošana bērniem no 6 mēnešu līdz 1 gada vecumam*, apmeklēja un organizēja ISHA (*International Students of History Association*) konferences, kā arī ikmēneša ballītes kinoteātrī *Draudzība*.

¹ Lietuviešu studentu korporācijās vārds *seniors* apzīmē biedra statusu, kas līdzvērtīgs mūsu com! vai taut!, nevis amatu.

Kultūras nakts 2018. gadā – teatralizēta ekskursija pa Viļņas Universitātes bibliotēku ar universitātes studentiem. Foto: Monika Jasevičūte (*Monika Jasevičūte*)

Šādām hameleoniskām metamorfozēm un krasām atšķirībām starp starpkaru un mūsdienu korporācijām ir savs šarms, un vienlaikus tās ir diezgan loģiskas laika un studentu maiņas izpausmes. **Starpkaru periodā Lietuvā bija apmēram 30 korporāciju** un vēl daudz citu organizāciju, kas līdzinājās korporācijām (piemēram, studentu katoļu mākslas biedrība *Šatrija*, kam biedri bija daudzi topošie lietuviešu literāti). Viņu darbība arī tika dažādota – sākot no kopējām studentu lietām, sabiedriskuma un patriotisma veicināšanas līdz politiskai darbībai (piemēram, kā korp! *Neo-Lithuania*), jau pieminētajai mākslinieciskajai izpausmei, ticības un veselīga dzīvesveida veicināšanai. Vēstures un medicīnas korporāciju vidū populāri bija izdot dažādas avīzes. Lietuvas korporācijas pastāvēja arī tajā laikā anektētajā Viļņā un tur strādājošajā Stefana Batorija universitātē. Ilgās apspiestības laikā un komjaunatnes kundzībā Lietuvā korporāciju atmiņa kļuva daudz vājāka vai pat izzuda salīdzinājumā ar Latviju. Cik zināms, **emigrācijā netika izveidota neviena lietuviešu korporācija – pretstatā ievērojamam skaitam latviešu studentu un studenšu korporācijām**, kas tika dibinātas Vācijā. Dažas lietuviešu korporācijas mēģināja atjaunoties, piemēram, Austrālijā esoša korp! *Romuva*. Laikam ejot, pirms pāris gadiem viņšaulē devās tās pēdējais biedrs.

Jaunajā Lietuvā liberālāks studentu organizāciju modelis šķita pārāks – dažādas jauniešu organizācijas, kas balstās uz īpašām interesēm, piemēram, studentu apvienība, kā arī sāka parādīties studentu pārstāvniecības atsevišķās universitātēs, dažādu politisko uzskatu jaunatnes organizācijas, kā arī akadēmisko un specifisko interešu apvienības.

Sākās 18. novembra korporāciju gājiens uz Brāļu kapiem – mēs stāvam aizmugurē, bet, paejot uz priekšu, varam redzēt prāvu karogu un deķeļu rindu. Ejot pa Rīgas ielām, garāmgājēji pamāj (un ir ļoti agrs rīts!), sirmas un jaunas

Komeršs ar sešām studentu korporācijām *Neo-Lithuania* ēkā. M. K. Čurļoņa Nacionālā mākslas muzeja arhīvs

galvas parādās no balkoniem, daži krāsneši stāv ielas malā ar bērnu ratiņiem. Es eju un domāju, cik spēcīga un vienlaikus trausla ir šī tradīcija. Jūs nepārliecināsi sakot, ka “šāda tradīcija ir vērtība pati par sevi”. Dabiski rodas jautājums – kāda ir korporāciju tradīcijas vērtība, vai tā joprojām ir aktuāla un nepieciešama, kā tai būtu jāturpina pastāvēt? **Vai liberālajai pasaulei joprojām ir piemērota stingra dzimumu nošķiršana organizācijās?** Vai Lietuvā ir vieta korporācijām starp visām organizācijām, kurām ir skaidra darbība un intereses? Ko konservatīva hierarhija un sabiedrība, kas balstīta uz rituāliem, var piedāvāt pirmkursniekam, kurš dzimis trešajā tūkstošgadē? Un šeit mēs ejam – vairāki simti jauniešu un filistru – galu galā kaut kas ir, kaut kas piesaista organizācijām ar nedaudz brīvmūrnieciskā tēla cepurēm.

”

SAJAUKŠANĀS ASPEKTS IR VIENS NO SVARĪGĀKAJIEM ELEMENTIEM, KAS VEIDO ATŠĶIRĪBAS STARP LIETUVAS UN LATVIJAS KORPORĀCIJĀM.

Korp! *Tilia* devīze – *Historia est magistra vitae* (no latīņu valodas – *Vēsture ir dzīves skolotāja*). Manuprāt, šī devīze ļoti precīzi atspoguļo to, kāpēc korporācijas joprojām pastāv. Atcerieties pagātnes notikumus, padomājiet par saviem dzīves principiem, satieciet jaunus cilvēkus, atmetiet daļu personīgās brīvības un iemācieties saprasties un sadraudzēties ar citiem, atrodoties sabiedrībā un ievērojot disciplīnu.

Tiecieties uz akadēmiskumu, papildiniet zināšanas un iemācieties tās radoši lietot ne tikai savā, bet arī citu cilvēku labā. Tomēr šīs ir tikai vadlīnijas un principi – kādā veidā tie jāpauž un jāuztur, ir katras paaudzes un katra krāsneša ziņā. Jāsaprot arī, ka tradīcija ir dzīva tikai līdz brīdim, kad tā ir svarīga pašiem cilvēkiem. Tas ir grūts, bet ļoti nozīmīgs izaicinājums, kas, manuprāt, ir ļoti aktuāls Lietuvā.

Pēc 18. novembra gājiena mums ir gods ieturēt brokastis ar studenšu korporāciju *Zinta*, ar kuru mums ir vienādas krāsas. Priekšā sēž cienījama vecuma *zinta*. Vēstures studenta dvēseli satricina Stendāla sindroms. Mēs sēžam, runājamies par savām korporācijām. Stāstām, ka viens no mūsu korporācijas dibinātājiem uz lekcijām brauca ar riteni, ar kuru viņam patika apbraukt apkārt liepai, kas aug fakultātes pagalmā. Tā arī radās mūsu korporācijas nosaukums, jo *Tilia* latīņu valodā nozīmē *liepa*. Krāsnese pasmaida un parāda pie sienas esošo ģerboni ar iespaidīgu koka rāmi ar izgredtām liepas lapām. Tradīciju un simbolu kopīgums (dažreiz gadījuma rakstura!) kļūst par citu valodu, kas palīdz kļūt atvērtākam un zinātkārākam.

”

EMIGRĀCIJĀ NETIKA
IZVEIDOTA NEVIENA
LIETUVIEŠU KORPORĀCIJA
– PRETSTATĀ IEVĒROJAMAM
SKAITAM LATVIEŠU
STUDENTU UN STUDENŠU
KORPORĀCIJU.

Pirms mājupceļa *Fraternitas Arctica* pagrabā baudām atsvaidzinošu latviešu alu, telpā atbalsojas angļu, latviešu, lietuviešu, krievu un vācu valoda. Negribas atvadīties, bet studiju un darbu realitāte joprojām atgādina par sevi. Latvijas korporāciju spēcīgā identitāte un viesmīlība (un, protams, jautrie piedzīvojumi) novembra garajā nedēļas nogalē dziļi paliks atmiņā. Korporācijas idejai ir vieta individualitātes laikmetā. **Mūsdienās Lietuvā vairāk vai mazāk aktīvi darbojas apmēram desmit korporācijas, kuru filistri pamazām iekļūst sabiedrības struktūrās:** kļūst par mācībspēkiem, politiķiem vai nododas profesijai, vai tā būtu inženierzinātne, medicīna, vēsture vai jurisprudences. Neskatoties uz izaicinājumiem, mēs dzīvojam, strādājam, dzeram alu un dziedam, apciemojam draugus ārzemēs ar

Korp! *Tilia* komeršs 2015. gadā. Korp! *Tilia* arhīvs

”

VAI LIBERĀLAJAI
PASAULEI JOPROJĀM IR
PIEMĒROTA STINGRA
DZIMUMU NOŠKIRŠANA
ORGANIZĀCIJĀS?

cerību, ka mēs varēsim vairākkārt apmeklēt Rīgu krāsās un Viļņā vai Kauņā arī varēs redzēt Latvijas korporāciju deķeļus un lentas. **U**

Ignācijs Moscickis.

WELECJA BIEDRS IGNĀCIJS MOSCICKIS: ZINĀTNIEKS UN POLITIĶIS

Pie studentu korporācijām pieder daudzas personības, kurām bijusi liela nozīme Eiropas vēsturē. Viena no tām ir Rīgā dibinātās poļu studentu korporācijas *Welecja* biedrs Ignācijs Moscickis, kurš studējis Rīgas Politehniskajā institūtā ķīmiju, strādājis ķīmijas zinātnē Šveicē un Austroungārijas impērijā. Starpkaru laikā bijis Polijas Valsts prezidents no 1926. līdz 1939. gadam, kad valstī pastāvēja autoritārs režīms, kas, pretstatā autoritārajam režīmam Latvijā (1934–1940), saglabāja šķietamu demokrātiju. Iepazīsim I. Moscicka personību caur zinātnes un politikas prizmu.

Poļu jaunatne studiju meklējumos Baltijā

18. gs. beigās Polijas–Lietuvas kopvalsts tika sadalīta starp Krievijas, Vācijas un Austroungārijas impērijām. Varšavas un Viļņas universitātes slēdza sakarā ar pārkrievošanas politiku, kas bija vērsta pret poļu tautu. Jaunajos apstākļos poļu jaunatne izvēlējās doties studēt uz ziemeļiem – uz Baltiju (mūsdienu Igaunijas un Latvijas teritoriju). **Tērbatas Universitāte un Rīgas Politehnikums (RP) kļuva par poļu jaunatnes jauno studiju vietu, kur varēja iegūt augstāko izglītību, kad dzimtenē šāda iespēja bija liegta.**¹ Starp daudziem poļu studentiem Baltijā ieradās Ignācijs Moscickis, dzimis 1867. gadā Ļubļinā, mūsdienu Polijas teritorijā.²

I. Moscickis iestājās RP Ķīmijas nodaļā 1887. gadā, kad izturēja iestājeksāmenu fizikālajā ķīmijā pie docenta fil! Jana Zavidzka, *arkonus*. Viņš bija vienīgais no visiem poļu privāto reālskolu absolventiem, kurš tajā gadā tika uzņemts RP.³ Studiju laikā viņš iesaistījās poļu studentu sabiedriskajā dzīvē.

19. gs. otrajā pusē Rīgā nodibinājās divas poļu studentu

”

TĒRBATAS UNIVERSITĀTE UN RĪGAS POLITEHNIKUMS (RP) KĻUVA PAR POĻU JAUNATNES JAUNO STUDIJU VIETU, KUR VARĒJA IEGŪT AUGSTĀKO IZGLĪTĪBU, KAD DZIMTENĒ ŠĀDA IESPĒJA BIJA LIEGT.

korporācijas – konservatīvā *Arkonia* (1879) un liberālā *Welecja* (1883). I. Moscickis izvēlējās *Welecja*, kas apvienoja pilsētnieku inteliģenci un progresīvi noskaņoto poļu jaunatni no Varšavas ģenerālgubernatūras, pretstatā Inflantijas (Latgales) poļu muižnieku (šļahtiču) atvašu pārstāvētajai *Arkonia*, pie kā bija piederīgs J. Zavidzskis.⁴ Topošais poļu

1 Griņēvičs, I., Grosvalds, I. Ignācijs Moscickis (1867–1946) – zinātnieks un Polijas valsts prezidents (1926–1939). No: *Scientific Journal of Riga Technical University: The Humanities and Social Science. History of Science and Higher Education* (16/2010). Rīga: RTU. 2010, 17.

2 *Album Academicum des Polytechnikum uz Riga (1862-1912)*. Rīga: Verlag Jonck & Poliewsky. 1912, Seite 211.

3 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 19. lpp.

4 Rubenis, R. *Polijas–Latvijas diplomātisko attiecību Simtgades medaļa. LU Muzejs*. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/54201/Polijas_Latvijas_diplomatisko_attiecibu_medala.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ķīmiķis izveidoja sakarus ar Poļu jaunatnes savienību, kas darbojās pagrīdē, izplatot pret Krievijas impērijas varu vērstu kritiku saistībā ar pārkrievošanu. I. Moscickis aizstāvēja poļu tautas intereses, taču par šādu rīcību bija spiests 1890. gadā izstāties no *Welecja*, lai nenotiktu vēršanās pret visu studentu korporāciju, piespiežot to slēgt. Apzinoties Krievijas impērijas skarbo apspiešanas politiku pret poļiem, I. Moscickis nolēma glābt gan sevi, gan *Welecja*, pie kuras bija piederīgs no 1887. līdz 1890. gadam. Taču *velēči* viņu neaizmirsā.

”

I. MOSCICKIS AIZSTĀVĒJA POĻU TAUTAS INTERESES, TAČU PAR ŠĀDU RĪCĪBU BIJA SPIESTS 1890. GADĀ IZSTĀTIES NO *WELECJA*, LAI NENOTIKTU VĒRŠANĀS PRET VISU STUDENTU KORPORĀCIJU.

1891. gadā I. Moscickis studijas pārtrauca, jo viņu sāka vajāt par atentāta mēģinājumu, sadarbojoties ar poļu revolucionāriem. Izmantojot zināšanas ķīmijā, viņš ar revolucionāriem gribēja konstruēt sprāgstvielas, lai uzspriecinātu Varšavas ģenerālgubernatoru Jozefu Gorko pareizticīgo katedrālē Kaminska laukumā Varšavā. Lai izglābtos no žandarmērijas, I. Moscickis neieradās RP uz eksāmeniem un diplomdarba aizstāvēšanu un 1892. gadā ar ģimeni devās trimdā no Varšavas uz Londonu Lielbritānijā.⁵

Zinātniskā darbība Šveicē

Atrodies trimdā Londonā, I. Moscickis strādāja vienkāršus darbus (par kokgriezēju galdniecībā, frizieri un tipogrāfu). Dzīve un darbs Lielbritānijā nebija viegls, jo trūka angļu valodas zināšanu. Taču viņš turpināja studēt Finsburijas Tehniskajā koledžā, bieži apmeklēja patentu bibliotēku un uzturējās tur līdz agram rītam.⁶ 1897. gadā I. Moscickis saņēma uzaicinājumu no prof. Jozefa Vieruša-Kovaļska par zinātniskā asistenta vakanci Frīburgas Universitātē Šveicē. Jaunais poļu ķīmiķis nekavējoties pieņēma uzaicinājumu

Polijas Valsts prezidents I. Moscickis (1926–1939).

un devās uz Šveici. Sākās viņa ķīmiķa karjera. 1898. gadā I. Moscickis pievērsās slāpekļa fiksācijai, kas tajā laikā ķīmijas zinātnē bija novatorisks pētnieciskais jautājums.⁷ 1903. gadā I. Moscickis ar J. Vierušu-Kovaļski, balstoties uz zinātniski pētniecisko darbu, Šveicē uzbūvēja kondensatoru rūpnīcu, kas turpina eksistēt vēl šodien. I. Moscicka pētījumi ķīmijā tika publicēti gan Šveicē, gan Francijā, gan Krievijas impērijā franču un vācu valodā. Paša zinātniskie izgudrojumi tika patentēti, izņemot Krievijas impērijā. I. Moscicka izgudrotie kondensatori spēja izturēt 100 000 V elektrības spriegumu. Tajā pašā laikā jaunais poļu zinātnieks strādāja arī pie citas svarīgas sintēzes – hidrociāniskās skābes ražošanas no slāpekļa un ogļūdeņraža.⁸

Zinātniskā darbība Ļvovā

1912. gadā I. Moscickis saņēma uzaicinājumu no Ļvovas Politehniskā institūta (ĻPI) Austroungārijas impērijā, kur viņam piedāvāja attīstīt ķīmijas tehnoloģijas nozari.

5 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 19. lpp.

6 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 19. lpp.

7 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 19. lpp.

8 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 21. lpp.

9 Turpat, 21. lpp.

Polijas Valsts prezidents I. Mosciskis sveic Polijas armiju Cešinā 1939. gada vasarā.

Nevilcinoties viņš pieņēma piedāvājumu un devās uz L̄vovu.⁹ L̄PI atradās Austrumgalicijā, mūsdienu Ukrainas teritorijā, kur 19.–20. gs. mijā tika atklāta nafta un dabasgāze. Šo energoresursu atklāšana radīja pieprasījumu pēc ķīmijas tehnoloģijas attīstības, lai pārstrādātu iegūto naftu un dabasgāzi. 19. gs. otrajā pusē Eiropa un ASV pieredzēja industriālo revolūciju, kad strauji attīstījās rūpnieciskā ražošana. Vācijas un Austroungārijas impērijās rūpniecība zinātniskojās un zinātne rūpnieciskojās. Rūpniecības attīstība gāja roku rokā ar tehnisko un dabaszinātņu attīstību, kur iesaistījās I. Moscickis.¹⁰ L̄vovā pabeidzis fizikālās nodaļas asistentūru un uzrakstījis doktora darbu ķīmijas tehnoloģijā, viņš aizstāvēšanu atlika, jo bija aizrāvis ar slāpekļskābes sintēzes pētniecību. Taču tajā pašā gadā L̄PI viņu atzina par līdzcērtīgu ķīmijas zinātņu doktoram un izdeva dekrētu par profesora titula piešķiršanu. No 1912. līdz 1921. gadam poļu zinātnieks pasniedza fizikālo ķīmiju un ķīmijas tehnoloģiju poļu un ukraiņu studentiem, kad pats vadīja L̄PI Smagās ķīmijas rūpniecības un elektrotehniskās rūpniecības katedru.¹¹

Pirmais pasaules karš (1914–1918) ienesa vētrains pārmaiņas. Uz Krievijas, Austroungārijas un Vācijas impēriju drupām izveidojās jauna Centrāleiropas un Austrumeiropas politiskā

”

VIŅU ATZINA PAR
LĪDZVĒRTĪGU ĶĪMIJAS
ZINĀTŅU DOKTORAM
UN IZDEVA DEKRĒTU
PAR PROFESORA TITULA
PIEŠĶIRŠANU.

karte ar jaunām valstīm. Polijas un Lietuvas valstis atgriezās uz Eiropas kartes, kam nāca klāt vēl Somija, Čehoslovākija, Latvija, Igaunija, Dienvidslāvija un PSRS. Strādājot un pieredzot vēsturiskos notikumus L̄vovā, I. Moscickis sagaidīja kara beigas ar Polijas valsts atjaunošanos.¹²

Fragmentārā stabilitāte

L̄vovas nonākšana Polijas sastāvā no saimnieciskā viedokļa bija izdevīga, jo naftas un dabasgāzes ieguve ar zinātniski

¹⁰ Volger, Gernot. *Kampf um die Weltherrschaft: Deutschland und die Vereinigten Staaten im 20. und 21. Jahrhundert*. Aachen: Helios Verlags- und Buchvertriebsgesellschaft. 2015, Seite 27–28.

¹¹ Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 21. lpp.

¹² Jēkabsons, E. Ģenerālis Pēteris Radziņš. No: Jundzis, T. (sast.). *Latvijas armijas komandieri*. Rīga: Apgāds “Jumava”. 2018, 100.–101. lpp.

¹³ Kochanski, Halik, page 25.

Polijas Valsts prezidents I. Moscickis ar Polijas premjerministru Edvardu Rici-Smigliju pieņem Polijas armijas parādi Varšavā, 20. gs. 30. gadi.

tehnisko potenciālu ĻPI varēja veicināt jaunās Polijas valsts industriālo attīstību.¹³ I. Moscickis ĻPI bija radījis zinātniski tehnisko bāzi valsts attīstībai, kas izpaudās ar slāpekļa rūpnīcas uzbūvēšanu Hožovā, Polijas valsts dienvidos, kuras direktors bija no 1922. līdz 1925. gadam. Viņš 1925. gadā kļuva pat par ĻPI direktoru.¹⁴ Tomēr jaunā Polijas valsts izrādījās politiski nestabila, lai veicinātu valsts industriālo izaugsmi. Paralēli etniski teritoriālajām nesaskaņām pastāvēja parlamentārā krīze, jo Polijas Seima politiskās partijas cita ar citu nepārtraukti *plēšās* par varu un nespēja izveidot stabilu valdību, kā arī zēla korupcija politiķu vidū, bremsējot valsts attīstību. Šīs problēmas kļuva par cēloni, lai 1926. gadā stabilitātes ieviešanas nolūkos sarīkotu valsts apvērsumu.¹⁵

Moscicka politiskā karjera

1926. gada 12.–14. maijā Polijas armijas maršals Juzefs Pilsudskis, ambicioza personība un Pirmā pasaules kara veterāns, nolēma pielikt punktu haosam Polijas valstī, sarīkojot militāru apvērsumu. Apvērsums izdevās, bet ar īsu karadarbību Varšavas ielās ar aptuveni 379 kritušajiem. Polijas Valsts prezidents Staņislavs Vojcehovskis atkāpās no amata, taču pats J. Pilsudskis atteicās no stāšanās Valsts prezidenta amatā. Viņš sevi uzskatīja par militāristu, kurš “netīko pēc noliktiskās varas, bet gan palīdz izveidot stabilitāti valstī.”¹⁶

¹⁴ Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 21. lpp.

¹⁵ Turpat, 25. lpp.

¹⁶ Feldmanis, I. Ulmaņa diktatūra Austrumeiropas vēstures kontekstā: salīdzinoša analīze, 28.–29. lpp.

¹⁷ Simon, Gerhard. *Nationalism and Policy towards the Nationalities in the Soviet Union: from Totalitarian dictatorship to Post-Stalinist society*. Boulder, San Francisco, Oxford: Westview Press. 1991, page 191–192.

¹⁸ Feldmanis, I. Ulmaņa diktatūra Austrumeiropas vēstures kontekstā: salīdzinoša analīze. No: Butulis, I., Feldmanis, I., Jēkabsons, Ē., Lipša,

”

**POLIJAS SEIMS IZVIRZĪJA
POĻU ĶĪMIĶI I. MOSCICKI
POLIJAS VALSTS PREZIDENTA
AMATAM.**

Polijas Seims izvirzīja poļu ķīmiķi I. Moscicki Polijas Valsts prezidenta amatam, kam viņš piekrita. I. Moscickis bija bezpartejiska persona, jo nebija piederīgs pie kādas no politiskajām partijām. Seims formāli turpināja darboties, bet ar labējām partijām, izslēdzot kreisās partijas un ieslogot cietumā to politiķus. J. Pilsudskis līdz savai nāvei 1935. gadā palika kā *pelēkais kardināls* t.s. *atviesošanās* režīmam Polijas valstī, kas izmantoja Polijas armiju un policiju politisko oponentu un nacionālo minoritāšu represēšanai, sevišķi ukraiņu.¹⁷ Polijas valsts konstitūcija tika iesaldēta līdz J. Pilsudska nāvei, un I. Moscickis palika reprezentatīva persona. 1935. gadā tika grozīta konstitūcija, kas paplašināja Valsts prezidenta pilnvaras. Notika pāreja no parlamentāras demokrātijas uz prezidentālu diktatūru, ko leģitimēja grozītā konstitūcija;

izveidojās konstitucionāla prezidentālā diktatūra. I. Moscickis tehniski bija kļuvis par autoritāru vadītāju, taču varu pār Polijas armiju un policiju pārņēma Polijas armijas virspavēlnieks ģenerālis Edvards Rics-Smigļijs kā Polijas premjerministrs un Polijas armijas ģenerālštāba priekšnieks Juzefs Beks kā Polijas ārlietu ministrs.¹⁸

Saspringtie trīsdesmitie gadi

Kad 1935. gadā nomira J. Pilsudskis, I. Moscickis ar E. Ricu-Smigļiju un J. Beku izveidoja t.s. triumvirātu jeb politisko kolēģiju, kas nostiprināja visu trīs vīru varu pār Polijas valsts ārpolitiku, iekšpolitiku un aizsardzību. Tas notika ar mērķi stabilizēt valsti, kad iekšpolitikā spriedze (ukraiņu un vācu separātisms) sakrita ar ārpolitisko spriedzi – nacionālsociālistiskās Vācijas un PSRS veikto Versaļas–Rīgas starptautiskās sistēmas revīziju. Nacionālsociālistiskās Vācijas militārais izlūkdienests (Abvērs) slepus sankcionēja ukraiņu nacionālistu aktivitātes Polijas dienvidaustrumos, lai nostiprinātu savu lielvaras ietekmi.¹⁹ Ukraiņiem slepenā sadarbība ar nacionālsociālistisko Vāciju bija izdzīvošanas jautājums, jo viņi nacionālsociālistos saskatīja, ka “mana ienaidnieka ienaidnieks ir mans draugs”.²⁰ Neizpalika arī draudi no PSRS puses, jo komunisti uzskatīja Poliju par t.s. “Versaļas sistēmas līķi”, kas aizšķērso ceļu padomju ekspansijai Eiropas virzienā.²¹ Arī PSRS attaisnoja savu spiedienu uz Poliju, pamatojot ar meliem par “sašķeltās baltkrievu un ukraiņu tautas apvienošanu” vienotā padomju valstī.²²

Lai Polijas valsts noturētos starp diviem bīstamajiem kaimiņiem, I. Moscicka valdība lēma par neuzbrukšanas līguma noslēgšanu ar PSRS 1932. gadā un spēka nepielietošanas deklarācijas parakstīšanu ar nacionālsociālistisko Vāciju 1934. gadā, nosacīti normalizējot attiecības ar abiem kaimiņiem.²³ Polijas varas iestādes 20. gs. 30. gados izvērta t.s. “pacifikāciju” jeb represijas pret ukraiņu nacionālo minoritāti, kad ukraiņu nacionālisms kļuva radikālāks sakarā ar “atvērto” režīma nostiprināšanos, Abvēra klātbūtni Polijas valsts teritorijā un abu totalitāro kaimiņvalstu spiedienu uz Poliju. Valsts dienvidaustrumos (L'vovā) stāvoklis palika nosacīti stabils, jo ukraiņu nacionālisti turpināja darboties pagrīdē.²⁴

1938. gada pavasarī izcēlās krīze starp Poliju un Lietuvu, kad Viļņas apgabalā Lietuvas robežsardze nošāva Polijas robežsargu,

kurš, pildot dienesta pienākumus, aiz neuzmanības bija iegājis Lietuvas teritorijā. J. Beks iesniedza ultimātu par diplomātisko attiecību un Viļņas apgabala atzīšanu par Polijas sastāvdaļu, kam Lietuva piekāpās. Abu valstu attiecības atjaunojās un normalizējās, kaut arī Varšavā poļu nacionālisti bija sagatavojušies doties t.s. “maršā uz Kauņu” gāzt Lietuvas valdību.²⁵

I. Moscicka prezidentūras beigas

1939. gadā nacionālsociālistiskā Vācija nolēma “noslēgt rēķinus” ar Poliju, noslēdzot neuzbrukšanas paktu ar PSRS, kas vēsturē ir iegājis kā Molotova–Ribentropa pakts. Šim paktam nāca klāt slepenais papildprotokols par visas Eiropas sadali, kas sākās ar Poliju. PSRS izmantoja šo paktu, lai “atrisinātu baltkrievu un ukraiņu jautājumu” ar Poliju.²⁶ 1939. gada septembrī abi naidīgie kaimiņi iebruka valstī, to iznīcinot un izdzēšot no Eiropas kartes. Otrais pasaules karš bija sācies, un I. Moscickis ar visu Polijas valdību un pārpalikušo Polijas armiju paspēja evakuēties uz Rumāniju, pirms krita nacionālsociālistu vai padomju gūstā. Kad Polijas valdība nonāca Rumānijā, I. Moscickis izlēma nodot Polijas Valsts prezidenta pilnvaras Vladislavam Račkēvičam. Savukārt E. R. Smigļijs nodeva Polijas premjera pilnvaras Polijas armijas ģenerālim Vladislavam Sikorskim, kurš vadīja Polijas trimdas valdību Otrā pasaules kara laikā (1939–1945). J. Beks palika internēts Rumānijā līdz savai nāvei 1944. gadā.²⁷

Pēc prezidentūras beigām I. Moscickis pārcēlās dzīvot uz Ženēvu Šveicē, kur nodzīvoja līdz savai nāvei 1946. gadā. Poļu zinātnieks un politiķis aizgāja aizsaulē tur, kur bija sācis savu zinātnisko karjeru. Tikai 1993. gadā, pāris gadus pēc komunistiskā režīma beigām, Polijas Valsts prezidents Lehs Valensa panāca, ka I. Moscicka mirstīgās atliekas pārapsveidīja Varšavā blakus Gabrielam Narutovičam, Liepājas Klasiskās ģimnāzijas absolventam un starpkaru periodā pirmajam atjaunotās Polijas Valsts prezidentam, un Staņislavam Voicehovskim, Jelgavas Pētera akadēmijas absolventam un I. Moscicka prezidentūras priekštecim.²⁸

I. Moscickis deva lielu ieguldījumu ķīmijas zinātnē un mēģināja ar visiem spēkiem savā valstī noturēt demokrātisko iekārtu un izvairīties no pašas valsts bojāejas divu totalitāro kaimiņvalstu agresivitātes dēļ. **U**

I., Stranga, A., Taurēns, J., Zunda, A. *15. maija Latvija*. Rīga: AS “Latvijas Mediji”. 2017, 29. lpp.

19 Turpat, 56. lpp.

20 Mērfijs, Deivids E., 56. lpp.

21 Hildermeier, Manfred. *Die Sowjetunion (1917–1991) (3. Auflage)*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter

22 Simon, Gerhard, page 191–192.

23 Echternkamp, Jörg, Seite 27.

24 Simon, Gerhard, page 191–192.

25 Eidints, A., Bumblausks, A., Kulakauskis, A., Tamošaitis M., 196. lpp.

26 Rubenis, R. *Arkonia filistra ģenerāļa Vladislava Andersa gaitas Otrajā pasaules karā*. No: Grigorjeva, S. (red.). *Universitas: Scientiae et Patriae (114/2021)*. Rīga: Filistru biedrību savienība. 2021, 26. lpp.

27 Rubenis, R. *Poļu studentu korporācijas Weleca piemiņas plāksne*. Rīga: LU Muzejs. 2020, 3. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54219>

28 Griņēvičs, I., Grosvalds, I., 22. lpp.

LATVIJAS POĻU KORPORĀCIJAS *FRATERNITAS INFLANTICA* UN *PLATERIA*

Fil! Dr. Aldis L. Putniņš, *talavus*

Krievijas impērijas laikā Rīgā dibināja trīs poļu studentu korporācijas: *Unitas* (dib. 1878.), *Arconia* (poliski – *Arkonia*, dib. 1879.) un *Veletia* (poliski – *Welecja*, dib. 1883.). Pirmā bija nenoturīga un pastāvēja tikai nepilnu gadu. Toties divas pārējās attīstīja rosīgu buršu dzīvi. Pēc Pirmā pasaules kara abi konventi pārcēlās uz Poliju. Tas atstāja robu poļu izcelsmes studentu dzīvē Latvijā.

Jaunas poļu korporācijas

Pēc Latvijas brīvvalsts dibināšanas poļu studenti sāka organizēties, dibinot poļu studentu biedrību un pēc tam divas jaunas studentu un studenšu korporācijas – *Fraternitas Inflanica* un *Plateria*. Nozīmīgs ziņu avots ir garāks raksts par poļu korporāciju vēsturi, ko sacerēja korp! *Aquilonia* fil! Daniels Paters (*Daniel Pater*). Nodaļā par poļu korporācijām Latvijā minētas *Frat. Inflanica* un *Plateria* (tulkots no poļu valodas): “Poļu studentu biedrību (*Towarzystwo Studentów Plaków Uniwersytetu Lotewskiego*), kas 1928. gadā pārtapa par Poļu akadēmisko apvienību Latvijā (*Polskie Stowarzyszenie Akademickie na Lotwie*), dibināja 1925. gadā pie Latvijas Universitātes. ... Šīs etniskās minoritātes studentu apvienības biedri jutās izolēti un mēģināja attīstīt oficiālus sakarus ar latviešu studentu organizācijām. Dažādu iemeslu dēļ šis mērķis bija grūti sasniedzams, un pirmie mēģinājumi beidzās nesekmīgi. ... Tanī laikā izcilākās studentu organizācijas bija akadēmiskās korporācijas, kas bija cienītas par savu devumu studentu dzīvei. ... Korporāciju nozīmīgumu vislabāk parāda statistika. Trīsdesmitajos gados no 8000 studentiem 2500 bija korporāciju biedri, kuri bija nozīmīgi akadēmiskajā sabiedrībā. ... Poļu studentu apvienībai, esot svešautiešu organizācijai, kas nebija korporācija, bija vājas izredzes attīstīt tuvākas attiecības ar citām studentu organizācijām. Tāpēc, sekojot *Talavijas* padomam, poļi nolēma dibināt divas poļu korporācijas – vienu studentu, otru studenšu – un tad meklēt kontaktus ar latviešiem. 1929. gadā Rīgā tika dibināta poļu studentu korporācija *Fraternitas Inflanica*, savukārt 1930. gadā – studenšu korporācija *Plateria*. Par biedriem šajās korporācijās varēja kļūt tikai Poļu akadēmiskās apvienības biedri. Ar poļu korporāciju dibināšanu vien mērķa sasniegšana nebija nodrošināta. Nozīmīgs jautājums bija – kā panākt poļu korporāciju atzīšanu par līdzvērtīgām latviešu korporācijām un iegūt esošo korporāciju akceptu? Latviešu korporāciju vidū bija izteikts hierarhiskais princips,

kurā tās viena otru vērtēja pēc vecuma: vecāka korporācija neuzsāks sakarus ar jaunāku, ja tai trūkst piemērotu tradīciju. *Talavija*, labi pazīstama latviešu studentu korporācija, kas bija zināma ar savām simpātijām pret poļiem, jau no paša sākuma atbalstīja poļu korporācijas, turklāt tās ietekme sniedzās daudz tālāk par universitāti. Tas nozīmēja, ka *Talavijas* palīdzība bija sevišķi noderīga. ... *Talavija* palīdzēja poļu korporācijām attīstīt sakarus ar citām korporācijām. Bet tas nebija viegli. Lai atklātu krāsas, korporācijai vispirms jāiziet fuksēšanas laiks un jāviesojas pie visām korporācijām vecākuma secībā. Tā nebija tikai formalitāte. Piemēram, *Plateria* sūdzējās, ka viena īpaši nacionāli noskaņota studenšu korporācija nevēlējās pieņemt tās vizīti, tādā veidā liekot šķērslī kontaktu nodibināšanai ar citām korporācijām un sekmīgai fuksēšanas beigšanai.

Laimīgā kārtā poļu jaunatnes centieni neapsīka šādu grūtību priekšā, un tā pacietīgi turpināja fuksēšanu pie savām mātēs (*t. i., pie kurām garantējušas komānu – A.L.P.*), korporācijām: *Fraternitas Inflanica* ar *Talavijas* atbalstu un *Plateria* ar *Imeria* atbalstu.

Poļu korporāciju piedzīvojumi Latvijā, iespējams, ir vienīgais piemērs partnerattiecībām starp organizētu poļu minoritāti un atzītām vietējām akadēmiskām organizācijām Eiropā. Svarīgi, ka tas bija iespējams, tikai pateicoties *Talavijas* simpātijām pret poļiem un tās draudzības kartelim ar *Veletia*.”

Fraternitas Inflanica

Fraternitas Inflanica (latv. – Inflanijas brālība) dibināta 1929. gadā, un tā garantēja komānu pie *Talavijas*. Tās vārds ir cēlies no Livonijas nosaukuma poļu valodā – *Inflanty*. Korporācijas devīze bija *Unitae ac labore* (*Vienotībā un darbā*).

Fil! Daniels Neiburgs, *talavus*, kam vectēvs bija *Frat. Inflanica* filistrs, mantoja sava vectēva krāsu deķeli. Vadoties no tā, varam spriest, ka tā krāsas bija zils-zelts-sarkans. Deķeļa zvaigzne šūta ar zelta diegiem, un zvaigznes vidū ir cirķelis. Izdevumā *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas* korporācijas krāsas minētas zaļš-zelts-sarkans. Grāmatas sastādītājs vadījās no padoma, ko saņēma no kolēģiem Latvijas Kara muzejā, ka zaļā krāsa

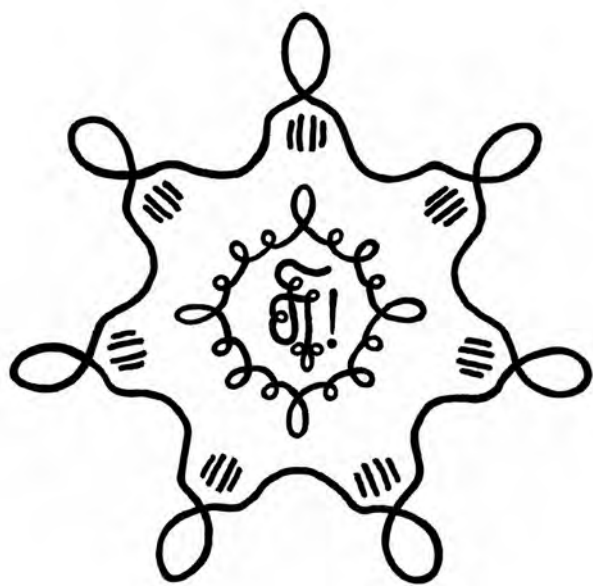

Fraternitas Inflatice kāsu deķelis. *Talavijas* arhīvs

var ar laiku oksidēties un kļūt zilgana. Tāpēc viņš minēja, ka deķeļa augšdaļas krāsa varēja oriģināli būt zaļa. Tomēr, kamēr nav pretēju pierādījumu, drošāk vadīties pēc esošā un pieņemt, ka *Frat. Inflatice* krāsas bija zils-zelts-sarkans. Esmu šo deķeli apskatījis, un zilā krāsa ir ļoti vienāda visā augšdaļā. Ja būtu notikusi balināšana vai oksidācija, tad, šķiet, varētu sagaidīt mazliet krāsu nevienādības. Papildu apstiprinājums atrodams tīmekļa vietnē *Polonika.lv*, kur ir daudzas fotogrāfijas no pirmskara poļu kopienas dzīves Latvijā, to starpā arī no poļu korporācijām. Tur rakstīts, ka *Frat. Inflatice* krāsas bija zils-sudrabs-amarants (līdzīgi aveņu sarkanajam). Kaut kļūda ieviesusies, nosaucot zeltu par sudrabu, tomēr ir apstiprinājums par zilo krāsu.

Ir zināms, ka 1930. gadā *Frat. Inflatice* bija 18 biedri un 1935. gadā 30 biedri (20 aktīvie un 10 filistri). Kaut *Frat. Inflatice* nebija uzņemta Prezidiju Konventā, jo *Talavija* garantēja tās komānu, vienu brīdi tās dibinātāji un visi fukši

Frat. Inflatice deķeļa zvaigzne. Autora zīmējums

Fraternitas Inflatice komeršs 1930. gados. Spriežot pēc deķeļu toniņiem, vairāki *talavieši* bija viesu vidū. *Polonika.lv*

bija iekļauti Prezidiju Konventa publicētā adrešu sarakstā, kamēr viņi gaidīja uzņemšanu. Šis adrešu saraksts varētu būt nozīmīgs avots tālākiem pētījumiem par tā laika *Frat. Inflatice* biedriem.

Viens vērā ņemams *Frat. Inflatice* biedrs ir Napoleons Liberis (*Napoleon Liberys*, 1903–1972), kurš 1933. gadā bija korporācijas t/l seniors. Viņš studēja Latvijas Universitātē un bija Rīgas pilsētas domnieks. Padomju okupācijas laikā tika izsūtīts, bet vēlāk rekrutēts poļu karaspēkam ģenerāļa Andersa (*Arconia* filistrs) vadībā (raksts par viņu lasāms

Grupa *Frat. Inflatice* biedru 1933. gadā. Pirmās rindas vidū sēž t/l seniors Napoleons Liberis (*Napoleon Liberys*). *Polonika.lv*

Universitas 114. numurā). Cīnījās Itālijā poļu armijas 2. korpusā. Pēc kara viņš palika trimdā un dzīvoja Apvienotajā Karalistē. Pēc nāves 1985. gadā Polijā nāca klajā viņa rakstītā grāmata *Polacy na Łotwie w okresie drugiej wojny światowej* (*Poļi Latvijā Otrā pasaules kara laikā*).

1935. gadā *Frat. Inflanica* mainīja nosaukumu uz *Frat. Sarmatica*. Kāpēc notika šī nosaukuma maiņa, nav zināms.

Plateria

Korporāciju *Plateria* dibināja 12 poļu studentes 1930. gada 30. septembrī, garantējot komānu pie *Imeria*. Korporācijas nosaukums ir par godu Emīlijai Plāterei (*Emilia Plater*, 1806–1831), polietei, kas uzauga Latgalē un vadīja karaspēku poļu sacelšanās laikā. Viņa tiek uzskatīta par poļu nacionālo varoni. *Plateria* krāsas amarants-zelts-gaišzils simbolizē tautību, atklātību un cēlumu. Tās devīze ir citāts no A. Mickeviča (*Adam Mickiewicz*) *Oda do młodości* (*Oda jauniešiem*) un tulkojumā skan – *Savienosim domas vienā kvēlē un vienā liesmu garā*.

Plateria un *Frat. Inflanica* bija līdzīgas krāsas, tikai citā secībā. Abu korporāciju pirmsākumi saistās ar Poļu akadēmisko apvienību Latvijā, un abas ir dibinātas ar nelielu laika intervālu, līdz ar to līdzīgas krāsas uzskatāmas par tā laika Latvijas poļu korporāciju kopības apliecinājumu.

Plateria biedru skaits nebija liels, bet ar augošu tendenci: 1931. gadā bija 15 biedres, 1935. gadā 21 (17 aktīvas, 3 filistres, 1 goda filistrs). Tās konventa dzīvoklis 1931. gadā

atradās Grēcinieku ielā 31–1. Par citiem gadiem nav ziņu. Neliels apliecinājums par to, ka *Imeria* veicināja *Plateria* iekļaušanu Latvijas studentu korporāciju dzīvē, atrodams laikraksta ziņās par Starptautisko studentu kongresu, kas notika Rīgā 1932. gada augustā. Avīzē *Pēdējā Brīdī* tika ziņots, ka kongresa laikā *Imeria* rīkoja interno vakaru “kur piedalījās arī vietējā poļu studentu korporācija *Plateria*”.

Noslēgums

Abas poļu korporācijas pierādīja noturību un izaugsmes spēju. Abas garantēja komānus pie esošām latviešu korporācijām un, cik zināms, ievēroja un piekopa tā laika pieņemtās buršu normas un tradīcijas. Bet neviena netika uzņemta Latvijas korporāciju jumta organizācijās un līdz ar to nevarēja atsegt savas krāsas. Pēc sešu gadu gaidīšanas uzņemšanai S!P!K! 1936. gadā *Plateria* paziņoja savam māsas konventam *Sororitas Tatiana* (kas arī garantēja komānu pie *Imeria*), ka pārtraukusi garantēt komānu. *Plateria* turpināja darboties līdz 1940. gadam, bet varam minēt, ka tā vairs necerēja, ka kādreiz tiks uzņemta plašākā Latvijas buršu saimē. Nav ziņu, vai *Frat. Inflanica* arī pārtrauca garantēt komānu. Tā pastāvēja (kaut mainot nosaukumu uz *Frat. Sarmatica*) līdz 1940. gadam, bet tās liktenis bija tāds pats, t.i., tā netika uzņemta P!K! sastāvā. Iemesli, kāpēc attiecīgie prezidiju konventi neuzņēma šīs korporācijas, nav zināmi. Vai dažu latviešu konventu nacionālisms bija šķērslis?

Avoti

- https://encyklopedia.naukowy.pl/Napoleon_Liberys (skatīts 07.05.2021.)
- <https://polonika.lv/archiwum-zdjec/> (skatīts 04.05.2021.)
- <http://www.aquilonia.waw.pl/artukul2.htm> (skatīts 12.04.2007.)
- Jēkabsons, Ē. (2005). Poļu studenti Rīgas Politehniskajā institūtā (19. gs. II puse–1915. gads). *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, Nr. 3, 56.–83. lpp.
- Liepiņš, A. (1995). Korporāciju statusa pretendenti Latvijas augstskolās. *Universitas*, Nr. 75, 15.–18. lpp.
- Putniņš, A. L. (2007). Ar Latviju saistītās studentu korporācijas. *Universitas*, Nr. 93, 3.–5. lpp.
- Putniņš, A. (2017). *Fraternitas Inflanica* un *Talavija. Roku Rokā* (*Talavijas* internais žurnāls), Nr. 98, 91.–92. lpp.
- Starptautiskais studentu kongress tuvojas noslēgumam. *Pēdējā Brīdī*, Nr. 181, 14.8.1932., 6. lpp.
- Ščerbinskis, V. (2010). *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents, 174., 178. lpp.
- Tomaszewski, P. (2011). *Polskie korporacje akademickie w latach 1918–1939: struktury, myśl polityczna, dzialalność*. Toruń: Cycero. **U**

Plateria biedres 1937. gada komeršā. Pie prezidija galda (no kreisās): viceseniore Jozefa Tarčalska (*Józefa Tarchalska*), seniore Janīna Ahramoviča (*Janina Achramowicz*), sekretāre Paulīna Długoborska (*Paulina Długoborska*). Aiz viņām (ar šarfū) stāv audzinātāja Jadvīga Lesiņska (*Jadwiga Lesińska*). Polonika.lv

Plateria Varsoviensis pavasara komeršā 2021. gada maijā.

DIBINĀTA PIRMĀ STUDENŠU KORPORĀCIJA POLIJĀ *PLATERIA VARSOVIENSIS*

T/I sen! taut! Anna Klēšmite, *imeria*
Foto no *Plateria Varsoviensis* arhīva

Varšavā Polijā 2019. gada 30. oktobrī klātienē tikās 13 polites ar mērķi dibināt pirmo studenšu korporāciju valstī. Studentes izvēlējās sekot pirms vairāk nekā 90 gadiem Latvijā dibinātās poļu studenšu korporācijas *Plateria* izvīrtajiem mērķiem un ideāliem un idejiski turpināt tās iedibinātās akadēmiskās tradīcijas.

Tālajā 1930. gada 20. septembrī pie Latvijas Universitātes (LU) tika dibināta poļu studenšu korporācija *Plateria*, kas savā vidū uzņēma poļu studentes, kuras studēja LU. *Plateria* komāna garante tolaik bija studenšu korporācija *Imeria*, un aktīva *Plateria* darbība Latvijā ilga nepilnus desmit gadus. Tās krāsas bija amarants, zelts, gaišzils.

Jaundibinātās poļu studenšu korporācijas veidotājas 90 gadus vēlāk izvēlējās sekot *Plateria* izvīrtajiem ideāliem un par savu nosaukumu izvēlējās *Plateria Varsoviensis*. Studentes apvienoties iedrošināja un atbalstīja arī poļu studentu korporācijas Polijā, īpaši *Arkonia*, *Welecja* un *Sarmatia*.

Plateria Varsoviensis dibinājušas 16 studentes: Aneta Ćwikowska (*University of Warsaw*), Klara Maria Górska (*University of Warsaw*), Hanna Maria Gutowska (*University of Warsaw*), Paula Bożena Jagustyn (*University of Warsaw*), Agata Justyna Kałamucka (*University of Warsaw*), Beata Koza (*Warsaw School of Economics*), Dorota Maria Nowaczewska (*Kozminski University*), Andrea Maria Nowicka (*University of Warsaw*), Justyna Marta Popowska (*Warsaw School of Economics*), Teresa Anna Radoszewska-Zakościelna (*Medical University of Warsaw*), Natalia Alicja Szerszeń (*University of Warsaw*), Dorota Anna Wielgo (*Warsaw School of Economics*), Agnieszka Maria Witaszek (*Warsaw University of Technology*), Marta Krystyna Zawadzka (*Lazarski University*), Anna Luiza Zembura (*Warsaw School of Economics*), Małgorzata Teresa Życzkowska (*University of Warsaw*). Jau pirmajā darbības gadā (2019./2020.) pievienojās sešas m!m!, kas kopīgi veido 22 biedres.

Plateria Varsoviensis pirmais prezidijs un amatpersonas 2021. gada janvārī.

Izvēlētās *Plateria Varsoviensis* krāsas: sarkanvīna, sniega balta un zelta, kas raksturo dzimtenes mīlestību, nevainojamus nodomus un bezgalīgo draudzību, kas ir korporācijas vērtību pamatā. Izvirzīti mērķi – mūža draudzībā vienot līdzīgi domājošas, patriotiski noskaņotas poļu studentes, vairot intelektuālu un ētisku izglītošanu, kā arī sagatavot jaunās biedres sociālai dzīvei.

Vijuma zīmējuma autore ir dib! *Agnieszka Witaszek* ar *Welecja.com!* *Maciej Włoczewski* palīdzību.

Kopš 2019. gada rudens *Imeria* iesaistījās *Plateria Varsoviensis* komāna veidošanā, sniedzot ieskatu latviešu studentu korporāciju mērķos, ideālos un tradīcijās. Kopš Covid-19 pandēmijas korporācijas ir pielāgojušās un aktīvo darbību īsteno tiešsaistē, kas palīdzējis sadarbību ar polietēm veidot regulāru. Pēc kopdarba 2020. gadā izveidots pirmais un šobrīd vienīgais poļu studentu korporācijas komāns.

Pirmās studentu korporācijas dibināšana Polijā ir būtisks notikums, jo vēl tikai 2020. gadā Polijā lēma par cilvēktiesību jautājumu – sievietēm legāli liegt pieeju drošai veselības aprūpei, t.sk. abortam. Tiesības lemt par savu ķermeni, kā arī izvēles brīvība Polijā tiek apdraudēta.

Apzinoties, ka Polijā nav studentu korporācijas, kas varētu kļūt par komāna garantu, vēsturiskā informācija par *Plateria* iedrošināja uzrunāt S!P!K! Latvijā. Mērķis sadarbībai bija gūt apliecinājumu par jaunās korporācijas atbilstību studentu korporācijai. S!P!K! 2021. gada sākumā vienbalsīgi lēma atbalstīt poļu studentes jaunās korporācijas dibināšanā, nosūtot rakstisku atbalsta vēstuli poļu studentu jumta organizācijai.

Kopš uzsākta aktīva *Plateria Varsoviensis* darbība, jau atzīmēta pirmā gadadiena un korporantes regulāri dalās ar piedzīvojumiem un panākumiem sociālajos tīklos. Pirms pandēmijas polietes tikās Varšavā un plāno aktīvi darbību turpināt Polijas galvaspilsētā. Sadarbības stiprināšanai 2021. gada vasarā plānots apmeklēt Rīgu, tuvāk iepazīstot *Imeria* konventu. Lai arī pandēmijas apstākļi ir izaicinājums aktīvai konventa dzīvei, tomēr vienotais mērķis un ticība māsām jaunajai korporācijai devuši spēku darboties un attīstīties!

Vivat, creascat, floreat Plateria Varsoviensis in aeternum! **U**

CAUR ĒRKŠĶIEM UZ ZVAIGZNĒM LATVIJA KOSMOSĀ

Fil! Dr. Aldis L. Putniņš, *talavus*

Interesanti, ka Visumā vairāki objekti (asteroīdi, zvaigzne, eksoplanēta jeb citplanēta) un planētu un Mēness virsmas veidojumi nosaukti vārdos, kas saistīti ar Latviju. Iepazīstināšu ar dažiem faktiem par Latviju kosmosā.

Baldones Observatorija pastāvējusi vairāk nekā 50 gadus. Tās astronomi ir atklājuši daudzus jaunus asteroīdus. Vārdus daudziem objektiem un veidojumiem devuši gan pašmāju astronomi, gan arī citu valstu zinātnieki.

Zemeslodei tuvākais kosmiskais *kaimiņš* ir Mēness, kura neredzamajā pusē atrodas *Ostwald* krāteris (104 km diametrs). **Vilhelms Ostvalds (Wilhelm Ostwald)** dzimis Rīgā. Viņš bija Rīgas Politehnikuma ķīmijas profesors, viens no fizikālās ķīmijas pamatlicējiem un Nobela prēmijas laureāts. Mēness neredzamajā pusē ir arī 181 km plats *Tsander* krāteris, kas

Frīdriha Canderu jubilejai veltītā Latvijas Pasta izdotā pastmarka.
Latvijas Pasts, 2012

godina Latvijā dzimušo baltvācieti un raķešu būves pionieri **Frīdrihu Canderu (Friedrich Zander)**. Canders beidza RPI Mehānikas nodaļu un Pirmā pasaules kara laikā evakuējās uz Krieviju. Citi viņa ģimenes locekļi pēc kara atgriezās Latvijā, bet F. Canders palika Krievijā, cerot, ka lielākā valstī viņam būs lielākas iespējas realizēt zinātniskos projektus. Canderu vārdā nosaukta iela Rīgā (Frīdriha Canderu iela) savukārt Latvijas Pasts viņa 125 gadu dzimšanas dienu atzīmēja ar jubilejas pastmarkas izdošanu, kā arī viens no Baldones Observatorijā atklātajiem asteroīdiem nes viņu vārdu – asteroīds *Canders*.

Vismaz 15 citiem asteroīdiem doti ar Latviju saistīti vārdi. Divi lielākie no tiem ir *Latvia* (37 km diametrs) un *Rīga* (74 km diametrs). Pārējo starpā ir latviski nosaukumi, kā, piemēram, *Valmiera*, *Balodis*, *Kurland*. Divi godina kultūras darbiniekus: asteroīds *Krišbarons* (Krišjāni Baronu) un asteroīds *Vask* (Pēteri Vasku).

Lielākais objekts asteroīdu joslā starp Marsu un Jupiteru ir pundurplanēta *Cerera* (940 km diametrs). Divi tās krāteri nosaukti latviešu dieviešu vārdos: *Darzamat* (Dārza māte, 92 km diametrs) un *Laukumate* (Lauku māte, 30 km diametrs).

Starptautiskā Astronomijas savienība (SAS) nolēma dot Venēras virsmas veidojumiem vārdus, kas aizgūti no dažādu tautu mitoloģiskām dievietēm, nopelniem bagātām sievietēm,

No satelīta 2019. gadā uzņemts Raunas krātera foto uz Marsa.
NASA/JPL/University of Arizona

kā arī populāriem sieviešu vārdiem. To starpā ir vismaz 18 latviešu vārdi, piemēram, *Ilga*, *Lineta* un *Vallija* – krāteri, *Austrina Vallis* (Austriņas ieleja), *Mežas-Mate Chasma* (Meža mātes padziļinājums), *Karra-ma-hte Fossae* (Kara mātes grava), *Laimdota Planitia* (Laimdotas zemiene), *Ragana Dorsa* (Raganas kore), *Spidola Dorsa* (Spīdolas kore), *Vejas-mate Dorsa* (Vēja mātes kore), *Dekla Tessera* (Dēklas mozaīka), *Laima Tessera* (Laimas mozaīka). Daudzi šie veidojumi ir iespaidīgi lieli. Piemēram, *Karra-ma-hte Fossae* un *Laimdota Planitia* abas ir 1800 km platas, kas ir attālums starp Rīgu un Parīzi.

Kaut Venēra ir ar latviešu vārdiem visbagātākā planēta, latviešu vārdi doti arī citu planētu virsmas veidojumiem. Uz Merkura ir dzejnieka Raiņa vārdā nosaukts krāteris (*Rainis* krāteris, 82 km diametrs), kamēr uz Marsa trīs krāteri nes Latvijas vietvārdus: *Auce*, *Talsi* un *Rauna* krāteri. Pēdējais nav liels, tikai 2,5 km diametrā, bet daudz pētīts un fotografēts. Attēlā redzama 2019. gadā no satelīta ņemta Raunas krātera fotogrāfija.

Latviešu vārdi doti arī objektiem ārpus Saules sistēmas. SAS savā 100. gadadienā deva tās dalībvalstīm iespēju izvēlēties vārdus vairākām zvaigznēm ar eksoplanētām. Latvija publiska konkursa ceļā piešķirtajai zvaigznei izvēlējās vārdu *Liesma* un tās eksoplanētai vārdu *Staburags*. *Liesma* atrodas apmēram 300 gaismas gadu attālumā un ir nedaudz lielāka par Sauli. *Staburags* ir divas reizes lielāks par Jupiteru un apriņķo *Liesmu* katras sešas dienas.

Triju Zvaigžņu ordeņa devīze ir *Per aspera ad astra*, kas tulkojumā no latīņu valodas nozīmē *Caur ērkšķiem uz zvaigznēm*. Latvijas un latviešu tautas ceļi ir bieži bijuši ērkšķaini. Vērojot nakts debesis, varam būt lepni, ka Latvijas vārds gājis caur ērkšķiem uz zvaigznēm.

STUDENTU DZIESMU GRĀMATAS

(turpinājums no 114. numura)

Fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*

Foto no autora arhīva

Iepriekšējā *Universitas* numurā autors iepazīstināja ar studentu dziesmu izcelsmi, to seno vēsturi un dziedāšanas tradīcijām. Šoreiz sīkāk par studentu dziesmu grāmatām jeb kantikumiem.

Pirmā studentu dziesmu grāmata

Gods izdot pirmo iespiesto studentu dziesmu krājumu pieder Kristīnam Vilhelmam Kindlebenam (tas pats izdevums, kurā bija iekļauts *Gaudeamus*). Krājuma nosaukums ir *Studentenlieder: Aus den hinterlassenen Papieren eines unglücklichen Philosophen Florido genannt (Studentu dziesmu grāmata: No viena nelaimīga filozofa, saukta Florido, mantotas piezīmes)*. Florido, tāpat kā *Michael Brepobius*, bija Kindlebena pseidonīms. 1781. gadā šī grāmata 120 lappušu apjomā ar 64 dziesmām tika izdota Hallē; Kindlebens šīs pilsētas universitātē strādāja par lektoru. Kindlebens mēģinājis pašcenzēt iekļautās dziesmas un padarīt tās pieņemamas plašākai sabiedrībai, bet ar to nebija pietiekami – izdevumu konfiscēja universitātes prorektors, un Kindlebenu atlaida no lektora amata. Vēlāk viņš pelnīja iztiku kā rakstnieks, bet jau 1784. gadā 37 gadu vecumā mira.

Vēlāk Vācijā tika izdoti ļoti daudzi dažādi kantikumi, piemēram, *Allgemeines Deutsches Kommersbuch*,

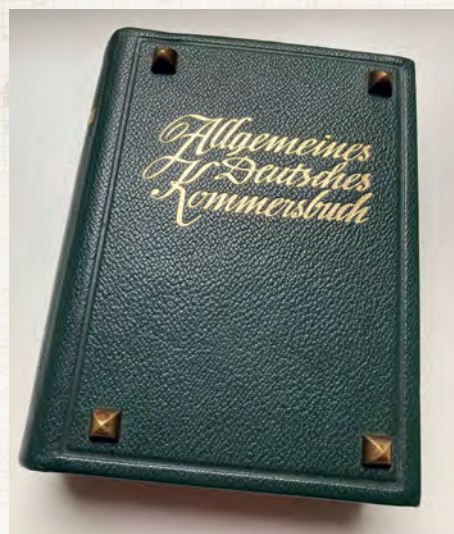

Pasaulē pirmā iespiestā studentu dziesmu krājuma titullapa.

Taschen Kommersbuch, Deutsches Kommersbuch, Kleines Kommersbuch/Liederbuch fahrender Schüler, Kommersbuch 1. und 2. Teil/Liederbuch fahrender Schüler. Atšķirībā no Latvijas, Vācijā korporāciju kantikumi parasti ir vispārēji studentu dziesmu grāmatu speciālizdevumi, kuru saturs ir nedaudz mainīts, kā arī uz vāka un titullapā ir organizācijas nosaukums vai cirķelis.

Gadsimta kantikuma tituls, bez šaubām, pienākas *Allgemeines Deutsches Kommersbuch* (ADK), kas ir ārpus konkurences pēc atkārtoto izdevumu skaita. Pirmais izdevums tika iespiests 1858. gadā, pēdējais (uz šo brīdi) – 166. (*sic!*) – tapis 2013. gadā! Pirmajā 444 lappušu biežajā grāmatā bija 389 dziesmas, bet pēdējā izdevuma apjoms – 780 lappuses, kas ietver 716 dziesmas.

Šo kantikumu izdevēji bija divi brāļi: *Hermann* un *Moritz Schauenburg*. Hermanis jau bija piedalījies cita kantikuma izdošanā, un viņam bija pieredze to sastādīšanā. Otrs brālis, *Morics*, kantikuma izdošanai nodibināja izdevniecību *Verlag Moritz Schauenburg*. Tā atradās *Lahr* pilsētā un nodarbojās ar ADK izdošanu līdz pat 1999. gadam. Pirmais ADK bija veltīts Jēnas Universitātes 300. gadadienai, bet kantikuma sastādīšanai izvēlēto pieeju var uzskatīt par ļoti inovatīvu pat mūsdienām – izdevēji organizēja Vācijas universitāšu studentu aptauju par populārākajām dziesmām un tad tās iekļāva grāmatā. Protams, tāda aptauja radīja pieprasījumu, un ADK kļuva par pašu pazīstamāko kantikumu Vācijā. No 2000. gada līdz šai dienai ADK tiek izdots *Morstadt Verlag* (*Kehl* pilsētā).

Allgemeines Deutsches Kommersbuch.

Kantikumu īpatnības

Kantikumam kā materiālās kultūras priekšmetam ir savas īpatnības:

- grāmatai ir kabatas formāts, parasti ne lielāks par *in octavo* (8°, 8vo; 1/8 daļa no drukas loksnes, aptuveni 10x15 cm, jo grāmata paredzēta nēsāšanai kabatā);
- pārsvārā kantikumiem ir cietie vāki, tomēr mūsdienās tie reizēm tiek izdoti mīkstajos vākos; autora dziesmu grāmatu kolekcijā (izdotiem pēc 1990. g.) tādu ir 20%. Vissliktāk ir tad, ja mīksta vāks tiek apvienots ar līmēto sējumu; šādu variantu nacistu varas laikā Vācijā 1937. gadā izgudroja Emīls Lumbeks (*Emil Lumbeck*). Viņš bija tipogrāfijas *Otto Voss* vadītājs un izdomāja to, lai paātrinātu NSDAP propagandiskās literatūras un žurnālu izdošanu;
- absolūtam kantikumu vairākumam sējumā ir iešūta grāmatzīme no lentes, tā saucamā šķirlente, kas ir ļoti noderīga, lai ātri uzsāktu pie kantmaģistra pieteikto kantu;
- tradicionālajiem kantikumiem ir arī tāda unikāla īpatnība kā metāla kājiņas – *Biernägeln* (alus naglas – no vācu val.). Tās paredzētas dziesmu grāmatas *glābšanai* no alus, kas izlijis uz galda;
- visdrošākajiem* kantikumiem alus naglas ir uz abiem vākiem. Diemžēl šobrīd tās ir reti sastopamas, jo sadārdzina grāmatu, piemēram, ADK ar alus naglām maksā 68 eiro, bez – 61 eiro;
- parasti kantikuma platums ir mazāks par augstumu, bet autora kolekcijā ir divi izņēmumi albuma formātā: *Studentu dziesmas*, 1934. g., un *LKSAA Dzintars kantikums*, 2018. g.

Biernägel (alus naglas).

Studentu dziesmu krājumi latviešu valodā

Pirmās studentu dziesmu grāmatas latviešu valodā, iespējams, ir Aleksandra Stendera (Jaunais Stenders) izdotās. Tajās apkopotas buršu dziesmas, kaut gan krājumu nosaukumi par to neliecina: *Dziesmas, stāstu dziesmas, pasakas u. c. tiem latviešiem par izlustēšanu un prāta pieaugšanu* 1805. gadā un *Dziesmu kalenders uz 1811tu gadu, visvairāk sieviškām par jauku izlustēšanu* 1810. gadā.

Nākamās divas dziesmu grāmatas latviešu valodā tika izdotas 19. gadsimta beigās; diemžēl ziņu par tām nav daudz, un informācija nav pārbaudīta. Pirmo ar nosaukumu *Studentu un dzīru dziesmas grāmatiņa* vai *Studentu un alus dziesmas* (ir minēti dažādi nosaukumi) izdeva Tērbatas latviešu rakstniecības vakaru dalībnieki. Zināms, ka tajā bijušas 28 dziesmas. Nākamā grāmata tika izdota 1886. g. – *Dzīru dziesmas* ar 170 dziesmām, bet nav zināms, vai tas bija *Lettonia* izdevums vai atsevišķu *lettonu* iniciatīva. Tātad pirmais studentu organizācijas kantikums latviešu valodā, par kuru autors ir informēts, bija *Talavijas Dziesmu grāmata*, izdota 1910. gadā, kam sekoja *Selonijas dziesmu grāmata* 1913. gadā.

Vēlāk, 20. un 30. gados, tika izdoti daudzi studentu dziesmu krājumi, tai skaitā: *Talavijas Dziesmu grāmata*, 1922. g.; *Letgallijas dziesmas*, 1926. g.; *Talavijas Dziesmu grāmata*, 1930. g.; *Selonijas dziesmu grāmata*, 1930. g.; *L.U. stud. biedrības Austrums dziesmu krājums*, 1930. g.; *Dziesmu gars*, 1931. g. (*Juventus Veronia*); *Imerias kantikums*, 1934. g.; *Beveronija dziesmas*, 1935. g.; *Fraternitas Livonica X*, 1936. g.; *Selga 10*, 1937. g.; *Fr. Lettica dziesmu grāmata*, 1939. g.

Šajā periodā kantikumus izdeva arī cittautiešu studentu korporācijas un organizācijas: *Пѣсенникъ корпорациу Fraternitas Arctica*, 1927. g.; *Vetulen-Liederbuch*, 1927. g. (*Vetulia*); *Korp. Betharia dziesmu krājums*, 1932. g.; *Пѣсенникъ Румениу*, 1939. g. (*Ruthenia*). Autoram nav zināmi vācu studentu korporāciju kantikumi, kas būtu izdoti Rīgā.

Šajā laikā tika izdotas arī citas studentu dziesmu grāmatas. Dažas bija privāto izdevēju: *Studentu dziesmu krājums*, 1927. g., sastādītājs E. Ģērmanis; *Studentu dziesmas*, 1928. g., izdevējs Akadēmiskā dzīve; *Latviju Studentu dziesmas*, 1929. g., sastādītājs E. Ģērmanis; *Studentu dziesmas*, 1934. g., sastādītājs Margēris Zariņš, *lett!*. Bija arī studentu organizāciju apvienību kantikumi: *Kommersbuch herausgegeben vom Präsidium des Kartells zionistischer Korporationen im Baltikum*, 1927. g., izdevējs Cionistu korporācijas Baltijā kartelis; *Lokatiesi, mežu gali*, 1939. g., izdevējs LU Studentu vienību savienība.

Pēc Otrā pasaules kara daudzi kantikumi izdoti trimdā. Atsevišķi izceļami divi studentu dziesmu krājumi, kas

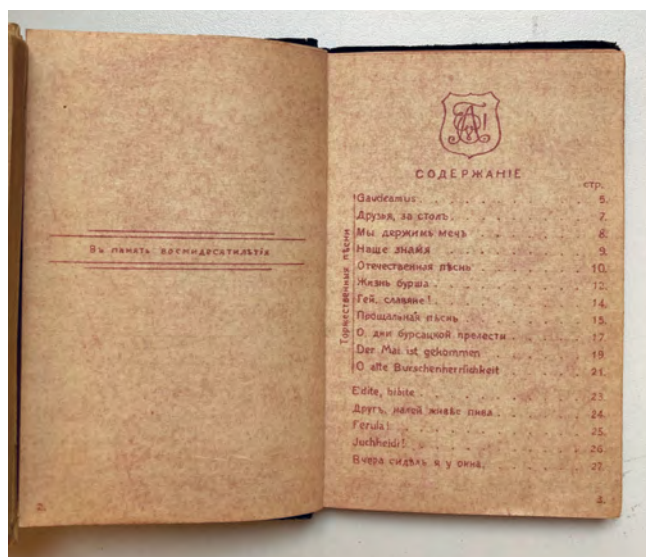
tapuši Vācijā uzreiz pēc kara, vēl tad, kad daudzi latvieši dzīvoja bēgļu nometnēs Eslingenē un citās Vācijas pilsētās rietumvalstu okupācijas zonā. Tie ir: *S!P!K! saimei trimdā*, 1949. g., 139 lpp., izdevējs S!P!K!, un *Studentu Dziesmas*, 1949. g., 200 lpp., izdevējs *Talavijas F!B!*. Interesanti, ka *talavieši* arī izdeva šo krājumu ne tikai sev, bet arī citiem Latvijas buršiem, par ko liecina uz vāka atainotie *Baltenstern* (Baltijas zvaigzne) un cirķelis, uzzīmēti uz deķeļa. Baltijas zvaigzne identiska *Fraternitas Arctica* izšuvumam, bet cirķelis ir *VCF (Vivat, crescat, floreat)* burtu savienojums.

Pirmie trimdas izdevumi.

Trimdas laikā tika izdoti: *Dziesmas buršu saimei, L!K!A!* (vairākos metienos un izdevumos, pirmais bija 1955. g.); *Talavijas dziesmu grāmata*, 1963. g.; *S!K! Gaujmaliete dziesmu krājums*, 1964. g.; *Dziesmas konkordiešiem*, 1966. g. (*Concordia Valdemaria*); *Fraternitas Arctica*, 1970. g.; *Korp! Daugaviete kantu grāmata*, 1971. g.; *Dziesmu klāsts*, 1973. g. (*Fraternitas Rusticana*); *Studenšu korporācija Aurora dziesmu grāmata*, 1975. g.; *Korporācijas Dzintra kantikums*, 1977. g.; *Korporācijas Gundega kantikums*, 1979. g.; *Korporācijas Spīdola dziesmas*, 1973. g.; *Selonijas dziesmu grāmata*, 1980. g.; *Talavijas kantu grāmata*, 1984. g.

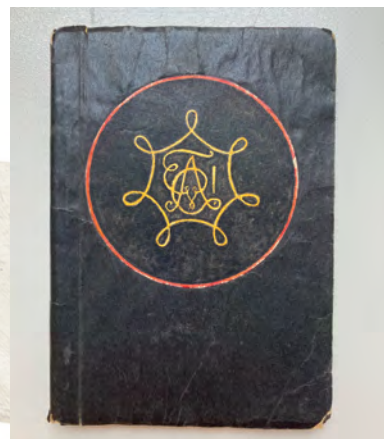
Jāpiemin kāds unikāls izdevums, kas okupācijas laikā no 1940. līdz 1990. g. tika izdots pagrīdē, un tas ir *Пѣсенникъ корпораціи Fraternitas Arctica*, 1960. g., veltīts korporācijas 80. gadadienai. Kantikumu izdevis fil! Vladimirs Šervinskis, *frater arctus* (daudziem buršiem labi pazīstamā fil! Eižena Upmaņa, *frater arctus*, vectēvs), kurš pēc atbrīvošanas no lēģera 1955. gadā strādāja par arhitektu Rīgas pilsētas izpildkomitejas projektēšanas kantorī. Kantikums izveidots, ar roku nokopējot (*sic!*) 1927. gada *Fraternitas Arctica* kantikumu, un pavairots, izmantojot tā laika kopēšanas mašīnu ar gaismas kopijas metodi (skat. *Whiteprint* Vikipēdijā). Šis kantikums bija paredzēts tiem *arktiem*, kas palika Rīgā un turpināja satikties pat tajā laikā, tādēļ eksemplāru skaits diez vai bija lielāks par desmit.

Pagrīdes kantikuma lappuses.

Jaunu kantikumu izdošana

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas tika uzšķirta jauna lappuse studentu un studenšu korporāciju dzīvē, pieauga pieprasījums pēc korporāciju kantikumiem un to satūra atjaunošanas. Šo problēmu korporācijas risināja ļoti dažādi. Daži konventi izdeva krājumus lielās tirāžās, un tiem joprojām aprītē ir dziesmu grāmatas, izdotas 1980. g. (*Selonija*), 1991. g. (*Imeria*). Citi konventi sākumā lietoja pašu veidotus kantikumus, piemēram, *Fraternitas Arctica*, *Gundega*, *Sororitas Tatiana* (šos kantikumus autors arī iekļāvis kolekcijā). Bija arī konventi, kas sāka izmantot privāto izdevēju studentu dziesmu grāmatas kā savus kantikumus – *Lettonia* lietoja *Dziesmas, kas skan cauri laikiem*, 1990. g., sastādītājs Oļģerts Kiršentāls, *lettonus*; *Fraternitas Metropolitana* – *Dziesmas studentiem*, 1992. g., sastādītājs Alfrēds Maurītis, *frater metropolitanus*; bet *Gersicania* izmantoja *Liksmības zizlis*, 1989. g., sastādītājs Raimonds Matisons, *gersicanus*. Laika gaitā jaunus kantikumus izdeva lielākā daļa Latvijas korporāciju un pat L!K!A! korporāciju kopa *Vašingtonas Konvents*.

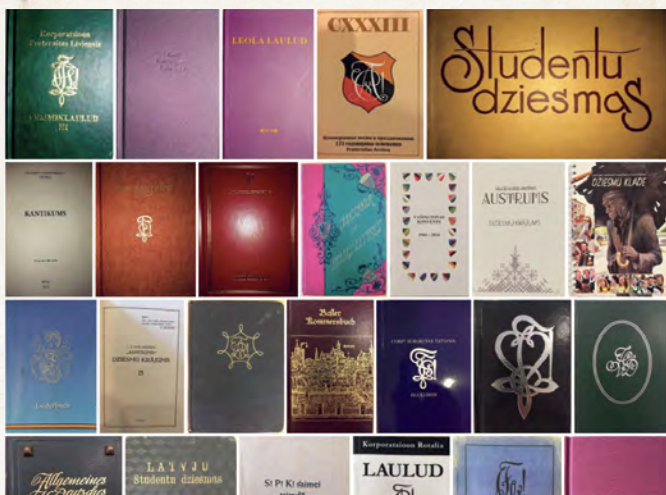
Pagrīdes kantikuma vāks.

Studentu un studenšu korporāciju kantikumi, kas izdoti pēc 1991. gada

- *Lettgallias* dziesmu grāmata, 1991. g.
- *Imerias* kantu grāmata, 1991. g.
- Korporācijas *Spīdola* dziesmas, 1993. g.
- Korporācijas *Dzintra* kantikums, 1994. g.
- Studenšu korporācijas *Varavīksne* dziesmu grāmata, 1994. g.
- Korporācijas *Zinta* kantu grāmata, 1995. g.
- Studenšu korporācijas *Varavīksne* dziesmu grāmata, 1997. g.
- *Fraternitas Academica* dziesmu grāmata, 2001. g.
- *Fraternitas Lataviensis* kantikums (Dziesmas buršu saimei), 2001. g.
- *Korp! Daugaviete* kantu grāmata, 2001. g.
- *Fraternitas Lettica's* kantikums, 2002. g.
- Studenšu korporācijas *Staburadze* kantu grāmata, 2002. g.
- Latviešu studentu korporācijas *Lettonia* kantikums, 2003. g.
- *Talavijas* dziesmu grāmata, 2004. g.
- Пѣсенникъ корпораціи *Fraternitas Arctica CXXV*, 2005. g.
- *Canticum Fraternitas Livonica*, 2005. g.
- Studenšu korporācijas *Varavīksne* dziesmu grāmata, 2005. g.
- Studentu korporācijas *Ventonia* kantu grāmata, 2006. g.
- *Fraternitas Imantica* dziesmu grāmata, 2007. g.
- *Dziesmas selgām*, 2007. g.
- *Lettgallias* kantikums, 2009. g.
- *Песенник студенческой корпораціи Fraternitas Arctica CXXX*, 2010. g.
- Korporācijas *Dzintra* kantikums, 2010. g.
- *Allgemeines Baltisches Kommersbuch*, 2010. g.
- *Fraternitas Lataviensis* kantikums (Dziesmas buršu saimei), 2011. g.
- *Canticum Fraternitas Livonica*, 2011. g.
- *S!K! Varavīksne* kantikums, 2011. g.
- Studentu korporācijas *Tervetia* kantu grāmata, 2012. g.
- Studentu korporācijas *Vendia* kantikums, 2012. g.
- Latviešu studentu korporācijas *Patria* kantikums, 2012. g.
- *Selonijas melnais* kantikums, 2013. g.
- *Vāšingtonas Konvents* 1944–2014, 2014. g.
- Akadēmiskās vienības *Austrums* dziesmu krājums, 2014. g.
- Studentu korporācija *Latvia* zēnu rokasgrāmata, 2016. g.
- Studentu korporācijas *Vendia* kantikums, 2017. g.
- *Песенник corp! Sororitas Tatiana*, 2017. g.
- *Dziesmas konkordiešiem*, 2017. g. (*Concordia Valdemia*)
- Korporācijas *Līga* kantikums, 2018. g.
- Latviešu katoļu studentu un akadēmiķu apvienības *Dzintars* kantikums, 2018. g.
- *Fraternitas Academica* kantikums MMXIX, 2019. g.
- *L!T!K! Latvijas Tautu Komeršs 2019 1919 P!K! 2019*, 2019. g.
- *Vāšingtonas Konvents* 1944–2019, 2019. g.

NB. Autors apzinās, ka informācija šajā sadaļā nav pilnīga, un ļoti lūdz ziņot par visiem nepieminētajiem krājumiem, sniedzot plašāku informāciju par tiem. Lūgums arī nākotnē iekļaut savos izdevumos informāciju par izdevuma gadu un vietu, tirāžu, sastādītājiem, izdevniecību un tipogrāfiju, kā arī saņemt ISBN numuru Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB, <https://izdevejiem.lnb.lv/>), kas maksā tikai 3 eiro, kā arī uzliek pienākumu nodot LNB septiņus obligātos eksemplārus.

Kantikumu klasifikācija

Studentu dziesmu krājumus var iedalīt grupās: 1) studentu organizāciju kantikumi, tai skaitā: parastie, speciālie, komeršu/jubileju, komerša lapas; 2) studentu organizāciju apvienību kantikumi; 3) privāto izdevēju studentu dziesmu grāmatas; 4) augstskolu dziesmu grāmatas.

Pirmajā, vislielākajā, grupā ierindojas dažādu studentu organizāciju, tai skaitā studentu un studenšu korporāciju, citu mūža akadēmisko organizāciju, kantikumi: gan tie, kas paredzēti izmantošanai visiem organizācijas biedriem, gan speciālie, kas ir domāti fukšiem vai filistriem. Šajā grupā ir arī nelieli dziesmu krājumi, parasti ne vairāk par 16 lpp., kuri izdoti kādam īpaši nozīmīgam komeršam vai jubilejai. Komeršu vajadzībām drukā arī komerša lapas, kas nav grāmatas, un speciālisti sauc tās par sīkizdevumiem; autors neiekļauj tās savā kolekcijā, tomēr krāj un uzskata, ka tās ir būtiski saglabāt.

Otrajā grupā ir studentu organizāciju apvienību kantikumi. Tās nav tikai tādu jumta organizāciju kā P!K!, L!K!A! vai S!P!K! dziesmu grāmatas. Ir, piemēram, Beļģijas *Studenten codex*, *Schweizer Commersbuch*, kas paredzētas ne tikai vienas jumta apvienības locekļiem, bet gandrīz visām akadēmiskajām organizācijām.

Trešajā grupā ir iekļautas studentu dziesmu grāmatas, kuru izdevējs nav studentu organizācija vai apvienība, bet privātpersona vai izdevniecība. Tās bija populāras Latvijā starpkaru periodā, bet mūsdienās ir retums.

Ceturtajā grupā ir augstskolu dziesmu grāmatas; autora kolekcijā ir divas – Latvijas Lauksaimniecības universitātes un Tartu Universitātes izdevumi.

Kantikumu kolekcija

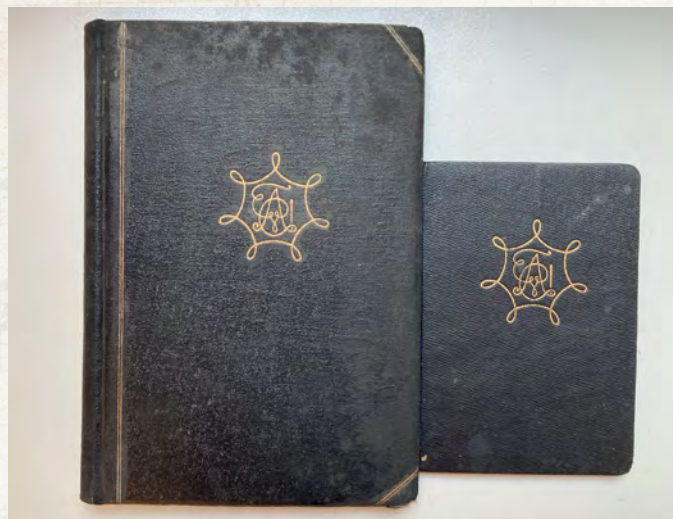
Jebkurā kantikumā ir kaut kas interesants; dažreiz tā ir ļoti neordināra dziesma, citreiz – šarži; izcils noformējums, plašs dziesmu klāsts. Vienā rakstā nevar pastāstīt par katru no

tiem, tādēļ autors vēlas pievērst lasītāju uzmanību, viņaprāt, interesantākajiem kolekcijas (tajā apkopotī vairāk nekā 120 kantikumi) eksemplāriem.

Chansonnier de Belles Lettres. Vecākais krājums autora kolekcijā un vienīgais franču valodā. Izdevusi studentu organizācija *Société de Belles Lettres* Šveicē 1887. gadā; organizācija eksistē arī šobrīd.

Пъсенникъ корпораціи Fraternitas Arctica, 1927. g., pieminēšanas vērts divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, šis kantikums ilustrēts ar sastādītāja fil! Pāveta Sļotova, *frater arctus*, zīmējumiem, kuri izmantoti arī E. Ģērmaņa izdevumā *Latvju studentu dziesmas*, 1927. g., un, otrkārt, tas ir vienīgais kantikums, kas vienlaicīgi izdots divos veidos – kabatas formātā, 115x145 mm (parastais, visiem paredzētais), un galda formātā, 153x225 mm (filistriem). Saturs ir identisks, vienāds arī burtu izmērs, tomēr autors domā, ka filistriem būtu labi izmantot lielākas rakstzīmes. Izņemot formātu, kantikumi atšķiras arī ar to, ka filistru variantā ir vairāk tukšo lapu, kā arī vāks stipri biežāks par grāmatas bloku, kas ļauj domāt, ka fil! Sļotovs paredzējis šo grāmatu izmantot kā albumu, ne tikai pierakstot tur dziesmas, bet arī ielīmējot bildes, etiķetes, ielūgumus utt.

Allgemeines Baltisches Kommersbuch. 2009. gadā autoram ienāca prātā doma, ka ir ļoti interesanti, ja dziesma ar vienu un to pašu saturu un melodiju ir dažādās valodās, un būtu labi izdot kantikumu, iekļaujot tajā populārākās dziesmas Baltijas tradīciju korporāciju valodās: latviešu, igauņu, poļu, vācu un krievu.

Kantikumu veidi.

Pateicoties daudzu buršu atbalstam un priekšpasūtījumam, šis dziesmu krājums tika izdots un ir unikāls, jo tajā ir desmit dziesmas piecās valodās, kā arī informācija par Baltijas tradīciju studentu un studenšu korporācijām. Šo kantikumu joprojām ir iespējams iegādāties pie autora.

Selonija un Latvia kantikumi fukšiem. Ideja izdot atsevišķu neliela formāta kantikumu, paredzētu fukšiem, ar mazāku dziesmu skaitu pieder *Selonijas s/l* oldermanim fil! Pēterim Pētersonam, un autors uzskata, ka rezultāts – *Selonijas Melnais kantikums*, 2013. g., – ir ļoti labs: maza, ērta grāmatiņa, ko gribas visur ņemt līdzi. Kantikumā iekļautas visas oficiālās dziesmas; pārējās ir to *sēļu* iemīļotākās dziesmas, kuri ziedojuši naudu izdošanai. Kantikumā iekļauts arī Alus komāns un informācija par citām korp!korp!. Ar tādu pašu pieeju šo interesanto ideju turpinājis *Latvia s/l* oldermanis fil! Elviss Strazdiņš, kurš 2016. gadā izdevis *Studentu korporācijas Latvia zēnu rokasgrāmatu*; *Latvia* krāsneši saziedoja naudu kantikuma izdošanai.

Fraternitas Academica kantikums, 2019. g. Tā sastādītājam fil! Kārlim Līdakam, *frater academicus*, ir vērts izteikt atzinību par ļoti cītīgu darbu ar avotiem, dziesmu vēsturi un autoru vārdu meklēšanu. Fil! Līdaka (dzim. Līdaks) ir piemērs, kā vajadzētu saglabāt tradīcijas un papildināt mūsu zināšanas. Diemžēl vairākums neuzskata par nepieciešamu norādīt dziesmas teksta, mūzikas un tulkojuma autorus.

Frat. Arct! kantikuma abi varianti.

L!T!K! Latvijas Tautu Komeršs 2019 1919 P!K! 2019, 2019. g. Šo var klasificēt gan kā jumta organizācijas, gan kā komerša kantikumu vienlaikus; tajā ir 48 lpp. un 47 dziesmas, un tas velīts Prezīdiju Konventa 100. gadadienai. Ievēribas cienīga ir pieeja dziesmu atlasei: P!K! prezidējošā korporācija, *Vendia*, piedāvāja katrai P!K! korporācijai iekļaut kantikumā divas mīļākās dziesmas, ierakstot to *Google* dokumentā un ievērojot, lai dziesmas neatkārtotos.

Dusi saldi tu, mans mīļākais!
Teu uz kapa ziedon's rozēs kais'.
||:Manā dārzā rozēs novītis,
Tava slava tautā mūžam nezudīs!||

Oriģ. *Biale rōze (Rozkwitaly paki białych rōz)*
Poļu kaņavīru dziesma. Jana Lankava (*Jan Emil Lankau*, 1890 - 1972) un Kazimira Vročiņska (*Kazimierz Wroczyński*, 1883 - 1957) vārdi I pasaules karā 1914. g. Mečiņslava Kozara-Slobodzka (*Mieczysław Kozar-Słobódzki*; 1884 - 1965) mūzika. Atdzejojis Kārlis Krūza (1884 - 1960)

Kantikumi fukšiem.

Informācija par dziesmas *Balta roze* autoriem *Frat. Acad!*

Korp! Sakala izdevums *Lauluraamat*, 2009. g. Velīts *Sakala* 100. gadadienai un ir šaurākais kantikums kolekcijā; tā izmēri ir 70x140 mm, ar cietu vāku un vairāk dekoratīvām, nevis reāli izmantojamām alus naglām. Autoram šķiet, ka šo krājumu ļoti ērti nēsāt līdzi, bet ne sevišķi ērti izmantot.

Kā veidojās kolekcija?

Autors kolekciju sāka veidot 2007. gadā, kad apjauta, ka viņam jau ir vairāki kantikumi. Tā palielinājās 2009.–2010. g., jo tika meklētas dziesmas un informācija jaunajam *Fraternitas Arctica* dziesmu krājumam. Laika gaitā par kolekciju uzzināja autora draugi, un tā strauji paplašinājās. Puse no izdevumiem nopirkti pie bukinistiem vai antikvariātos, ir arī no korporācijām iegādātie eksemplāri, ir uzdāvināti. Dziesmu grāmatas dāvinājušas gan korporācijas, gan citas mūža organizācijas (*Austrums*, *Concordia Valdemaria*), gan daudzi studentu un studenšu korporāciju locekļi. Autors visiem dāvinātājiem sirsnīgi pateicas; diemžēl nav iespējams šeit ierakstīt katru, bet noteikti jāpiemin četri, kuri uzdāvinājuši visvairāk dziesmu grāmatu: fil! Māris Matrevics, *fratater metropolitanus*, fil! Kārlis Līdaka, *frater academicus*, fil! Sulevs Kasemetsa, *revelus*, un fil! Māra Sātiņa-Ņūsoma (*Newsome*), *gaujmaliete*.

Kolekcijas nolūks un nozīme

Autors uzskata, ka studentu dziesmu krājumi ir latviešu kultūras fenomens, tos nepieciešams saglabāt, pētīt un iekļaut kopīgā Eiropas kultūras mantojumā, ar kuru tie nesaraucjami ir saistīti. Tas ir liels darbs, kas netiek veikts; vajadzētu iesaistīties arī profesionāļiem – mūzikas antropologiem –, jo studentu korporāciju devums Eiropas un Latvijas vēsturē un kultūrā ir nenoliedzams un diez vai mazāk vērtīgs par kādu Āzijas vai Dienvidamerikas cilšu muzikālo mantojumu. Autora nolūks ir izveidot plašāko un pilnīgāko studentu dziesmu krājumu kolekciju Latvijā, iekļaujot tajā pēc iespējas visus latviešu un Latvijā izdotos kantikumus, ar mērķi saglabāt to mūsu pēctečiem. Pēc kolekcijas pilnas izveides autors nolēmis uzdāvināt to kādai bibliotēkai, iespējams, tā varētu būt Misiņa bibliotēka. Bet, ja autoram neizdosies to izdarīt līdz mūža galam, viņš novēlēs to bibliotēkai mantojumā. Kolekcija jebkurā laikā pieejama pētniekiem, tādēļ, ja *Universitas* lasītāju vidū ir interesenti, kuri vēlas rakstīt zinātnisko darbu par šo tikai nedaudz šajā rakstā aplūkoto tematu, laipni lūgti.

Šī kolekcija jau šobrīd ir lielāka par LNB un citu bibliotēku krājumiem, un nav ziņu par citām tik apjomīgām kolekcijām privātpersonu lokā. Autors cer, ka viņa mērķi ir atbalstāmi korporāciju vidē, un ar lielu pateicību pieņems trūkstošos eksemplārus dāvanā vai iegādāsies tos no grāmatu īpašniekiem. Saziņai e-pasta adrese: dmitrijs.trofimovs@gmail.com.

FIL! ANDRIS AMBAINIS, *LETONUS*: “MAŠĪNU REVOLŪCIJA VAR PIENĀKT TUVĀKO 50 GADU LAIKĀ”

Com! Roberts Rasums, *lettonus*

Foto: Evija Trifanova/LETA

Laikā, kad pasauli pārsteidz ziņas par pašbraucošām automašīnām, datorprogrammām, kas sacer simfonijas un spēj šahā uzvarēt pat Gariju Kasparovu, daži zinātnieki brīdina, ka īstens mākslīgais intelekts var kļūt bīstams pašiem cilvēkiem. Latvijas Universitātes datorikas profesors *Lettonia* filistrs Andris Ambainis sarunā ar *Universitas* uzsver – mākslīgā intelekta tehnoloģiju laikmets jau ir pienācis.

Ar ko īsti mākslīgais intelekts atšķiras no ļoti augstas tehnoloģiju kapacitātes?

Robeža starp mākslīgo intelektu un lielas jaudas sistēmām patiešām ir izplūdusi. Neskatoties uz to, būtiska atšķirība ir izmantoto metožu klāsts – ar šo vārdu parasti saista mašīnmācīšanos, t.i., mēģinājumus iemācīt mašīnām no piemēriem radīt likumsakarības. Ja uz lieljaudas datora pēc simtgadīgām metodēm tiek risināti diferenciālie vienādojumi, pat ja tas prasa milzīgas skaitļošanas

jaudas, tas nav mākslīgais intelekts. Ja no 10 000 valodas piemēru tiek mēģināts radīt valodas likumsakarību – tas jau ir mākslīgais intelekts. Otra lieta, kas atšķir mākslīgo intelektu, ir pielietojuma joma – mākslīgais intelekts tiek saistīts ar tām jomām, kur izteikti vajadzīgs cilvēka intelekts, piemēram, attēlu vai valodas apstrāde, kā arī gadījumos, kad mākslīgā intelekta metodes tiek pielietotas citu jomu pētniecībai. Pašreizējā situācijā mēs nevaram runāt par mākslīgo intelektu klasiskā izpratnē, respektīvi, par tādām sistēmām, kas informāciju uzkrāj un veido līdzīgi cilvēka intelektam. Tā vietā mūsdienā izpratnē vēl joprojām ar mākslīgo intelektu saprot sistēmas, kas spēj atrast likumsakarības lielos datu daudzumos. Tipisks piemērs – no miljona attēliem ar matemātiskās statistikas palīdzību iemācīties atpazīt raksturīgus objektus.

Cik reāli ir sasniegt punktu, kurā algoritms maina algoritmu, respektīvi, mašīnas sāktu apgūt prasmes, ko tās iepriekš nav zinājušas?

No tā mēs vēl joprojām esam diezgan tālu. Pašlaik mākslīgā intelekta attīstība sasniegusi punktu, kur tiek mēģināts panākt, ka tas stingri iepriekšnoteikta algoritma ietvaros mēģina pielāgot kādus parametrus, veidojot mākslīgo neironu tīklu. Nākamais solis būtu mēģināt iemācīties radīt domāšanas struktūru, taču no tā esam vēl tālu.

Kāds ir sasniedzamais mērķis, cenšoties radīt sistēmu, kura ilgtermiņā varētu būt līdzvērtīga vai pat pārsniegt cilvēka intelekta spējas?

Tam ir vairāki cēloņi. Protams, tas ir vispārējais mērķis – radīt zināšanas zināšanu ieguves labad, taču pamatā tas saistīts ar automatizāciju un tās sniegtajām iespējām, kā arī ar iepriekš nepieredzētu datu daudzuma apstrādi. Tam piemērus jau redzam šodien, piemēram, Ķīnā izveidotās sistēmas, kas ļauj atpazīt cilvēkus protesta akcijās, – tās sniedzis tieši mākslīgais intelekts, un bez tā tas nebūtu iespējams.

Tjūringa teorija nosaka – pieņemot, ka tiek radīts mākslīgais intelekts kā zināšanu sistēma, kas pārspēj cilvēka uztveri, nav iespējams radīt noteikumus, kas šādu sistēmu spētu pilnībā savaldīt. Vai izskanējušie brīdinājumi ir laikus izteikti paredzējumi vai zinātniska līmeņa klikbaiti?

Tas nav gluži *klibaiti*; drīzāk tā ir domāšana par pietiekami tālu, bet tomēr – nākotni. Par mākslīgā intelekta jautājumiem domāja Minskis un citi klasiķi jau pagājušā gadsimta sešdesmitajos gados, un viņu idejas daļēji īstenojušās tikai 40 vai 60 gadus vēlāk. Tas, ko 1980. gadā sauca par mākslīgo intelektu, ir tālu no šodienas izpratnes. 70. gados tika runāts par ierīcēm, kas atbalstītu mācīšanās procesu, – un piecdesmit gadus vēlāk, mūsdienās, datorplanšetes kļuvušas neatsverama mācību procesa sastāvdaļa. Līdzīgi jāskatās uz mūsdienām – par to, kas būs aktuāls pēc trīsdesmit, četrdesmit gadiem, jādomā šodien.

Līdz ar pirmajiem soļiem zinātnē mēs redzam dažāda veida eksperimentus, kas vienlaikus noved gan pie tādiem sasniegumiem kā kodolelektrostacijas, gan pie kodolieročiem. Līdz šim visi šie procesi bijuši ja ne kontrolēti, tad apturami, un valdīja uzskats – pat ja kāds traks zinātnieks izdomātu radīt bioloģisku eksperimentu, viņu un viņa rezultātus būtu iespējams apturēt. Pat ja mākslīgais intelekts atrodas tālu no pilnības, vai mums jau šodien vajadzētu mēģināt likumīgi ierobežot iespēju, ka kāds ģeniāls cilvēks rada sistēmu, kas pārspēj visas esošās sistēmas un tādējādi izraisa milzīgu krīzi?

Šobrīd varbūt vēl ne – kas tāds ir nepieciešams tad, kad sāk parādīties kaut cik reālistisks drauds. Pašlaik es tādu neredzu – visas datorsistēmas darbojas noteiktos, kontrolējamos

apstākļos, un pat vismodernākā sejas atpazīšanas sistēma balstīta noteiktās kamerās un datorsistēmās, kas ļauj to jebkurā brīdī izslēgt. Sadalītu sistēmu, ko pašlaik nebūtu iespējams izslēgt, pagaidām vēl nav. Uzmanība būtu jāpievērš tam, kā mākslīgā intelekta tehnoloģijas tiek lietotas jomās, kas saistītas ar kritisko infrastruktūru. Protams, aktuāls jautājums, kādas ir sistēmas, kas kontrolē kritisko infrastruktūru, un vai tur nav iespējams nodarīt nekontrolējamu kaitējumu. Šajā gadījumā jāuztraucas ne tik daudz par to, vai kādas mākslīgā intelekta tehnoloģijas varētu *pārņemt* šīs sistēmas, bet gan par iepriekš neparedzētu to darbību noteiktos apstākļos, piemēram, šīm sistēmām sākot optimizēt nepareizos lielumus kādas iepriekš nepamanītas programmēšanas kļūdas dēļ.

Runājot par mākslīgo intelektu, cilvēki mēdz to pārāk humanizēt, radot iespaidu, ka mākslīgajam intelektam varētu rasties vēlme iegūt varu pār cilvēkiem. Vara ir cilvēka radīts koncepts, emocija, kas mašīnas kodam nav saprotama, jo tas darbojas uzdevuma, nevis emociju līmenī. Tas var izlemt *glābt pasauli*, iznīcinot cilvēkus, taču tādēļ tam nav jāpārņem cilvēce filmas *Matrix* stilā.

Intelekts darbojas uzdevumu līmenī, līdz ar to aktualizējas jautājums, kas notiek tad, ja, dodot uzdevumu mākslīgajam intelektam, tas optimizē nepareizo sistēmu vai arī vienkārši nav izvērtēti visi iespējamie aspekti. Tam par piemēru var minēt pašreiz notiekošos eksperimentus, kuros mēģina izmantot mākslīgo intelektu uzņēmumu iekšienē, cenšoties optimizēt organizācijas darbību un uztautāt tos punktus, kur jāiegulda lielāki resursi. Tas aktualizē jautājumu – kas notiks gadījumā, ja mākslīgais intelekts dos grūdienu tai organizācijas daļai, kas dara ko neētisku vai nelikumīgu, jo tas var nest peļņu?

Mašīnu revolūcija nākotnē. Vai tāda ir iespējama?

Es domāju, ka mašīnu revolūcija nav tālāk no mūsdienām nekā mūsdienas no 1950. gada. Šajā gadījumā gan es domāju nevis situāciju, kurā mašīnas pārņem varu, bet gan situāciju, kurā tās bez konkrēta mērķa iziet ārpus kontroles, piemēram, attīstot mākslīgo intelektu kā ieroci. Šajā gadījumā mākslīgais intelekts, piemēram, varētu izpildīt sev ieprogrammētos mērķus, taču to darīt iepriekš nepieredzētā mērogā.

Runājot par mākslīgo intelektu, tiek apspriestas autonomās ieroču sistēmas, kas pašas spēj pieņemt lēmumu, vai uzbrukums nepieciešams vai ne. Vai tehnoloģijas attīstījušās līdz tam punktam, kurā autonomās ieroču sistēmas kļūst par reālu draudu?

Svarīgi, kādā līmenī šo problēmu apskatām. Autonomās sistēmas nav spējīgas iznīcināt cilvēci, taču tās noteikti var radīt draudus. Pašreizējās tehnoloģijas pieļauj šādu spietu

radīšanu. Viena lieta ir gribēt aizliegt autonomos ieročus, cita – to reāli izdarīt un kontrolēt kaut vai līmenī, vai konkrētā ierīce ir patiešām autonoma vai to ar tālvadību kontrolē cilvēks. Atomieroču vai ķīmisko ieroču gadījumā iespējams atrast pēdas, kas ļauj izsekot to avotu, savukārt dronu gadījumā tās ir daudz nemanāmākas.

Katrai ieroču sistēmai tiek radīts tās pretējais elements. Bruņas caursit bruņusitējlādiņi, lidmašīnas notriec zenītraķetes, mūsdienu dronus slāpē speciālas ierīces. Kas varētu būt tās sistēmas, kas aptur dronu spietus?

Sistēmai, kas cīnās ar droniem, būtu jāspēj traucēt to skaitļošanas mikroshēmu darbību. Mēs varam ar elektromagnētiskā starojuma palīdzību apturēt šīs ierīces kontroles datora darbību, tādējādi izbeidzot ieroča darbību. Šajā gadījumā tās ir līdzīgas sistēmas, kādas pastāv cīņai ar mūsdienu draudiem.

Džordžs Frīdmens, komentējot Baltijas valstu izdzīvošanas iespējas nākotnē, uzsvēra – Baltijas valstīm,

ja tās vēlas izdzīvot, jāklūst par pārāk lielu kumosu potenciālajam pretiniekam. Kā modernās tehnoloģijas var palīdzēt stiprināt Baltijas valstu aizsardzību, vēlams, radot ko tādu, ko mēs varam izstrādāt ar savām izmaksām un savām iespējām?

Mākslīgais intelekts sniedz ļoti plašas iespējas, tai skaitā atpazīt objektus un mēģinājumus šķērsot robežas. Mums nepieciešama ar mākslīgā intelekta sistēmām saistīta uzbrucēja atpazīšanas un reaģēšanas sistēma, kā arī spējas kiberdrošības un kiberuzbrukuma jomā, lai varētu ievainot pretinieka elektroniskās saziņas spējas. Mums pašlaik pietrūkst nepieciešamā tehnoloģiskā un intelektuālā kapitāla šādu sistēmu radīšanai. Tiesa, mūsu gadījumā viena no visreālistiskākajām aizsardzības stratēģijām būtu radīt kaut ko līdzīgu kiberpartizānu karam. Informācijas tehnoloģijas ir Latvijas stiprā joma, un, ja mēs spētu sagatavot kādu daļu mūsu IT speciālistu iesaistei kiberpretošanās sistēmā uzbrukuma gadījumā, mēs patiesi spētu nodarīt pretiniekam postu. **U**

LEPOJAMIES

KORPORĀCIJU BIEDRI, KURI SANĒMUŠI VALSTS AUGSTĀKOS APBALVOJUMUS 2021. GADA PAVASARA SEMESTRĪ

- Par Triju Zvaigžņu ordeņa komandieri iecelta bijusī Latvijas Tautas frontes Informācijas centra un Augstākās Padomes Preses centra darbiniece, juridiskā eksperte **FIL! INESE BIRZNIECE**, 64. c!, *dzintra*.
- Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieci iecelta latviešu kultūras darbiniece Kanādā un diriģente **FIL! VIZMA MĀRA MAKSIŅA** (Toronto kopa, 28. c!), *spīdola*. **U**

JAUNA STIPENDIJA DZINTRAS UN SELONIJAS BIEDRIEM

2021. gada martā fil! Gunta Cepurīte, dzintra, un viņas māsa fil! Inta Bušs-Gotelli, dzintra, Vītolu fondā dibinājušas stipendiju Dzintras un Selonijas biedriem, ziedojot 40 000 dolārus savu vecāku Margrietas un Tāivalža Bušu piemiņai, īpaši atbalstot pedagoģijas un eksakto zinātņu nozari.

Margrieta Bušs (vidū), dzintra, un meitas Inta un Gunta, mazmeitas Dagmāra un Anita, mazmazmeitas Serena un Madelaina.

M. Buša kundzes sadarbība ar Vītolu fondu sākās jau pirms vairākiem gadiem, kad tika dibināta stipendija centīgiem, bet maznodrošinātiem jauniešiem. Savulaik M. Bušs absolvējusi Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti un bijusi veiksmīga basketboliste un volejboliste. 1944. gadā kopā ar vīru Tāivaldi devusies bēgļu gaitās uz Vāciju. Eslingenā Margrieta kopā ar igaunietēm un lietuvietēm dibinājusi Baltijas sieviešu padomi, aktīvi iesaistoties cīņā par sieviešu tiesībām. Dzīves ceļš Margrieta tālāk aizveda uz Čīli, kur abi kopā ar vīru Tāivaldi iekārtojās darbos. Vēlāk ģimene izlēma pārcelties uz dzīvi ASV, Ņujorkā. Trimdas laikā Margrieta darbojusies dažādās latviešu organizācijās: gan studenšu korporācijā *Dzintra*, gan Dienvidamerikas latviešu apvienībā, un bijusi čakla rokdarbniece. Piepildītās dzīves pēdējos gadus Margrieta pavadīja kopā ar meitu Guntu Čikāgā. 108 gadu jubilejā M. Bušs devās mūžībā. Stipendiātu vēstules turpināja saņemt meita Gunta, un tajās bieži parādījās skumjas par ziedotājas aiziešanu un to, cik nenovērtējams bijis atbalsts studiju gaitās. Vēstulēs rakstītais un veiksmīgā ilgtermiņa sadarbība stiprināja vēlmi turpināt atbalstu Latvijas jauniešiem, tādēļ martā Vītolu fondā tika **dibināta Margrietas un Tāivalža Bušu piemiņas stipendija *Dzintras* un *Selonijas* maģistrantūras, doktorantūras studentiem, īpaši atbalstot pedagoģijas un eksakto zinātņu nozari.**

FIL! ROBERTS MOLOTANOVS, SELONUS, DIBINA STIPENDIJU VECTĒVA PIEMIŅAI

Godinot vectēvu, 2021. gada jūnijā stipendiju dibinājis fil! Roberts Molotanovs, *selonus*. Roberts ir bijušais Vītolu fonda stipendiāts, kurš, studējot tiesību zinātnes no 2008. līdz 2010. gadam, saņēma Osvalda un Ilgas Kēses (studējošajiem *Selonijas* biedriem paredzēto) stipendiju. Roberts ir ventspilnieks, absolvējis Ventspils Valsts 1. ģimnāziju un šobrīd strādā par juristu. Ir sabiedriski aktīvs, piederīgs *Selonijas* konventam. Viņš augstu vērtē ģimenes vērtības un vēsturiskās saknes, tāpēc arī stipendiju veltījis vectēva piemiņai. “Izveidojot vectēva un bijušā Ventspils mēra Riharda Pecholca piemiņas stipendiju, ar ģimeni vēlamies sniegt atbalstu Ventspils pilsētas un novada jaunajai paaudzei augstākās izglītības ieguvē. Nereti tikai viens solis cilvēku šķir no izdošanās. Tāpēc atbalstām šī soļa speršanu pareizo lēmumu pieņemšanas virzienā,” teic stipendijas dibinātājs R. Molotanovs. R. Pecholcs dzimis 1930. gadā, izglītību ieguvis Ventspils vidusskolā un Ventspils vakara vidusskolā. No 1976. līdz 1982. gadam bijis pašvaldības vadītājs un šajā laikā iespējis daudz. Attīstījis Ventspili par Baltijas jūrā vadošo tranzīta ostu, izveidojis Ventspils sadraudzības pilsētas attiecības ar Štrālzundi Vācijā un Loriānu Francijā. Pastiprinātu uzmanību pievērsis zvejnieku kolhozam *Sarkanā bāka*, kurā 1976. gadā R. Pecholcs atklāja kultūras namu *Jūras vārti*. R. Pecholca aktīvais darbs ļāva Ventspilī izbūvēt savam laikam lielāko un modernāko skolu – Ventspils 6. vidusskolu –, kā arī mūsdienīgi labiekārtot pilsētu, izbūvēt parkus un Latvijā vienīgo paceļamo tiltu, attīstīt Ventspils Piejūras brīvdabas muzeju u.c. Mūžībā Roberta vectēvs devies 2001. gadā. Stipendiju R. Molotanovs novēlējis talantīgiem un spējīgiem Ventspils un Ventspils novada jauniešiem. Pirmā R. Pecholca piemiņas stipendija piešķirta Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas absolventei Elīnai Santai Segliņai.

No kreisās: Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas direktore Pārsla Kopmane, fil! Roberts Molotanovs, *selonus*, stipendiāte Elīna Santa Segliņa un gan Roberta, gan Elīnas pirmā skolotāja Līga Nēliusa.

JAUNIE ZINĀTĒNU DOKTORI 2021. GADA PAVASARA SEMESTRĪ

Foto no doktoru personīgā arhīva

Fil! Sandra Lielbārde, varavīksne

SANDRA LIELBĀRDE, DOKTORA GRĀDS JŪRAS NAVIGĀCIJAS INŽENIERZINĀTNĒ

Fil! Sandra Lielbārde, *varavīksne*, dzimusi 1974. gadā Balvos. 1992. gadā absolvējusi Rugāju vidusskolu. 2000. gadā Rēzeknes Augstskolā ieguvusi augstākās profesionālās izglītības jurista diplomu. 2001. gadā Daugavpils Universitātē ieguvusi sociālo zinātņu bakalaura grādu psiholoģijā. 2007. gadā Rīgas Juridiskajā augstskolā ieguvusi maģistra grādu starptautiskajās un Eiropas tiesībās. Šo studiju laikā saņēma Armīna Rūša stipendiju. 2010. gadā pabeigta Lundas Universitātes un Pasaules Jūras universitātes (*World Maritime University*) kopīga maģistra programma un iegūts maģistra grāds jūras tiesībās. 2014. gadā Rīgas Juridiskajā augstskolā iegūts maģistra grāds juridiskajā lingvistikā. Šo studiju laikā daļa pētījuma tika veikta Oslo Universitātes Skandināvijas Jūras tiesību institūtā (*Scandinavian Institute of Maritime Law*). 2020. gada 16. oktobrī Katalonijas Politehniskajā universitātē (*Universitat Politècnica de Catalunya*), aizstāvot doktora darbu *Jūrnieka darba līguma atbildīgās puses identificēšanas problemātiskie aspekti (2006. gada Konvencijas par darbu jūrniecībā ietekmes uz atbildīgā kuģa īpašnieka identifikācijas problēmu jūrnieku darba tiesībās salīdzinoša analīze)*, ieguvusi doktora grādu jūras navigācijas inženierzinātnē un jūras navigācijas radioelektronikā. Kopš 2009. gada Latvijas Jūras akadēmijas vieslektore. Studenšu korporācijas *Varavīksne* biedre kopš 2004. gada rudens semestra.

Doktora darba mērķis bija izpētīt jautājumu, kas saistīts ar jūrnieku darba tiesību efektīvu nodrošināšanu – jūrnieka darba līguma atbildīgās puses, t.i., kuģa īpašnieka un darba

devēja, identificēšanas problemātiskos aspektus –, un veikt analīzi par to, kā Konvencija par darbu jūrniecībā ietekmējusi šo problēmu. Kuģošanā darba līguma slēgšanas prakse atšķiras no citām jomām. Katrs kuģis ir reģistrēts kādas valsts kuģu reģistrā, kur fiksēts arī kuģa īpašnieks. Tomēr parasti šis īpašnieks ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību un tās īpašumā ir vienīgi attiecīgais kuģis; attiecīgajā valstī ir sasniedzams labākajā gadījumā tikai tā pārstāvis. Taču šis pārstāvis nav atbildīgs par zaudējumu kompensāciju. Savukārt patiesais īpašnieks – patiesais labuma guvējs, kurš gūst peļņu no kuģa operācijām, no ierakstiem kuģu reģistrā, – bieži vien nav nosakāms. Vairums jūrnieku strādā uz citu valstu kuģiem. Jūrnieki tiek iekārtoti darbā pārsvarā ar trešo personu, aģentu, privātu kompāniju starpniecību, kas arī paraksta darba līgumu ar jūrnieku. Darba līgumos bieži vien nav korekti norādīts, kurš ir atbildīgais kuģa īpašnieks – darba devējs. Jūrnieku darba attiecībās vienmēr klātesošs ir starptautiskais faktors – jūrnieks, darba devējs un darba līguma noslēgšanā iesaistītie starpnieki ir no dažādām valstīm, kas rada papildu grūtības atbildīgā darba devēja noteikšanā.

Diplomdarbā tika analizēti attiecīgie starptautiskie normatīvie akti, Eiropas Savienības (ES) normatīvie akti par Konvencijas par jūrnieku darbu ieviešanu ES un dažādu valstu nacionālie normatīvie akti par Konvencijas par jūrnieku darbu ieviešanu (Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Latvija, Norvēģija, Filipīnas, Spānija un Lielbritānija), kā arī veikta kuģa īpašnieka jēdziena analīze Konvencijas par darbu jūrniecībā kontekstā.

Doktora darbā analizēti jūrnieku darbā iekārtošanā izmantotie standarta līgumi (jūrnieku darba līgumi, kuģošanas līgumi, ar kuriem atbildība par jūrnieku pieņemšanu darbā tiek nodota citām personām, – dimaiza (berbouta) līgumi, kuģa un apkalpes menedžmenta līgumi u.c. līgumi). Tika salīdzināti dažādi jūrnieku tiesību aizsardzības instrumenti, kas pieejami jūrniekiem pēc Konvencijas par darbu jūrniecībā pieņemšanas.

Pētījuma ietvaros tika izstrādāti ieteikumi grozījumiem Konvencijā par darbu jūrniecībā. Būtu jāgroza konvencija, tajā iekļaujot jūrnieka darba līguma paraugu, kā arī konkrētāk nosakot, kas un kā var parakstīt jūrnieka darba līgumu un kāda informācija ir iekļaujama darba līgumā attiecībā uz atbildīgo kuģa īpašnieku. Tāpat konvencijā jāveic grozījumi, lai pilnveidotu regulējumu par obligāto finansiālo nodrošinājumu jūrnieku pamešanas gadījumā.

RŪTA HECHT, ĶĪMIJAS ZINĀTŅU DOKTORE

Fil! Rūta Hecht, *dzintra et indlaensis*

Fil! Rūta Hecht, *dzintra et indlaensis*, 2020. gada 28. augustā Tartu Universitātē aizstāvēja promocijas darbu un ieguva doktora grādu ķīmijā. Disertācijas fokuss bija jaunu eluenta piedevu izpēte, kuras var lietot bioanalītiskajās metodēs, izmantojot šķīdumu hromatogrāfiju–masspektrometriju (*Novel eluent additives for LC-MS based bioanalytical methods*).

BRIGITA DAĻECKA, VIDES INŽENIERIJAS ZINĀTŅU DOKTORE

Taut! Brigita Daļeckā, *gaujmaliete*

2021. gada 26. martā Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) un Karaliskajā tehnoloģiju institūtā (KTI) Stokholmā atklātā e-sēdē taut! Brigita Daļeckā, *gaujmaliete*, aizstāvēja promocijas darbu *Mikroskopisko sēņu izmantošana sadzīves notekūdeņu attīrīšanā no farmaceitiski aktīvajām vielām*. Tika iegūti divi doktora grādi: zinātņu doktores grāds vides inženierijā un enerģētikā RTU un *Degree of Doctor in the subject area of Biotechnology* KTI.

SIA LONNIJA upeņu komercdārzs izveidots 2018. gadā un atrodas Zemgalē, Īslīces pagastā, starp Bausku un Rundāli.

BIO UPENU BIEZENIS izgatavots no augstvērtīgām upeņu ogām, kurām šķirnes un augsnes īpašības nodrošina augstu dabisko saldumu un aromātiskumu.

Ogas saberztas un pasterizētas vakuumā, nesatur cukuru un citus konservantus.

Piemērots dzērieniem, desertiem, konditorejas produktiem, gaļas un salātu mērcēm un marinādēm. Dzērieniem atjaukt ar ūdeni vai citu sulu, ieteicamā proporcija 1:10. Karotīte biezeņa uzlabos jūsu mīļākā kokteiļa garšas buketi. Labi sader arī ar ķiploku, sāli un eļļu, gatavojot salātu mērces.

Kokteiļiem

Dzērieniem

Saldajiem

Gaļas ēdieniem

VESELĪBAS SPĒKS IR UPENĒS.
LATVIJAS SPĒKS IR BIOLOĢISKI
AUDZĒTĀS UPENĒS.

LV – BIO – 01
Lauksaimniecība Latvija

Spīdolas Rīgas kopas 30. gadadienā 2021. gada jūlijā Latvia C!Q!

SPĪDOLAS RĪGAS KOPAI – 30

Taut! Signe Gobiņa, *spīdola*

Foto no *Spīdolas* arhīva

Studentu korporācija *Spīdola* dibināta 1947. gada 11. marta vakarā Baltijas Universitātes pagrabā, pulcējoties 30 studentēm. Pēc tam kara laika apstākļu un valdošās varas attieksmes dēļ atklāta korporācijas darbība vairs nebija iespējama. *Spīdolas* viena no krāsām – baltā – simbolizē un pauž *tīcību baltajai dienai, un to spīdolas nezaudēja nevienā mirklī. Jau kopš dibināšanas spīdolām bija vēlme korporāciju aiznest uz tēvzemi Latviju, kas piepildījās 1991. gadā.*

1991. gada 10. septembrī *Spīdola* tika reģistrēta pie Latvijas Universitātes, un jau pēc gada, 2. jūlijā, klātesot *spīdolām* no trimdas zemēm, tika uzliktas krāsas pirmajām Rīgas *spīdolām*. 1993. gada 15. jūlijā studentu korporācija tika reģistrēta Latvijas Republikas Tieslietu ministrijā. Šogad *spīdolas* ar lepnumu var atzīmēt Rīgas kopas 30. gadadienu.

Esam neizsakāmi lepnas par Rīgas kopas dibinātājām un pirmajiem *coetiem*, kuri uzņemti Rīgā, jo ceļš nebija vienkāršs. 90. gadu sākumā saziņa nebija tik ērta kā šobrīd, kad ātri var nosūtīt ziņu e-pastā, sazvanīties un apkopot nepieciešamo informāciju. Toreiz, lai noorganizētu tikšanos, tika ieguldīts ilgs laiks, lai, pirmkārt, apzinātu ārzemju *spīdolas*, otrkārt, uzaicinātu potenciālās viešņas, treškārt, lai nosūtītu visām ziņu un noorganizētu tikšanos noteiktā laikā. Jau pirms pirmā viesu vakara Rīgā tika veidots apkārtraksts, kurā *spīdolas*

aicināja sazināties ar globālo prezidiju par ierašanās laikiem Latvijā, apmešanās vietām un kontaktēšanās iespējām, kā arī domāt par iespējamām kandidātēm viesu vakariem. Galvenā kontaktpersona bija fil! Austra Eichmane, kura arī turpmākajos gados nenogurstoši un pašreizējīgi, ar visu sirdi bijusi liels atbalsts jaunuzņemtajām dalībniecēm, palīdzot izprast *Spīdolas* garu un būtību.

Jāpiebilst, ka *spīdolām* nebija pastāvīgas mājvietas, tāpēc nācās domāt arī par tikšanās vietu. Pirmais viesu vakars, uz kuru ieradās 13 viešņas, notika 1991. gada 26. jūnijā gleznotāja K. Kundziņa ģimenes dzīvoklī Blaumaņa ielā. Tam sekoja citi viesu vakari, pēc kuriem tika uzņemts 45. *coetus*, pavisam 18 meitenes. Tā kā šis *coetus* radās laikā, kad Latvija atguva brīvību, *spīdolas* to dēvē par *Brīvības coetu*. Tā vakara prezidijs: seniore Vaira Viķe-Freiberga, viceseniore un kantu maģistre Ausma Balode, sekretāre Linda Ozere un audzinātāja Austra Eichmane uzņēma jaunās *spīdolas* svinīgā V!K!.

Atmiņā paliekoša ir t/l sen! fil! Vairas Viķes-Freibergas uzruna, kurā viņa velk paralēles starp apstākļiem 1947. gadā un šodienas Latvijā. “Toreiz *Spīdola* dibināta uz kara drupām un tomēr augs. Tāpat šodien dibinām *Spīdolas* kopu Latvijā uz vecā režīma atliekām un ceram, ka tā arī augs stipra. Korporācijas galvenā loma ir veicināt sievietei pilnveidoties

Spīdolas Latvijas Universitātē pēc 70. gadadienas svētku akta 2017. gadā.

sabiedrībā, rast paraugus un caur saskari ar citiem paplašināt draudzības loku. Abu autoru, Pumpura un Raiņa, *Spīdolu* tēli ir unikāli latviski, daudzplākšņaini sievietes tēli. Sievietes loma ir mainījusies. Sieviete nodarbojas ne tikai ar māju un ģimeni, bet arī ar personīgajām un sabiedrības interesēm, cenšas sevi pilnveidot. Ir svarīgi, ka akadēmiski izglītotas sievietes var viena otru balstīt.” Seniore novēlēja jaunajām *spīdolām* pievērst uzmanību garīgumam, būt tādām, kas spīdētu kā personas ideālismā, iekšējā starojumā, garīgumā un pārdzīvojumā. *Spīdolu* saime beidzot bija atgriezies mājās.

Nākamajos gados *spīdolas* organizējušas korporācijas darbību dažādās vietās Rīgā: Farmācijas muzejā Riharda Vāgnera ielā 13, *Fraternitas Lataviensis* kamīnzālē Aldaru ielā 7, istabā *Imeria* konventa dzīvoklī Pulkveža Brieža ielā 8. 1997. gada 20. oktobrī *Spīdola* iegādāja īpašumu – dzīvokli Rīgā, Dzirnau ielā 34a. Dzīvoklis iegādāts par Toronto kopas piešķirtajiem līdzekļiem, kas savukārt saņemti no goda filistres Elfrīdas Karlsones Bērziņas atstātā un Toronto kopā uzglabātā mantojuma. Remonta izdevumus sedza no *spīdolu* ziedojumiem, un, protams, visas piedalījās, palīdzot sakopt un iekārtot mājīgu konventa dzīvokli.

Šī gada jūlijā notika *Spīdolas* 30. gadadienas pasākums, kurā pēc ilgāka laika sanācām kopā klātienē un atcerējāmies būtiskākos notikumus, kā arī stiprinājām draudzības saites.

Esam lepnas par ikkatru *spīdolu*, kura ar savu klātbūtni, atbalstu un iesaisti stiprinājusi *Spīdolas* pastāvēšanu, spēku un godu visus šos 30 Rīgas kopas gadus. Šajā laikā korporācijai pievienojušās daudzas apņēmīgas, radošas un sirsnīgas sievietes, kas veido īpašo *spīdolu* garu. *Spīdolas* svinējušas

***Spīdolas* dibinātāja fil! Austra Eichmane, kura audzināja jaunuzņemtās *spīdolas* un bija galvenā kontaktpersona *spīdolām* Rīgā un pasaulē.**

gadsvētkus, piedalījušās dažādos starpkorporāciju pasākumos, individuāli sasniegušas mērķus, ieguvušas augstākos apbalvojumus, ieņēmušas godpilnus amatus un pārstāvējušas Latvijas vārdu visā pasaulē. Lai kur pasaulē *spīdolas* atrastos, Latvijā viņas vienmēr būs gaidītas un mīļi uzņemtas.

Vivat, crescat, floreat Spīdola inaeternum!

Barikāžu postenī Klostera ielā pie Saeimas 1991. gada janvārī (pa apli pulksteņa rādītāja virzienā, sākot no priekšplāna uz pulksten 18 sēdošā fukša melnajā deķelī): Jānis Alksnis, *talavus*; Andris Bodnieks, *talavus*; Aivis Silgals, *talavus*; divas pagaidām neatpazītas meitenes; Valts Kalniņš, *talavus*; Uldis Vītols, *selonus*; Edgars Pastors, *talavus*; Māris Smilga, *selonus*; Didzis Matvajs, *selonus*; Ainārs Čunčulis, *selonus*; Dainis Dravnieks, *selonus*; viena pagaidām neatpazīta meitene; Valdis Jenzens, *talavus*; Gundars Ābers, *talavus*; Jānis Andersons, *talavus*; Uģis Beinarovičs, *talavus*; Jānis Leja I, *talavus*. Ārpus apla labajā malā priekšplānā Armands Kreņģelis, *talavus*; labajā malā aizmugurē Normunds Striks, *selonus*.

BARIKĀŽU TRĪSDESMITGADĒ – BURŠU KOPĪGO UGUNSKURU ATMINOTIES

Fil! Jānis Andersons, *talavus*

Foto: no *Talavijas arhīva*

Ik gadu 21. janvārī pulksten 18 Vēcīgā, Klostera ielā 17, starp Saeimas namu un Jēkaba baznīcu pulcējas burši, galvenokārt *Selonijas* un *Talavijas* filistri, kuri 1991. gadā no 13. līdz 21. janvārim, būdami studenti, deviņas dienas un deviņas naktis sargāja Saeimas namu.

Ikgadēja tradīcija barikāžu dalībniekiem

Arī 2021. gada 21. janvārī, barikāžu trīsdesmitgadē, sniegotā vakara tumsā deķeļiem galvās tikāties pie Saeimas, kopīgi

nofotografējamiem un nodziedājamiem vienu ik gadus tur dziedātu un mazliet nerātņu buršu dziesmu, kam piedziedājums beidzas ar vārdiem “.. hei, rumpi pumpi!”. Parasti citus gadus zosu gājienā devāmies pie Brīvības pieminekļa, kur tradicionāli nodziedājām Jāņa Norviļa *Vakarjundu* (“Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai”) un pēc tam draudzīgi gājām uz kādu no Vēcīgas krodziņiem vai arī uz *Selonijas* vai *Talavijas* namu. Par šo ikgadējo tradīciju īpašs paldies mūsu konfilistram Kārlim Kamradzim, *selonus*, kurš to mūsu vidū iedzīvināja. Šķiet, ka viņš, būdams gados visvecākais no mums, studentiem, arī toreiz, 1991. gada 13. janvārī, mūs

pulcēja uz barikādēm. Viņš arī 1991. gada janvāra dienās tika izraudzīts kā buršu kontaktpersona ar tā laika Aizsardzības operatīvo štābu.

Sirdsbalss aicinājums būt kopā

Šogad, Covid-19 sērgas gadā, šāda pulcēšanās un kopīga trīsdesmitgades atzīmēšana diemžēl nebija iespējama, tāpēc pietājām vien īsi uz karstvēna glāzi turpat netālu no Saeimas, Torņa ielas *Balzambāra* āra terasē pretim Zviedru vārtiem. Tur, malkojot karstvēnu, fil! Jānis Leja I, *talavus*, ieminējās, ka viņa nepilnus 20 gadus vecā meita šogad viņam prasījusi: “Papu, kāpēc jūs toreiz tajās barikādēs gājāt? Tas bija vienkārši *fun* (prieks – angļu val.) vai aicinājums?” Jānis esot mirkli apdomājis un meitai atbildējis, ka tas tomēr esot bijis sirdsbalss aicinājums būt kopā ar savu tautu tajā brīdī un pārraut okupācijas varas ilgo gadu pazemojumu tautai. Protams, studentu un buršu kopā būšanā barikādēs netrūka arī daudz prieka.

Liels ugunskurs 30 buršiem

Buršu postenim 1991. gada 13. janvārī Klosters ielā 17 tika piesaistīti ap 30 buršu, galvenokārt *Selonijas* un *Talavijas* pārstāvji, kā arī *Fr. Academica*, *Fr. Livonica* un *Philyronia* konventu locekļi. Kā atminas fil! Ivars Grīslis, *selonus*, buršu posteņos barikāžu laikā reģistrēti 28 *sēļi*: J. Lapels, J. Eisaks, A. Danefelds, A. Zariņš, B. Pētersons, N. Striks, A. Avots, A. Čučulis, A. Priednieks, M. Smilga, U. Vītols, I. Grīslis, A. Krēsliņš, V. Zavoločko, A. Marauskis, A. Rušenieks, A. Brēmers, E. Jansons, K. Meņģelis, K. Korbs, A. Braža, A. Dimitris, E. Zālītis, A. Trušelis, I. Petrovics, K. Kamradzis, D. Zeidaks un D. Matvajs, un 20 *talavieši*: A. Bodnieks, U. Lapins, M. Blūms, J. Alksnis, G. Ābers, A. Neimanis, E. Pastors, A. Silgals, L. Počs, J. Leja I, A. Jurgelis, V. Jenzens, G. Rozentāls, G. Rozenbergs, V. Kalniņš, K. Ērglis, I. Krajevskis, A. Kurzemnieks un J. Andersons. Kā atmināms un kā liecina arī korporācijas *Fraternitas Livonica* 65 gadu jubilejas izdevums *Via Nostra* (1991), pie buršu ugunsкура Klosters ielā bija šādi *livoniķi*: G. Garlejs, G. Linde, R. Meļņiks, P. Treicis un J. Višockis. I. Grīslis atceras, ka barikāžu postenī valdījusi veselīga bravūra un arī liels konstruktīvisms. Gaisā gan virmoja spriedze. Vajadzēja lielu ugunsкуру, lai ap to 30 buršu varētu sildīties. Konstruktīvi tika nolemts, ka jāsadalās dienas un nakts dežūrās.

Iezvana zvanu tautas manifestācijai

Katram, kas bijām ap ugunsкуру 1991. gada janvāra dienās, noteikti būtu izstāstāms savs neaizmirstamais barikāžu stāsts. Es toreiz biju Latvijas Universitātes (LU) students,

jauns *Talavijas* krāsnesis. Barikāžu notikumus ievadīja visas tautas manifestācija Daugavmalā 1991. gada 13. janvārī (tūlīt reaģējot uz krievu OMON vienību šaušanu Lietuvā), kur pulcējās vairāk nekā pusmiljons cilvēku. Manifestācija bija jāievada ar Doma baznīcas zvanu skaņām. Draudze tikai nesen Doma baznīcā bija atgriezies pēc garajiem okupācijas gadiem, kad tur bija tikai koncertzāle. Es tolaik piederēju Rīgas Doma draudzei un biju regulāri aicināts pildīt zvaniņa pienākumus. Rīgas Domā tolaik bija tikai divi zvani – viens lielāks tornī iekšā, otrs mazāks augšā uz vaļējās skatu platformas. 13. janvārī pirms visas tautas manifestācijas tornī zvaniju lielo 19. gadsimtā izlieto vara zvanu, kas bija cilvēka augumā. Atvēru ar āmuru lielos torņa logu slēgus, un pavērās savilņojošs skats – visa Daugavmala vienos karogos un cilvēku jūra, kur vien skaties. Emocionālais satraukums man toreiz bija tik liels, ka pēdējoreiz, iespējams, pārāk stipri uzsitot ar zvana mēli pa zvanu pašās zvanišanas beigās, zvanam izlūza liels gabals un tas bija pagalam uz visiem laikiem. Tā valstij nozīmīgā brīdī salauzu vēsturisko un lielāko Rīgas Doma baznīcas zvanu.

Aicinājums un pienākuma sajūta

Tūdaļ sekoja aicinājums visiem jaunajiem buršiem pulcēties uz dežūrām Klosters ielā. Pirmajā vakarā vēl redzējām pagalmu starp Jēkaba baznīcu un Saeimu, bet visai drīz ar betona blokiem Klosters ielas gals pie Saeimas ēkas stūra tika aizmūrēts, un mūsu ugunskurs bija Klosters ielā otrpus mūrim. Atceros, ka tūlīt pēc barikāžu dežūrā aizvadītas nakts universitātē bija eksāmens pie vienas vecākas stingras profesores (janvāris toreiz bija sesijas laiks). Devos ar deķeli galvā no Vecrīgas turp. Viņa, patriotiska latvieta būdama, saodusi manu drēbju dūmu smaku, pilnīgi neko neprasīja, uzreiz palūdza ieskaišu grāmatiņu un, asaras notriekdama, ierakstīja tai grāmatiņā atzīmi *teicami*. Par eksāmenu. Tā bija LU filoloģijas profesore Inta Freimane, studiju kursa *Latviešu valodas semantika* pasniedzēja. Beidzamajā dežūras vakarā – 20. janvārī Rīgā, Bastejkalnā – krievu OMON šāva uz cilvēkiem, un mana krustmāte, pie kuras Rīgā toreiz dzīvoju, negribēja mani laist uz barikāžu dežūru, jo pārdzīvoja. Tomēr devos, jo prātā bija tas pats aicinājums un pienākuma sajūta, kas manam konfilištram Jānim Lejam I. Caur Bastejkalnu, kur šāva, uz Saeimas namu gan toreiz negāju, kaut tas bija taisnākais ceļš, bet ar nelielu līkumu pa Krišjāņa Valdemāra ielu līdz Jēkaba ielai.

Pretī nākošie vīri nes Andri Slapiņu

Dramatiskos notikumus atminas arī viens no barikāžu aizstāvjiem fil! Andris Bodnieks, *talavus*: “Pie Bastejkalna šāva, kad salīkuši lavījamies pa tagadējo Meierovica bulvāri uz studentu kopmītnēm pretim Bastejkalnam. Nonākot

Kādreizējā barikāžu postenī Klosters ielā pēc 30 gadiem – 2021. gada 21. janvārī (no kreisās): fil! Ivars Grīslis, *selonus*; fil! Kārlis Kamradzis, *selonus*; Valdis Jenzens, *talavus*; Andris Bodnieks, *talavus*; Māris Smilga, *selonus*; Edgars Pastors, *talavus*; Jānis Leja I, *talavus*; Mārtiņš Blūms, *talavus*; Jānis Andersons, *talavus*.

pie Bastejkalna stūra, pretī no tiltiņa puses vīri iznesa Andri Slapiņu. Pārmijām dažus vārdus, piedāvājām ienest kopmītnēs, kur izsaukt ārstu, bet viņi teica, ka došoties, šķiet, uz Doma baznīcu vai štābu, kurp jādodas saskaņā ar instrukciju. Tā viņi bālām sejām aizskrēja tālāk. Savukārt mūsu paziņam, 28 gadus vecajam ģeogrāfijas studentam Janošam Fodoram, ungāram no Užgorodas, pie Bastejkalna avīžu kioska lode bija caururbusi *pižiku*, pa pieskari gar galvu noplēsusi ādu līdz ar matu kušķiem, pēc tam lidojusi no cepures ārā un trāpījusi sēnā autobusam, kas bloķēja ielu tieši pie kioska. Nākamajā rītā gājām to caurumu autobusā skatīt. Vengru (tā mēs saucām Janošu) ātrie aizveda salāpīt. Pēc tam puisis jokoja, ka viņu glābusi dabiski cieta galva.”

Dodas Bastejkalnā novērst paniku

Fil! Linards Počs, *talavus*, un fil! K. Kamradzis, *selonus*, barikāžu dienās pieteicās pie Operatīvā štāba darboties izlūku grupā. “Pulcējamies mēs pašreizējā Saeimas komisiju ēkā Jēkaba ielā pretim Saeimas namam. Tur deva uzdevumus. Staigājām apkārt, vērojām apkārtni, meklējām aizdomīgus tipus un aizdomīgas automašīnas. 20. janvārī, šaušanas naktī, sēdējām uz LU Ķīmijas fakultātes studentu kopmītņu jumta un binoklī ķīķerējām, kas notiek Iekšlietu ministrijā. Kad sākās apšaušana, kopmītnēs sēdējām pie televizora un skatījāmies, kā amerikāņi bombardē Bagdādi. Piegāju pie atvērtā loga ieelpot svaigu gaisu un redzēju, ka virs Vecrīgas

lido trasējošas lodes. Es veciem saku: “Ha, pie mums arī šauj!” Ienāca mūsējie, veica ātru instruktāžu, kā jārikojas ar kalašņikovu, un deva pavēli doties uz Bastejkalnu novērst paniku un sadzīt cilvēkus aiz barikādēm. Bastejkalnā ieskrienot, redzējām zemē nošauto, tas laikam bija Riekstiņš, ko kāds jau bija pārklājis ar palagu. Lodes vēl lidoja pār galvām, tajā brīdī kļuva drusku jocīgi,” atceras L. Počs.

Savējie nāk

Līdzīgas atmiņas ir arī barikāžu aizstāvim *Selonijas* fil! I. Grīslim: “Es pieteicos uz nakts dežūrām. Vairākas dienas nekas nenotika. 20. janvārī man pulksten 21 sākās dežūra postenī. Tad sākās uzbrukums Iekšlietu ministrijai ar šaušanu. Es gāju uz savu posteni pa Kr. Valdemāra ielu. Šāva. Cik tas bija bīstami, sapratu tikai, nonākot līdz barikādēm. Kad tuvojos barikādēm, uz mani mērķēja ar kalašņikova automātisko ieroci. Noderēja parole latviski – *Savējie*. Un mēs bijām postenī... Tad notika viss, kas tonakt notika... Atrodoties dienas laikā barikāžu burzmā un kņadā, bija vienreizēja sajūta – mēs esam spēks, mēs esam vienoti! Tauta bija gatava dalīties savā starpā ar visu, kas tai ir, un barikāžu aizstāvis students tur nekad nebija izsalcis. Valdīja noskaņojums, ka pagātnes zemē – padomijā – neviens vairs nekāro dzīvot. Mēs gribējām īstu neatkarību, īstu brīvību. **U!**”

VAI KORPORĀCIJAS IZNĪKS 21. GADSIMTĀ?

Lettonia un *Selonijas* literāro vakaru mēnesis

Com! Kristers Grauze, *selonus*

Foto no *Selonijas* arhīva

2021. gada martā un aprīlī *Lettonia* un *Selonija* organizēja kopīgu attālināto literāro vakaru mēnesi, kura laikā abi konventi tikās trīs vakaros, lai apskatītu tādus tematus kā ASV politiskās pārmaiņas un to rašanās cēloņi, starptautiskās drošības un valsts aizsardzības aktualitātes, kā arī notika debates par tēmu *Korporācijas iznīks 21. gadsimtā*.

Ideja kopīgam literāro vakaru mēnesim rodama 2019. gada *Lettonia* un *Selonijas* debatēs par obligātā militārā dienesta ieviešanas priekšrocībām un trūkumiem valsts aizsardzības kontekstā. Toreiz asā *contra* un *pro* komandu cīņā tika gūts ieskats, ka koronām patiešām ir noturīga interese par šāda veida literāro vakaru formātu. Lai gan sākotnēji bija plānotas tikai debates, tomēr, uzsākot darbu, abu korporāciju literāro vakaru prezidiji pieņēma lēmumu rīkot kopīgu literāro vakaru mēnesi.

Mēnesis iesākās ar vakaru, kur ar brīvo runu *Linkolns, Tramps un ASV politiskās pārmaiņas* uzstājās pol. sci. fil! Andrejs Bērziņš, *lettonus*. Runātājs sniedza ieskatu ASV vēlēšanu sistēmā, pēdējo divu prezidentu vēlēšanu norisēs un skatu nākotnē laikā, kad pāri pasaulei, īpaši Amerikai un Eiropai, *gāžas* populisma vilnis.

Otrajā literārajā vakarā uzmanība tika pievērsta **drošības situācijai pasaulē un visaptverošajai valsts aizsardzībai**. Vakara pirmajā daļā Latvijas Universitātes (LU) asociētais profesors un Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas vadošais pētnieks Toms Rostoks sniedza ieskatu aktuālajos globālo draudu veidos, to ietekmē uz Latviju un nākotnes attīstības tendencēs. Savukārt vakara otrajā daļā Aizsardzības ministrijas pārstāve Guna Gavrilko pastāstīja, kāpēc mazām valstīm jāizmanto visaptveroša pieeja valsts aizsardzībai, kā nodrošināt sabiedrības iesaisti un kādi ir Latvijas nākotnes mērķi šajā jomā.

Studentu karcerī tiešsaistes debašu translāciju un moderēšanu nodrošina z! Ričards Kļaviņš, *lettonus*, un kr! Atis Legzdiņš, *selonus*.

Pro komanda: fil! Didzis Dejus, *selonus*, fil! Rainers Vilāns, *lettonus*, *Lettonia* C!Q!.

Literāro vakaru mēnesi noslēdza **debates Korporācijas iznīks 21. gadsimtā**. Viena no komandām aizstāvēja šo apgalvojumu, otra – stājās pretī. Debates kalpoja par loģisku un lielisku noslēgumu literāro vakaru mēnesim un arī radīja patīkamu pēcgarsu – iesaistīja koronu aktīvās diskusijās vēl ilgu laiku pēc oficiālās daļas beigām. Par debašu arēnas *gladiatoriem* tika izraudzīti pieredzes un zināšanām bagāti filistri: *Seloniju* debatēs pārstāvēja fil!fil! Artūrs Rundzāns un Didzis Dejus, bet *Lettonia* – fil!fil! Rainers Vilāns un Aldis Austers. Lai debatēm nodrošinātu pēc iespējas lielāku mājīguma sajūtu, komandas bija iekārtojušās C!Q!. *Pro* komanda ar fil! Dejus un fil! Vilānu – *Lettonia* C!Q!, bet *contra* komanda ar fil! Rundzānu un fil! Austeru – *Selonijas* C!Q!.

Tā kā debašu rezolūcija apzināti tika izraudzīta ar eksistenciālu noskaņu, tad būtiski bija tai sniegt ietvaru, kas mūs simboliski vienotu ar pagātni, bet vienlaikus arī ar nākotni. Par debašu moderatoriem tika izraudzīti fukši no katras korporācijas, bet par *translācijas vietu* – LU studentu karceris, kas glabā pierādījumus par studentu *nedarbiem* Rīgas Politehnikuma pirmsākumos 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā. Paldies LU muzeja pārstāvim fil! Rūdolfam Rubenim, *latvus*, kurš palīdzēja ar telpas sagatavošanu un pielāgošanu.

Atgriezoties pie debatēm, *pro* komanda savu argumentācijas pamatu veidoja ap tagadējām daudzveidīgajām laika pavadīšanas iespējām, ar kurām *vecmodīgajām* korporācijām

grūti sacensties, it īpaši ņemot vērā, ka nākotnes studētgrībētāju skaits varētu samazināties, tā mazinot arī potenciālo fukšu loku. *Contra* puse savukārt salīdzināja mūsdienu izaicinājumus ar grūtībām, ar ko korporācijas saskārās un pārvarēja, tās pirmo reizi dibinot Rīgā un Tērbatā 19. gs. izskaņā, kā arī trimdas periodā pēc Otrā pasaules kara.

Korona ar pavisam niecīgu pārsvaru par uzvarētāju atzina *pro* komandu, kura acīmredzot ar emocionālajiem argumentiem spēja uz brīdi veselīgi sašķobīt klātesošo domas par korporāciju nākotni.

Kāda bija debašu galvenā atziņa? Ka nav vienota, viennozīmīga vērtējuma, vai korporācijas atrodas potenciāli bīstamā punktā. No vienas puses, ir laikmets ar ļoti straujām izmaiņām ne tikai atsevišķās nozarēs, bet visā sabiedrībā, turklāt globālā līmenī visos pasaules reģionos. No otras puses – vai tas ir kas absolūti biedējošs, ja atskatāmies, cik daudz vēsturisku *cīņu* korporācijas jau uzvarējušas? Drīzāk aktuāls jautājums ir par sava laika ideālu un leģendu saderību ar modernajiem laikiem, nevis korporāciju būtību un to pamata vērtībām. Lai neapmaldītos šajā laikā, iespējams, katrai korporācijai vērts izveidot ilgtermiņa stratēģiju, kas raksturo tieši viņus un ietvaru, kā nodrošināt tās izpildi, tā veidojot jaunu identitāti 21. gadsimtam. Tai jābūt vērstai uz korporāciju iekšējās dzīves attīstīšanu un – pats svarīgākais – uz Latvijas attīstību, vai tā būtu valsts aizsardzība, tautsaimniecība, māksla vai sports. **U!**

Contra komanda: fil! Artūrs Rundzāns, *selonus*, un fil! Aldis Austers, *lettonus*, *Selonijas* C!Q!.

FRATERNITAS LATAVIENSIS UN EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS NOSLĒDZ KARTEĻA LĪGUMU

Kopējais literārais vakars *Dziedāšanas loma studentu dzīvēs 70. un 80. gados* 2014. gada novembrī. Uzstājas prof. fil! Jānis Vētra, *frater lataviensis*.

Fil! Mārtiņš Gode, *frater lataviensis*; fil! Jēkabs Groskaufmanis, *frater lataviensis*
Foto: ksv! Merts Koze (*Märt Kose*), *EŪS*, un no *Fraternitas Lataviensis* arhīva

Fraternitas Lataviensis un igauņu akadēmiskā studentu organizācija *Eesti Üliõpilaste Selts (EŪS)* 2021. gada 19. martā pēc vairāk nekā gadu ilga vienota darba un par spīti pandēmijas ierobežojumiem noslēdza karteļa līgumu. Svinīgajā ceremonijā karteļa līgums tika parakstīts tiešsaistē, tam uzreiz stājoties spēkā. Tas paredz gan ierasto regulējumu starp dažādu jumta organizāciju akadēmiskajām mūža organizācijām – savstarpējo informācijas apmaiņu, viesošanos un goda lietu risināšanu –, gan arī jaunas iniciatīvas, kur izceļama apmaiņas studentu izmitināšana un iekļaušana otras organizācijas sadzīvē. Tādējādi ar šo līgumu ne tikai tiek dažādota Latvijas un Igaunijas studentu dzīve un veidotas jaunas draudzības saites, bet arī veicināta akadēmiskā izaugsme.

Kas ir *EŪS*?

EŪS ir akadēmiskā mūža organizācija ar saknēm Tartu Igaunijā, kur 1870. gadā jaunā inteliģence vienojās igauņu

eposam *Kalevdēls* veltītos rakstniecības vakaros. Latviski tulkojama kā Igaunijas Studentu biedrība, *EŪS* nosaukuma izvēle notika vēl tad, kad citu etnisko igauņu studentu organizāciju Igaunijā nebija. Pēc citu igauņu organizāciju dibināšanas tā nosaukumu saglabājusi nemainīgu, savukārt organizācijas trikolora karogs kļuvis par Igaunijas Republikas karogu.

Vēsturiski šī organizācija darbojusies pēc mums pazīstamiem studentu korporācijas principiem – trikolors, paukošana, zemestēva tradīcija u.c., bet pirms valstiskās neatkarības iegūšanas valdošās svešās varas tai vairākkārt liegušas kļūt par korporāciju. Ar šo bija saistīts ne mazums ārēju un iekšēju domstarpību, un pieņemts lēmums palikt akadēmiskas mūža organizācijas statusā arī pēc neatkarības iegūšanas, lai arī vairākas igauņu studentu korporācijas radušās no *EŪS*.

Šodien *EŪS* vieno ap tūkstoti biedru, tajā skaitā kopās vairākās valstīs. Organizācijai ir līgums ar igauņu studentu

korporāciju jumta organizācijas *Eesti Korporatsioonide Liit (E!K!L!)* biedriem, regulējot savstarpējās attiecības. Līdz šim *EŪS* bija trīs sadarbības līgumi ar somu studentu organizācijām, kā arī ar akadēmisko vienību *Austrums, Fraternitas Lataviensis* kļūstot par piekto *EŪS* partneri – bet vienīgo korporāciju karteļa līguma formātā.

Pirmais *Fraternitas Lataviensis* kartelis

Zīmīgi, ka *Fraternitas Lataviensis* šis ir pirmais karteļa līgums organizācijas vēsturē, lai arī nav izpalikušas ciešākas draudzības saites ar citām akadēmiskajām mūža organizācijām. Piemēram, starpkaru periodā mūsu organizācija bija izveidojusi īpaši draudzīgas attiecības ar lietuviešu korporāciju *Neo-Lithuania* – notika regulāras delegāciju vizītes abās pusēs, kā arī vēlāk trimdā saglabājās kontakti starp *lataviešiem* un *neo-lituāņiem*. Pēc darbības atjaunošanas Latvijā *latavieši* uzturējuši draudzīgas attiecības ar citu zemju akadēmiskajām mūža organizācijām. Esam bijuši regulāri viesi gan Lietuvā pie *Neo-Lithuania*, gan Vācijā pie baltvācu *Concordia Rigensis*, kuras būvētajā namā mājotam šodien, kā arī mums nav sveši igauņu korporāciju konventu dzīvokļi, taču līdz šim šīs attiecības nenonāca līdz formāliem līgumiem. No dažiem *lataviešiem* pat bija dzirdēts viedoklis, ka tā ir tāda kā tradīcija – *latavieši* karteļa līgumus neslēdzot.

”

FRATERNITAS LATAVIENSIS KĻŪST PAR PIEKTO EŪS PARTNERI, BET VIENĪGO STUDENTU KORPORĀCIJU KARTEĻA LĪGUMA FORMĀTĀ.

Draudzības vēsture

Šī tradīcija tagad ir lauzta, un, lai arī ir liecības par atsevišķu *lataviešu* kontaktu ar *EŪS* biedriem trimdā, pavērsiena sākums meklējams draudzībā starp diviem tās biedriem pirms teju desmit gadiem. Fil!

Kārels Vanamelders (*Kaarel Vanamölder*), *EŪS*, Rīgas apmeklējuma laikā kā skatītājs nokļuva mūsu korporācijas rīkotajā paukošanas turnīrā, kur ik gadu tiek azartiskākie

Karteļlīgums, kas noslēgts starp *Fraternitas Lataviensis* un *EŪS*, nu rotās abu konventu dzīvokļus un atgādina par draudzību. Mākslinieka fil! Reiņa Gailiša, *frater lataviensis*, dizains un grafiskais noformējums.

paukotāji no gandrīz visām korporācijām. Šajā turnīrā fil! K. Vanamelders iepazīs ar com! Olesu Hristenko, *frater lataviensis*. Abi, būdami vēsturnieki, ātri atrada kopīgo un paralēlo abās organizācijās, un drīz vien šo draudzību pārņēma arī citi. Neilgi pēc tam EŪS uzsāka paukturnīru tradīciju Tartu, kas veicināja aizvien biežāku vienas organizācijas biedru došanos pie otriem. Pēc tam jau vairs *lataviensu* komeršs nebija iedomājams bez viesiem no Igaunijas, un līdzīgi arī otrā pusē. Svētku pasākumus papildināja kopēji literārie vakari, pirmā pieredze studentu apmaiņā, kā arī neskaitāmas draudzības stiprinājušās arī ārpus buršu dzīves pasākumiem. Draudzība tikusi rūdīta arī dažādās nedienās gan Latvijā, gan Igaunijā, kas apliecināja honoritātes vērtību abās organizācijās, vienai otras intereses aizstāvēt arī goda lietās.

”

ABAS ORGANIZĀCIJAS
APŅĒMUŠĀS IK SEMESTRI
UZŅĒMT UN SADZĪVĒ
IEKĻAUT OTRAS PUSES
STUDENTU.

Karteļa sagatavošanas process

Lai izpētītu dziļākas un plašākas sadarbības iespējas, izveidojām darba grupu, kas pārstāv dažādus semestrus un nostājas. Otra puse atbildēja ar šādas darba grupas izveidi savā pusē. Sākotnēji bijām piesardzīgi, jo arī EŪS nebija oficiālas sadarbības jeb līgumiskas pieredzes ar citu valstu korporācijām. Pirmā oficiālā tikšanās notika Rīgā 2020. gada janvārī, kurā abu pušu pārstāvji pārrunāja būtiskākos sadarbības aspektus un pat nedaudz negaidīti nonāca pie secinājuma, ka nav nekādu šķēršļu draudzību formalizēt tieši buršu sabiedrībai tradicionālā veidā – slēdzot karteli. Protams, tika pārrunāti daudzi ar goda lietām saistīti jautājumi, abām pusēm apzinoties to svarīgumu, taču ļoti liela nozīme tika pievērsta arī izglītības atbalsta jautājumiem, kur igauņu brāļiem bija lielāka pieredze, – noderēja EŪS draudzības līgumu vēsture ar somu akadēmiskajām mūža organizācijām.

Pandēmijas radīto ierobežojumu ietekmē diskusijas par karteļa līguma saturu tika organizētas tiešsaistē, regulāri tiekoties abu organizāciju pārstāvjiem pie saviem datoru un telefonu ekrāniem dažādās lokācijās. Tam bija arī

sava pozitīvā puse – pārrunu procesā aktīvi iesaistījās arī mūsu Kanādas kopas brāļi, atsvaidzinot Latvijas un Kanādas *lataviensu* sadarbību. Karteļa sarunas aptvēra ne tikai sadarbības principus vai konkrētu līguma punktu redakcijas, bet arī praktiskas lietas. Piemēram, ļoti lielu nozīmi piešķīrām karteļa līguma noslēgšanas datumam – vēlējamies, lai šo notikumu nākamās paaudzes plaši atzīmē, tādā veidā radot svinīgas un sadzīviskas atmiņas. Kalendārā atradām tikai vienu nedēļas nogali, kas bija pieņemama abām pusēm, organizāciju blīvo pasākumu datumus, studentu sesijas un vasaras brīvlaikus vērā ņēmot. Tā kā līguma parakstīšana klātienē pandēmijas dēļ bija mazticama, visi bija vienprātis, ka karteļa līguma pirmā jubileja būs jāatzīmē ar kārtīgu kopīgu komeršu kaut kur uz Latvijas un Igaunijas robežas un ka tam jānotiek sestdienā. Tā tika lemts par 19. martu.

Karteļa līguma parakstīšana

Izvēlētajam svinīgajam datumam tuvojoties, vīrusa izraisītie ierobežojumi aizvien bija spēkā, tāpēc karteļa līguma parakstīšanu rīkojām tiešsaistē. Tas ne tikai ļāva līgumam ar tā priekšrocībām abu organizāciju studentiem uzreiz stāties spēkā, bet šis formāts deva arī iespēju piedalīties organizāciju biedriem no visas pasaules, pasākuma dalībnieku skaitam ātri aizsteidzoties pāri simtam. Arī neformālajā laikā pirms pasākuma sākuma jau varēja iepazīties Ziemeļamerikā un citās Eiropas valstīs dzīvojošie *lataviensu* un EŪS biedri, abu organizāciju globālo klātbūtni izceļot.

Pasākumu vadīja com! Villems Edners-Koerns (*Villem Ödner Koern*), EŪS, viņam ar fukšu komandu aizkadrā raidot no EŪS Tallinas C!Q!. Svinīgajās uzrunās ar karteļa slēgšanu un sadarbības veicināšanu starp abu valstu studentiem dalībniekus sveica Latvijas Valsts prezidents fil! Egils Levits, *frater lataviensis*, Igaunijas vēstnieks Latvijā fil! Arti Hilpuss (*Arti Hilpus*), EŪS, Latvijas vēstnieks Igaunijā g!fil! Raimonds Jansons, *frater lataviensis*, kā arī EŪS seniors com! Jakobs Juliuss Sova (*Jakob Julius Sova*) un mūsu Kanādas kopas seniors com! Dainis Kalniņš.

Galvenais brīdis – abu pušu amatpersonu e-parakstu uzlikšana uz virtuālā karteļa dokumenta, kam visi aizrautīgi sekoja. Tas noritēja sekmīgi, un karteļa līgums guva juridisku spēku. Pēc oficiālās daļas sekoja brangs pasākums, kur dažādās virtuālās telpās, ko Zoom produkts iespējo, dalībnieki turpināja iepazīšanos, dziedāja abās organizācijās pazīstamas dziesmas, spēlēja prāta spēles par abu organizāciju faktiem un, protams, uzdzēra un āzējās, kā jau buršiem pienākas.

Saprotams, ka elektroniski parakstītu dokumentu īsti pie sienas nepiespraudīsi, tāpēc līgumam tika izveidotas

arī fiziskas kopijas, lai tās rotātu konventu dzīvokļus un atgādinātu par šo draudzību. Te izceļams mūsu jaunā mākslinieka fil! Reiņa Gailiša, *frater lataviensis*, veikums, veidojot karteļa līguma dizainu un pasākuma grafisko noformējumu, kā arī izveidojot augstvērtīgu taustāmo versiju. Ar fiziskajiem līguma eksemplāriem apmainīsimies drīz, kad varēsim tikt klātienē, ierobežojumiem mazinoties.

Dzīve pēc līguma jeb galvenie ieguvumi

Karteļa līguma noslēgšanas rezultātā draudzība starp *Fraternitas Lataviensis* un *EŪS* pacelta pavisam citā līmenī. Līdz šim to uzturēja, attīstīja un noturēja atsevišķi tautieši, taču tagad interese par šīm jaunajām attiecībām un karteļa radītajām iespējām ir arī mazāk aktīviem filistriem un mūsu brāļiem ārzemēs. Piemēram, *latavienši* Kanādā izrādījuši interesi par iepazīšanos un draudzības veidošanu ar igauņu karteļbrāļiem Kanādā, tādā veidā stiprinot baltiešu saites arī ārzemēs.

No karteļa līguma un pielikumiem izrietošie amatpersonu pienākumi veicinās gan aktīvāko studentu starptautisko attiecību iespējas un plašāka kontaktu loka veidošanos, gan padarīs ievērojami interesantāku un aizraujošāku arī fukšu un

jauno tautiešu dzīvi buršu garā. Tā kā karteļbrāļiem konventu dzīvokļu durvis vienmēr būs atvērtas, varam rēķināties ar jauniem neplānotiem, neparedzamiem un aizraujošiem piedzīvojumiem.

Papildus studentu ikdienas dzīves bagātināšanai ar regulāru ciemošanos pie karteļa brāļiem, kopīgiem pasākumiem un jauniem starptautiskiem kontaktiem ļoti liela nozīme ir iespējai, kas nav tradicionālajos karteļa līgumos, – abas organizācijas apņēmušās ik semestri uzņemt un savā sadzīvē iekļaut otras puses studentu, viņam nodrošinot dzīvošanu pilsētās, kurās organizācijas aktīvi darbojas. *EŪS* līdzšinējā pieredze ar somu draudzības organizācijām bija būtiska, lai mēs kopā ar *EŪS* atrastu ilgtspējīgāko studentu atbalsta risinājumu mūsu kartelīm.

Ar nepacietību gaidām, kad abas puses jau atkal varēs tikt klātienē, lai ne tikai karteļa līguma parakstīšanu atzīmētu klātienē, bet arī vērtu durvis plaši vaļā visiem ieguvumiem, kas tagad ir iespējami, tādējādi arī vairākos līmeņos stiprinātu latviešu un igauņu brālīgās attiecības.

Vivat, creascat, floreat Eesti Ūliopilaste Selts et Fraternitas Lataviensis in Aeternum!

STUDENTU UN STUDENŠU KORPORĀCIJU 24. TEĀTRA FESTIVĀLS

T! Evita Feldentāle, *varavīksne*

Studenšu korporācijas *Varavīksne* organizētais studentu un studenšu korporāciju 24. Teātra festivāls valstī noteikto ierobežojumu dēļ uznācienu gaidīja divus gadus, lai šogad, pielāgojoties situācijai, norisinātos attālinātā formātā. Pateicoties ilggadējā žūrijas komisijas vadītāja režisora Ingmāra Čaklā pamudinājumam, tika lemts festivālu vairs neatlikt. Tāpat netika mainīta izsludinātā tēma – *Man pieder viss, kas ar mani ir noticis, tādā veidā pieminot šo vārdu autoru dzejnieku Māri Čaklo, kurš 2020. gadā būtu svinējis 80. dzimšanas dienu.*

Tiešsaistes festivālā tika pieteiktas četras izrādes, ko individuāli sagatavoja *Selonija*, *Beveronija*, *Daugaviete* ar konkordiju *Valdemārija* un *Gundega*. Sakām lielu paldies visiem konventiem, kas caur dažādu žanru izrādēm rādīja, kas ar viņiem šajā laikā noticis.

Festivāla žūrija tikās attālināti, tādā veidā dodot iespēju tās locekļus piesaistīt arī no ārvalstīm. No Lielbritānijas festivālam pieslēdzās I. Čaklais, izrādes no ASV vērtēja Sanfrancisko Jaunā teātra režisore Māra Levis (*Lewis*), bet tepat Latvijā atradās un izrādes skatījās režisors Ģirts Šolis, Jaunā Miltu teātra režisore Līga Mīlta un Jelgavas Studentu teātra režisore Astra Kacena. Sakām paldies visiem žūrijas komisijas pārstāvjiem.

Pielāgojoties situācijai, neizpalika arī skatītāju vērtējuma noskaidrošana, ļaujot elektroniski nobalsot par labāko izrādi, aktrisi un aktieri. Skatītāju vērtējums, tāpat kā pārējo nomināciju ieguvēji, tika noskaidrots noslēguma pasākuma tiešsaistē 17. aprīlī.

Teātra festivāla ceļojošo balvu – Spārnus – ieguva *Daugavietes* un konkordijas *Valdemārija* kopīgi veidotā izrāde *Līdz pēdējam elpas vilcienam*. Arī skatītāju vērtējumā par labāko tika atzīta šī izrāde. 2. vietu ieguva *Beveronijas* izrāde *Uz saulrietiem skatoties*. Bez atbalvojumiem nepalika arī *Gundegas* veidotā izrāde *Sarkanais lakatiņš*, pie kā devās divas specbalvas: viena no žūrijas par romantiku 21. gadsimtā, bet otra no žūrijas patrona I. Čaklā – kristāla zvaniņš – par drosmi. *Selonija* ar izrādi *Krustdēli* ieguva balvu nominācijā par labāko oriģinālscenāriju. Par labāko aktrisi gan žūrijas, gan skatītāju balsojumā tika atzīta t! Anna Knoka, *daugaviete*. Par labāko aktieri žūrijas vērtējumā kļuva com! Reinis Mellis, *beveronus*, savukārt skatītāju vērtējumā – fil! Didzis Andersons, konkordija *Valdemārija*. Ar pārējo nomināciju ieguvējiem var iepazīties *Varavīksnes* mājaslapā. Liels paldies S!P!K! par finansiālo atbalstu Teātra festivāla tapšanā! 2022. gadā studentu un studenšu korporāciju Teātra festivāls svinēs 25. dzimšanas dienu, tā tēma būs *Festivāls!*

Žurnāla *Universitas* lasītājiem dodam iespēju iepazīties ar lugu *Krustdēli*, kas bija laureāte nominācijā par labāko oriģinālscenāriju.

KRUSTDĒLI

Autors: kr! Krišjānis Kupčs, *selonus*

INTERNAIS VAKARS. ZOOMS.

AINA 1

[Melnš attēls. Tikai skaņa.]

[Dzirdams, kā atnāk ziņa uz *WhatsApp*.]

VIESTURS (oldermanis)

Es nezinu, kurš no jums ir šito sastrādājis, bet es līdz vakaram gaidīšu nopietnus paskaidrojumus... Šāda rīcība vispār nav pieļaujama.

AINA 2

[Redzams *Zoom* logs, visi četri *coeta* krustdēli pa vienam pieslēdzas sarunai. Visi izskatās nedaudz pārbijušies.]

KRIŠJĀNIS: Čau visiem!

KRIŠJĀNIS: Kur pārējie?

TOMS: Daniels teica, ka būs pēc brīža.

KRIŠJĀNIS: Viņš rakstīja?

TOMS: Jā.

KRIŠJĀNIS: Tu pats C!Q!?

TOMS: Man dežūra.

KRIŠJĀNIS: Ā, ok.

KRISTAPS: Čau visiem!

KRIŠJĀNIS: Hei!

KRISTAPS: Nu, nu, kas vispār notiek?

TOMS: Reāli esmu apjucis, kā Viesturs vispār zina par to.

KRIŠJĀNIS: Es nedomāju, ka tas ir par tiem kausiem.

TOMS: Kāds viņam teica?

KRISTAPS: Nu ne tak, vienīgi Daniels varbūt.

KRISTAPS: Kur viņš ir vispār?

TOMS: Pazuda kaut kur, būs drīz.

KRIŠJĀNIS: Uzzvani viņam!

[Toms zvana. Visi nervozi gaida. Daniels neatbild.]

TOMS: Neceļ.

KRIŠJĀNIS: Ai, labi, pēc tam.

KRIŠJĀNIS: Jūs sasistās lauskas kur nolikāt?

TOMS: Daniels vakar dežurēja, gan jau virtuves miskastē ielika!

KRISTAPS: Nevajadzētu jau baigi slēpt, nav jau nekas tāds.

KRIŠJĀNIS: Viesturs bija diezgan dusmīgs tajā balss ierakstā.

TOMS: Labi, pag', varbūt tas nav par vakardienu, iespējams, par ko citu?

KRISTAPS: Labi, par ko?

KRIŠJĀNIS: Nu man ir parāds burgā kaut kādi 22 eiro, ko es neesmu atdevis jau kādu mēnesi.

TOMS: 22 eiro??? Tu veselu kasti izdzēri, vai?

KRIŠJĀNIS: Nu nē, nē, popkorns un čipsi pārsvarā.

KRISTAPS: *Wow...*

KRIŠJĀNIS: Bet nu man Viesturs jau sen teica, lai atdodu, domāju, būtu pamats būt tik dusmīgam.

TOMS: Nu jā, bet tad jau viņš tev personīgi to sūtītu...

KRIŠJĀNIS: Nezinu, varbūt.

KRIŠJĀNIS: Paši esat ko sastrādājuši?

TOMS: Āāāāā, pareizi, es taču Danielam deķeli jokojojoties kamīnā ielikšu.

KRISTAPS: Tu KO izdarīji?

TOMS: Bāc, es pilnīgi aizmirsu...

KRIŠJĀNIS: Viņš vēl tur ir?

[Toms aiziet pārbaudīt un atnāk atpakaļ ar netīru deķeli.]

TOMS: Nu rekur ir, viss labi!

KRISTAPS: Tad jau Viesturs nav pamanījis, būtu jau izņēmis.

TOMS: Nu droši vien.

KRIŠJĀNIS: Kristap, nu un tu? Ko klusē?

[Kristaps negribīgi un bailīgi].

KRISTAPS: Atceries, mums pasen bija jākrāso ar krāsas baloniņu uzraksti uz kastēm?

KRIŠJĀNIS: Jā, un?

KRISTAPS: Nu man to uzticēja un teica, lai bēniņos virs C!Q! to daru.

TOMS: Tu nokrāsoji kaut ko, ko nevajadzēja?

KRISTAPS: Tur stāvēja tās gleznas, kuras uznesām augšā, kamēr burgā bija remonts...

TOMS: Tu nokrāsoji gleznu...

KRISTAPS: Es nokrāsoju gleznu, jā!

[Krišjānis smejas. Pievienojas arī pārējie.]

KRIŠJĀNIS: Visas vai vienu?

KRISTAPS: Tikai to, kas bija vistuvāk.

TOMS: Noslēpi?

KRISTAPS: Es beigās ar Danielu sarunāju, ka viņš noslēps. Man tajā dienā bija jāsteidzas.

TOMS: Tu nezini, ko viņš izdarīja ar to gleznu?

KRISTAPS: Nav ne jausmas, nejautāju.

KRIŠJĀNIS: Labs... Domā, Viesturs atrada Daniela slēptuvi?

KRISTAPS: Nezinu.

KRIŠJĀNIS: Laikam jau atrada.

TOMS: Kristap, es domāju, ka tu uzņemies uz sevi visu, mums ar to nav nekāda sakara!

KRISTAPS: *Come on*, džeki, tas reāli bija netīšām, tiešām nevaram kaut ko sarunāt?

KRIŠJĀNIS: Runā ar Danielu, viņš ir tavs darījuma biedrs.

KRISTAPS: Atnāks, pajautāšu.

[Kristaps atkrīt krēslā diezgan nobēdājies.]

[Zoom sarunai pieslēdzas Daniels.]

TOMS: O, kā piesauc, tā klāt!

DANIELS: Nu čau, čau, ko notiek?

KRIŠJĀNIS: Ko, ko notiek, Viesturs mums galvu grib noraut!

DANIELS: Es tā dzirdēju, bet kas, pie velna?

DANIELS: Tas par tiem kausiem?

KRISTAPS: Kādi kausi, ne tak. Tu, ēzeli, kur tu to gleznu noslēpi?

DANIELS: Gleznu???

KRISTAPS: To, ko es pārpindzelēju savā stilā.

DANIELS: Tas tak bija nereāli sen, kāds tam tagad sakars?

KRISTAPS: Kādēļ vēl Viesturs varētu tā sadusmoties?

DANIELS: Vells viņu zina!

TOMS: Kur noliki viņu?

DANIELS: Vienkārši noliku aiz pārējām gleznām.

KRISTAPS: TU NOLIKI VIŅU AIZ PĀRĒJĀM GLEZNĀM???

Pasaki man, lūdzu, ar kuru galu tu domāji tajā brīdī?

DANIELS: Nevajadzēja viņu nokrāsot, āpsi!!!

KRIŠJĀNIS: Viss, pietiks, šitā mēs nekur netiksim.

TOMS: Tā, Kristap, tu visu sačakarēji, tagad ej, skaidrojies.

KRISTAPS: *Okay*, labi, *whatever*...

KRIŠJĀNIS: Slēdzamies klāt Viesturam oldermanstundā, tūlīt sāksies.

DANIELS: Nu būs jautri...

[Visi iziet no Zooma.]

AINA 3

[Oldermanis Viesturs gaida visus Zoomā.]

[Visi pieslēdzas un nobijušies gaida, ko oldermanis teiks.]

VIESTURS: Čau visiem!

[Visi sasveicinās.]

VIESTURS: Ko visi tādi klusi?

[Neviens neko neatbild. Kādu brīdi ir klusums.]

VIESTURS[uzjautrināti]: Āāā, jūs par to balss ierakstu sabijušies esat? Es viņu netīš...

[Kristaps no stresa nenotururas un pārtrauc Viesturu.]

KRISTAPS: Viestur, man tiešām tik žēl par to gleznu, es pilnīgi nejauši...

[Viesturs viņu pārtrauc.]

VIESTURS: Ļauj man pabeigt, Kristap, es to balss ierakstu aizsūtīju netīšām uz jūsu čatu, tā ka viss kārtībā.

VIESTURS: Nu, Kristap, kas ar to gleznu?

VIESTURS: Kristap?

[Aina beidzas, sākas jautra mūzika.]

BEIGAS

2021. GADA PAVASARA SEMESTRĪ MŪŽĪBĀ AIZGĀJUŠIE BIEDRI

STUDENTU KORPORĀCIJĀS

Lettonia

Fil! Imants Jānis Alksnis, 1965 II, mūžībā devies 16.12.2020. Hamburgā Vācijā

Fil! Elmārs Priedītis, 1953 II, mūžībā devies 17.04.2021. *Fridley* Minesotā ASV

Fil! Andrejs Jēkabs Grots, 1948 I, mūžībā devies 26.04.2021. Hartlendā Vermontā ASV

Fil! Arnis Tūbelis, 1963 II, mūžībā devies 05.05.2021. Kalifornijā ASV

Fil! Gatis Velbergs, 1963 II, mūžībā devies 20.06.2020. Tukumā

Lettgallia

Fil! Hugo Bērziņš, 1990 II, mūžībā devies 06.05.2021., apglabāts 15. maijā Rīgā, 2. Meža kapos

Talavija

Fil! Jānis Artūrs Pinnis, 1990 I, mūžībā devies 15.03.2021. Rīgā

Latvia

Fil! Alfrēds Žīgurs, 1953 I, mūžībā devies 16.03.2021. Miris Cēsīs un apglabāts Cēsu Meža kapos

Beveronija

Fil! Arvīds Dāvidsons, 1971 II, IL-MI kopas loceklis, mūžībā devies 03.05.2021. 96 gadu vecumā Mičiganā ASV; tika kremēts

Fraternitas Metropolitana

Fil! Andrejs Migla, 1992 II, mūžībā devies 12.05.2021., apglabāts Liepājā, Līvas kapos.

Fraternitas Lataviensis

Fil! Māris Celinskis, 1962 I, Austrālijas kopa, mūžībā devies 21.04.2021. Sidnejā Austrālijā; kremēts Sidnejā, *Rookwood* krematorijā

Fraternitas Imantica

Fil! Guntis Bonders, 1955 II, mūžībā devies 09.05.2021., apglabāts latviešu kapos Katskiļu kalnos Ņujorkas štatā ASV

Fil!dib! Kārlis Lapiņš, 1947 I, mūžībā devies 01.01.2021., apglabāts ziemeļos no Otavas Kanādā

STUDENŠU KORPORĀCIJĀS

Dzintra

Fil! Teika Ikstrums (dzim. Lasmanis), 43. c!, mūžībā devusies 12.06.2020. Bedfordā ASV

Fil! Inga Būmanis Keda-Jansons, 45. c!, Adelaides kopa, mūžībā devusies 14.02.2021. Austrālijā

Imeria

Fil! Baiba Vanags (dzimusi Bērziņš), 42. c!, mūžībā devusies 08.05.2020. ASV

Fil! Anita Homan (dzimusi Reboka), 52. c!, mūžībā devusies 21.05.2020. ASV

Fil! Dace Taylor (dzim. Klīgeris), 43. c!, mūžībā devusies 16.12.2020. Mičiganā ASV

Fil! Nikoleta Kupliņa (dzim. Heinrichsons), 34. c!, mūžībā devusies 03.01.2021. ASV

Fil! Austrā Kirkup, 60. c!, mūžībā devusies 15.01.2021., Toronto kopa (Kanāda)

Fil! Anna Gramberga (dzim. Olavs), 36. c!, mūžībā devusies 17.01.2021. Rīgā

Fil! Ausma Schuller, 82. c!, mūžībā devusies 01.2021., Anglijas kopa (Anglija)

Fil! Ieva Kravis, 42. c!, mūžībā devusies 03.02.2021., Toronto kopa (Kanāda)

Fil! Alda Avens (dzim. Andersons), 48. c!, mūžībā devusies 08.02.2021., ārpuskopas *imeriete* (ASV)

Varavīksne

Z!fil! Dzidra Avens, mūžībā devusies 15.01.2021. Toronto Kanādā

Z!fil! Ingrīda Dāvis, mūžībā devusies 25.03.2021. Klīvlendā ASV

Spīdola

Fil! Ilga Bīskaps, 25. c!, Rīgas kopa, mūžībā devusies 11.03.2021. Sidnejā Austrālijā

Zinta

Fil! Aina Skaubītis, mūžībā devusies 21.02.2021. Masačūsetsā ASV, apglabāta *Sleepy Hollow Cemetery, Concord, MA* ASV

Sit tibi terra levis!

FIL! ALFRĒDS VALENTĪNS ŽĪGURS, *LATVUS*

26.04.1927.–16.03.2021.

**Alfrēds Žīgurs Kanādas
Karaliskās armijas kara
skolā 1954. gadā.**

Dzimis 1927. gada 26. aprīlī Jaungulbenes pagastā Madonas apriņķī Latvijā. Otrā pasaules kara laikā 1944. gada vasarā iesaukts nacionālsociālistiskās Vācijas gaisa spēku izpalīgos, kas jau 1944. gada 19. septembrī pieredzēja PSRS gaisa spēku bombardēšanu un t.s. Māras dīķa traģēdiju Rīgā. Atradies kara gūstā Francijā un Beļģijā. 1946. gadā nonāca t.s. pārvietoto personu (*displaced persons*) nometnē. 1948. gadā izceļojis no Sabiedroto koalīcijas (ASV, Lielbritānija, Francija un PSRS) okupētās Vācijas uz Kanādu, balstoties uz līgumu par darbu Manitobas zelta raktuvēs. 1949. gadā apmeties Toronto, kur izveidojās korp! *Latvia* lielākā trimdas kopa. 1959. gadā no Kanādas pārcēlies uz ASV, kur apmetās Čikāgā Ilinoisas štatā.

Toronto Universitātē un Bruklinas koledžā studēja arheoloģiju un Čikāgas Tehniskajā koledžā arhitektūru, 1962. gadā iegūstot bakalaura grādu arhitektūras inženierijā. 1968. gadā pabeidza pilsētu plānošanas un attīstības studijas Hārvarda Universitātē. 1963. gadā sāka strādāt par jaunāko arhitektu *Crown Rehostat Co* Čikāgā, kur projektējis hromaniķeļa plāksņu izvietojumu. 1967. gadā piedalījies Tafta Universitātes (Medfordā) studentu kopmītņu projektēšanā kā profesora Valtera Bognera asistents, palīdzot plānot kopmītņu izvietojumu. 1968. gadā uzņēmumā *Sumner Scheine Architects & Engineers* Bostonā projektējis vairākus tirdzniecības centrus.

Iesaistījies sabiedriskajā darbībā: skautu organizācijā; *Daugavas Vanagos*, kur bijis dažādos amatos; Ņujorkas Latviešu studentu biedrībā, kur bijis tās priekšsēdētāja vietnieks; Latviešu studentu centrālajā savienībā, kur bijis priekšsēdētāja vietnieks. Apbalvots ar Aizsargu Nopelnu krustu.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 20. gs. 90. gados atgriezies Latvijā un iesaistījies politikā, uzņemts LNNK. 1994. gada jūlijā–septembrī bijis 5. Saeimas LNNK frakcijas

Studentu korporācijas *Latvia* 2019. gada Maijkomersa* dalībnieki k!ta dzīvokļa pagalmā Šarlotes ielā 3. Attēlā vidū sēž fil! Alfrēds Žīgurs, arch., 1953 I. (A. Žīgura pēdējais Maijkomerss.)

deputāts; iesaistījies arī 5. Saeimas ārpolitiskajās atbalsta grupās – Čečenijas atbalsta grupā 1. Čečenijas kara (1994–1996) laikā, Latvijas-Francijas parlamentu atbalsta grupā un Latvijas-Polijas atbalsta grupā.

Autors grāmatai *Latviešu gaisa spēku izpalīgs* (1. izdevums – 1970., “Vaidava”, ASV; 2. papildinātais izdevums – 1994., “Zvaigzne”, Rīga).

Korp! *Latvia* uzņemts 1953. gada 24. janvārī Toronto kopā Kanādā un 1954. gada 26. novembrī kļuvis par krāsnesi. Ieņēmis vairākus amatus – Toronto kopas oec! un old!, Čikāgas-Milvoku kopās III šarž!, II šarž!, I šarž! un old!. Atbalstījis korp! darbības atjaunošanos Rīgā: gan iesaistoties sadzīvē un ieņemot amatus aktīvajā konventā, gan veicinot 1930. gadā iegādātā studentu korporācijas *Latvia* nama atgūšanu. Krāsu tēvs daudziem *latviem*.

* Ievērojot korp! *Latvia* tradīcijas, *komerss* raksta bez š.

FIL! ANDREJS MIGLA, *FRATER METROPOLITANUS* 30.11.1940.–12.05.2021.

2021. gada 12. maijā 80 gadu vecumā mūžībā devies radošu ideju pilnais Latvijas kultūras darbinieks, režisors, pedagogs, scenārists, rakstnieks, *Fraternitas Metropolitana* fil! Andrejs Migla, 1992 II, 94. *coets*.

Dzimis 1940. gada 30. novembrī Bauskas apriņķa Ceraukstes pagastā kā pastarītis četru bērnu ģimenē. Andrejs sešu mēnešu vecumā 1941. gadā 17. jūnijā ar ģimeni tika izsūtīts uz Sibīriju. Atgriezās Latvijā 1946. gadā kopā ar abiem vecākajiem brāļiem (kā bārenis pēc dokumentiem, ko māte nopirka par zelta laulības gredzenu, lai Andrejs ar brāļiem varētu atgriezties Latvijā).

1946. gada rudenī iestājies L. Paegles Rīgas 1. vidusskolā, to pabeidzis 1958. gadā. Skolas laikā darbojies literatūras pulciņā, kurā arī radās interese par literatūru, teātri un visu ap to.

1958. gada rudenī iestājies Latvijas Konservatorijas Teātra fakultātes Režijas nodaļā, 1964. gadā to absolvējis. Studējis kopā ar aktieri Ģirtu Jakovļevu, režisoru Jāni Streiču un citiem Latvijā pazīstamiem radošajiem kultūras darbiniekiem.

Pēc Latvijas Konservatorijas absolvēšanas Andrejs kopā ar dramaturgu Paulu Putniņu tika nosūtīti uz Liepājas teātri, kurā 1964. gadā sāka darbu. Liepājā tapa viņa diplomdarbs, Jevgeņija Švarca *Parastais brīnums*, kurā jau skaidri iezīmēts režisora rokraksts – scēniski spilgts, bet attiecībās ar aktieriem mierīgs un pakāpenisks. Kā revolucionārs plakāts uzvesta Bertolda Brehta izrāde *Mātes* (1967). Tajā pašā gadā iestudēta J. Gruša luga *Mīla, džezs un velns*. Iestudējis Jēkaba Janševska *Mežvidus ļaudis* (1976).

Andrejs ap sevi veidoja mūsdienīgu mākslinieku grupu, kas lielā daļā izrāžu mainīja ierastos priekšstatus par Liepājas teātri kā stingru reālisma citadeli.

1968. gadā A. Migla tika iecelts par teātra galveno režisoru un šajā postenī darbojās līdz 1974. gadam. 70. gadu sākumā režisors strādāja kopā ar muzikālās daļas vadītāju komponistu Imantu Kalniņu. Liepāja kļuva par rokmūzikas galvaspilsētu; tapa pirmā rokopera Padomju Savienībā *Ei, jūs tur!*, pašiem savi mūzikli: Marka Tvena *Princis un ubaga zēns* (1968), Aleksandra Dimā *Trīs musketieri* (1970). Viņš Liepājas teātrī izveidoja un vadīja I un II aktieru studiju. 1972. gadā A. Migla Maskavas Anatolija Lunačarska Valsts teātra mākslas institūtā absolvēja augstākos režisoru kursus.

1974. gadā uz Liepāju par māksliniecisko vadītāju pārnāca Oļģerts Kroders; Andrejs teātrī turpināja darboties līdz 1979. gadam. 1975. gadā viņš sāka strādāt par Latvijas Radio režisoru, no 1979. gada kļūstot par Latvijas Radio galveno režisoru, un nostrādāja šajā amatā desmit gadus. Veidoja un iestudēja daudzas radio lugas, kas tika atskaņotas Latvijas Radio, paralēli tam strādāja Latvijas Televīzijā par režisoru. Būdams Latvijas Radio režisors, sagatavojis Aleksandra Čaka nozīmīgāko darbu radiokompozīcijas, tajā skaitā spilgto radioiestudējumu *Matīss, kausu bajārs* (1991). 1991. gadā konkursa kārtībā Andreju apstiprināja par Radioteātra galveno režisoru. 1997. gadā sadarbībā ar aktrisi Ilgu Martinsoni tapa Zentas Mauriņas simtgadei veltītā monoizrāde *Cilvēka griba ir viņa debesis*. Vēl Latvijas Radioteātrī dramatisējis un iestudējis vairākus desmitus dzejas un prozas darbu. Pēdējais iestudējums tapa 2020. gada nogalē – *Brīnumpasacīņa* Emīla Dreiblata studijā.

Papildus pirmajai augstākajai izglītībai A. Migla studēja baltu filoloģiju Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē un 1995. gadā ieguva maģistra grādu, un viņa maģistra darbs bija par radio dramaturģiju. Strādājis arī kā pedagogs vairākās mācību iestādēs.

A. Migla bija Teātra darbinieku savienības biedrs kopš 1966. gada un Rakstnieku savienības biedrs.

Turpmākā literārā darbība bija ļoti ražīga, sarakstot vairākus literārus darbus tandēmā ar Valdi Rūmnieku. Abi ir populāru romānu, lugu autori, tajā skaitā tapušas vairākas lugas bērniem. Rakstījis libretus mūzikliem un dramaturģijai, scenārijus un režiju folkloras uzvedumiem un skolotāju koku salidojumiem, kā arī rakstus par Radioteātri.

FIL! ANDREJA MIGLAS VEIKUMS LITERATŪRĀ:

– lugas (visas kopā ar Valdi Rūmnieku): *Mežavilks un egle* (1982), *Upe nesa ozoliņu* (1985), *Mežrozīte* (1986), *Virši zili, virši sārti* (1987), *Ērkšķu krekls, zvaigznes ceļš* (1988), *Jūras vējš* (1989), *Runcis zābakos, Ziemassvētki Rūķu zemē, Attapīgais pastarītis* (1995), *Sveču valsis jūnijā* (1995);
– romāni (kopā ar Valdi Rūmnieku): *Kuršu vikings* (1998. un atkārtoti 2003. gadā), *Sveiks, jautrais Rodžer!* (2005), biogrāfiskais romāns *Čaks* (2010), vēsturiskais romāns *Viestura zobens* (2012), biogrāfiskais romāns *Trīs zvaigznes* (2013, par tēlnieku Kārli Zāli), *Debess aiztur elpu* (2016). Romānus *Dzintara stars* (2018) un *Brīvības stars* (2019) Andrejs sarakstījis viens pats; sarakstījis arī krājumus *Latvijas Radio – 75* (2000).

A. Migla ir saņēmis dažādas literārās balvas: gan par romāniem *Kuršu vikings*, *Čaks* un *Trīs zvaigznes* (kopā ar V. Rūmnieku), gan par mūziklu *Princis un ubaga zēns* (divkārt!), gan apbalvojumu *Gada liepājnieks 2020*.

Fraternitas Metropolitana konventā Andrejs uzņēms 1992. gada otrajā semestrī. Savu iespēju robežās aktīvi iesaistījās konventa dzīvē un darbojās internā izdevuma redakcijā, rakstīja rakstus par korporācijas biedriem, ieņēma *mag! lit!* amatu.

2015. gada 19. decembrī *Fraternitas Metropolitana* svētku konventā Andrejam tika piešķirta fil! Pētera Sniķera piemiņas medaļa: par ieguldījumu korporācijas attīstībā, par ieguldījumu Latvijas kultūras jomā – strādājot par režisoru Liepājas teātrī un Latvijas Radio, kā arī par Latvijas vēstures atdzīvināšanu, lai tā kļūtu tuvāka un saprotamāka jaunajai paaudzei (grāmatās, tapušās kopā ar Valdi Rūmnieku, un biogrāfiskajos romānos *Čaks* un *Trīs zvaigznes*).

Pēc katras Andreja izdotās grāmatas notika viņa vadītie literārie vakari par grāmatas tapšanu, tās varoņiem, arhīvos un pētījumos atrastajiem interesantajiem atklājumiem. Šie vakari bija ļoti interesanti, spilgti un emocijām bagāti; Andreja humors un pasniegšanas smalkums vienmēr *frāteros* sēja smieklus un jautrību. Viņš bieži pieminēja Liepāju, aktierus, radošās inteliģences bohēmu, kā arī notikumus, kuriozus no sava režisora darba teātrī un Latvijas Radio. Literāro vakaru laiks konventā vienmēr bija par īsu, tie krietni ieilga. Andrejs vienmēr parūpējās, lai uz literārajiem vakariem visiem interesentiem būtu pieejama jaunā grāmata, arī autogrāfu varēja saņemt visi, kas to vēlējās.

Radošais nemiers Andreju urdīja nemitīgi, viņš bija iesācis jaunu vēsturisku romānu par Liepāju, vāca tam materiālus. Tomēr veselības ķibeles un laika ritums, kā arī vispārējā pandēmija 2020. un 2021. gadā ieviesa korekcijas. 2020. gada marta beigās bija plānots kārtējais literārais vakars par grāmatu *Dzintara stars* un *Brīvības stars* tapšanu, uzzināto, pētīto un atklāto. Tā šis literārais vakars tika vairākkārt pārcelts.

Ļoti interesants un nozīmīgs fakts no *metropolitāņu C!Q!* vēstures: tieši pateicoties fil! A. Miglam, *metropolitāņi* tika pie pašreizējā konventa dzīvokļa Kalpaka bulvārī 11. Fil! A. Migla savulaik bija dzīvojis šajā namā un labi pārzināja ēku un tās iedzīvotājus. Tā kā nams atradās blakus fil! Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam jeb pagaidu konventa telpām 90. gados un Andrejam bija pazīstami ēkas apsaimniekotāji, tad kopā ar fil! Andri Dzeni un fil! Kārli Ēriku Aronu, t/l Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja direktoru, tika veikti nepieciešamie saskaņojumi, lai konvents šīs telpas iegūtu savā īpašumā.

Nobeidzot šo ražīgo darba un dzīves gaitu uzskaitījumu, spilgts citāts no paša fil! A. Miglas rakstītā par vārdiem:

– **Vārdi? Tie izgaist kā dūmi no aizpērnā ugunsкура.**
– **Nē, Andi. Vārds ir stiprāks par koku, par akmeni... par tevi pašu.**
– **Par mani pašu?**
– **Jā. Koks sapūst, akmens sabirst, tava miesa pārvēršas trūdās, bet vārds, reiz pasacīts, paliek. Tā ir tava bulta, Andi, kas pāršķēļ laiku!”**

Andreju mīļā piemiņā turēs bērni Kristīne un Kaspars, mazbērni un *frāteri*. Fil! A. Migla apglabāts 2021. gada 18. maijā Liepājā, Līvas kapos.

Sit tibi terra levis!

Rakstu sagatavojis fil! Ilvars Ceriņš, *frater metropolitanus*

FIL!DIB! KĀRLIS LAPIŅŠ, *FRATER IMANTICUS*

14.12.1924.–01.01.2021.

Dzimis 1924. gada 14. decembrī Palsmanes pagastā Valkas apriņķī Latvijā. Tēvs Jānis Lapiņš bija pasta priekšnieks Palsmanē; māte Paulīna Lapiņš (dzim. Kamoliņš) – mājsaimniece. Ģimēnē vēl bija jaunāki brāļi: Jānis un Imants. Ģimene apsaimniekoja arī nelielu lauku saimniecību.

Pamatizglītību Kārlis ieguva vietējā Palsmanes pamatskolā, pēc kuras beigšanas 1938. gadā mācījās Cēsu Valsts skolotāju institūtā līdz 1940. gadam, kad krievu okupācijas vara šo iestādi slēdza. Mācības turpināja Jelgavas Valsts skolotāju institūtā, iegūstot diplomu 1944. gadā, lai gan Otrā pasaules kara darbībā bija jāsāk piedalīties jau gadu iepriekš. Nonācis Vācijā, pēc kara beigām atsāka studijas, 1946. gadā imatrikulējoties mežkopības nozarē Baltijas Universitātē; mācījās līdz izceļošanai uz Kanādu 1948. gadā.

1947. gada 18. februārī piedalījās *Fraternitas Imantica* dibināšanā Pinnebergā Vācijā. Korporācijā bijis literāro vakaru vadītājs 1947. gadā, *magister cantandi* (1947./1948.) un globālais sekretārs (1977.–1981.).

Pēc ieceļošanas Kanādā 1948. gada 3. aprīlī, pildot nolīguma laiku, vispirms strādājis augstsprieguma elektrisko līniju būvē, vēlāk iesaistījies mērniecības darbos un valsts ziemeļu apgabalu pētniecībā.

Lai labāk pavērtos darba iespējas pēc paša izvēles, 1955. gadā sāka studijas Kvīnsas (*Queen's*) Universitātē Kingstonā Ontārio, ko beidza 1959. gadā ar *Bachelor of Science in Mining Engineering* grādu. Sākot ar 1960. gadu, reģistrēts kā profesionāls inženieris Ontārio provincē. Sākotnēji strādāja Kanādas valsts aizsardzības projektu izbūvē, vēlāk pārgāja darbā uz privāto sektoru. Pēc pārceļšanās uz Hamiltonu kā pastāvīgu dzīves vietu no 1964. līdz 1975. gadam bija galvenais inženieris uzņēmumā *A. J. Clark & Associates,*

Land Surveyors and Engineers, plānojot un vadot daudzus zemes apbūves un kanalizācijas projektus Hamiltonā un apkārtnē. Kopš 1975. gada līdz aiziešanai pensijā 1989. gadā bijis plānošanas inženieris reģiona pārvaldes dienestā *Hamilton-Wentworth* rajonā.

Kārlis aktīvi piedalījies latviešu sabiedriskajos pasākumos, ieņemot dažādus amatus: Hamiltonas Latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes priekšnieks (1966./1967.), valdes sekretārs (līdz 1972. gadam), ilggadējs korists; Hamiltonas latviešu skolā – skolotājs; darbinieks latviešu skautu kustības atbalstīšanā; *Daugavas Vanagu (DV)* Hamiltonas nodaļas valdes sekretārs, priekšsēža vietnieks, priekšsēdis (1998.–2001.), dalībnieks vīru ansablī un teātra kopā. Apbalvots ar *DV* nozīmi zeltā.

1953. gada 19. decembrī precējies ar Kati Kupšis, dzimusi 1927. gada 5. septembrī Nīcas pagastā. Ģimēnē trīs dēli.

Dažas dienas pēc kopā ar ģimeni virtuāli nosvinētās 96. dzimšanas dienas Kārlis saslima ar Covid-19 vīrusu, tika ievietots slimnīcā, un tur arī noslēdzās viņa mūžs.

Kārļa dzīves gaitas – gan personīgās, gan sabiedriskās un profesionālās – raksturo ģimenes un dabas mīlestība, godprātība, atbildīga pienākumu veikšana, draudzīga sirsniņa, humora un dziesmu gars.

Viņšaulē aizgājis pēdējais no tiem 22 vīriem, kas 1947. gada 18. februārī nodibināja pirmo jauno latviešu studentu korporāciju trimdā – *Fraternitas Imantica*. “Ja kādu brāli vest uz kapu klusu ir paticis nāves eņģelim, tad kapā novēlam tam saldu dusu, to raudādami pavadām,” ...bet mūžam viņš paliek laikabiedru atmiņās...

Sit tibi terra levis!

FIL! GUNTIS BONDERS, *FRATER IMANTICUS*

06.06.1932.–09.05.2021.

Pēc ilgas cīņas ar veselības problēmām fil! Gunta Bondera 88 gadu dzīves gājums noslēdzās slimnīcā Pitsburgā Pensilvānijas pavalstī ASV.

G. Bonders dzimis 1932. gada 6. jūnijā Liepnas miestā Abrenes apriņķī Jāņa un Mariannas Bonderu ģimenē.

Pamatskolā sākotnēji mācījies dzimtajā pusē un pēc nonākšanas Vācijā 1944. gadā izglītību turpinājis Fišbahā, vienā no Otrā pasaules kara laikā pārvietoto personu nometnēm. Pēc emigrācijas uz ASV Riponas pilsētu Viskonsinas pavalstī absolvējis vidusskolu, 1953. g. imatrikulējies Viskonsinas Universitātes inženierzinātņu fakultātē; 1956. g. ieguvis bakalaura grādu (*Bachelor of Science in electrical engineering*).

Nākamos 43 gadus Guntis strādāja dažādos profesionāla inženiera amatos *Westinghouse Electric* uzņēmumā Pitsburgā Pensilvānijā. Paralēli algotam darbam Pitsburgas Universitātē 1966. g. ieguvis maģistra grādu tautsaimniecībā un uzņēmumu vadībā (*Master of Business Administration*). Bijis darba komandējumos Kanādā, Beļģijā, Norvēģijā, Vācijā, Brazīlijā un Marokā. Vairāku savas specialitātes organizāciju aktīvs biedrs.

G. Bonders *Fraternitas Imantica* 11. *coetā* bija kopš 1955. gada 20. oktobra. Kļuvis krāsnesis nākamā gada 17. jūnijā. Filistrējies 1966. gada pavasarī. Korporācijā bijis revidents un sekretārs. Aktīvi piedalījies daudzos korporācijas

sarīkojumos Amerikā. 1961. gadā bijis korporāciju kopas Pitsburgā seniors.

Trimdas latviešu sabiedrībā bija vairāku organizāciju biedrs un atbalstītājs, bijis īpaši aktīvs savas mājvietas pilsētā, esot ilggadējs draudzes priekšnieks, kā arī piedaloties citos pasākumos.

Vaļas brīžos Guntis turpināja jau bērnībā no mātes mantoto dziļo interesi par latviešu literatūru. Viņa bagātīgā bibliotēka bija tā spilgts apliecinājums. Arī atlētiskās aktivitātes ieņēma ievērojamu vietu: gan pašam aktīvi piedaloties golfā un bowlingā, gan apmeklējot olimpiādes, ledus hokeja spēles un citus sporta pasākumus.

Daudzkārt viesojies dzimtenē, izstaigājot jaunības takas un ciemojoties radu un draugu saimēs. Īpaši emocionālas un mīlas bija tikšanās reizes pusbrāļa Pētera Mārtūza ģimenē.

Guntis dzīves gaitās ir pārliecinoši apliecinājis tēvzemes mīlestību, centības un izglītības nozīmīgumu, godprātības un atbildības apziņu. Viņa sirsnīgā draudzība, omulība, asprātība un šķelmīgais smaids turpinās dzīvot mūsu atmiņu pūrā. Pitsburgā notika Guntim velītās aizlūgums ar ziedu atvadām no *imantiešu* saimes, un apbedīšana sekoja latviešu kapos Katskiļu kalnos Ņujorkas pavalstī, kur jau atdusas viņa māmuļa. “Ja kādu brāli vest uz kapu klusu paticis nāves eņģelim, tad saldu dusu novēlam un raudādami pavadām...”

Sit tibi terra levis!

Galvenā pasta ēka Rīgā 1932. gadā.

Foto: Voldemārs Priede. Avots: Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

VAI ZINĀJI, KA ŠĪ ĒKA KĀDREIZ BIJA PASTS?

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Vai zināji, ka ēka, kurā šobrīd atrodas Latvijas Universitātes (LU) Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāte, kā arī Vēstures un filozofijas fakultāte, kādreiz bija galvenā pasta ēka Rīgā? No tās reiz abonentiem tika izsūtīts arī žurnāls (toreiz laikraksts) *Universitas*. Ēka celta no 1902. līdz 1904. gadam pēc Galvenās pasta un telegrāfa pārvaldes arhitekta L. Novikova projekta. Būvdarbu gaitu uzraudzīja Rīgas arhitekts J. Pfeifers. Fasādi greznoja skulpturālie tēli un ornamentu. Pirms Pirmā pasaules kara izdotā fotoalbumā nams tika aprakstīts kā viens no visskaistākajiem Rīgā. 1929. gadā uzbūvēja vēl 4. un 5. stāvu. Nams kļuva ne tikai augstāks, bet arī garāks, jo piebūvēja arī divus korpusus. Kopš 1932. gada šeit atradās arī Rīgas Radiofons, no 1933. gada – tālsakaru telefona centrāle. 1944. gadā ēka cieta no ugunsgrēka un tika daļēji sagrauta. Pēc kara ēku atjaunoja, tomēr restaurācija mainīja tās sākotnējo veidolu. Padomju okupācijas laikā tajā izvietoja karaskolu un vēlāk citas militāra tipa izglītības iestādes. 70. gadu beigās ēka tika nodota LU rīcībā.

Latvijas Universitātes Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes, kā arī Vēstures un filozofijas fakultātes ēka 2020. gadā.

Foto: Toms Grīnbergs, LU Komunikācijas un inovāciju departaments

1929. gada pastkarte ar Rīgas pasta un telegrāfa ēku.
 Avots: Latvijas Universitātes Komunikācijas un inovāciju departaments

Žurnāla veidošanā piedalījušies:

redaktore:

fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

redaktore vietniece:

fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

redkolēģija:

fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*
 fil! Māris Matrevics, *frater metropolitanus*
 fil! Eduards Grigorjevs, *frater imanticus*
 fil! Inese Tauriņa, *dzintra*
 fil! Ance Saulīte, *spīdola*
 com! Artūrs Špaks, *lettonus*
 com! Roberts Rasums, *lettonus*
 izplatīšana/abonēšana:
 com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

korektore: Indra Endzele
 maketētāja: Rita Kalniņa

Paldies ikvienam konventam un raksta autoram par atsaucību uz bezatlīdzības darbu 115. numura tapšanā. Žurnālu sagatavojušas *Universitas* redaktore un redkolēģija. Izdevis F!B!S! ar L!K!A! finansiālu atbalstu.

Žurnāla drukātais izdevums iznāk ar Jelgavas tipogrāfijas atbalstu.

Tirāža 1300 eksemplāri

Iznāk divreiz gadā

Par iespēju saņemt žurnālu interesēties savā korporācijā vai rakstīt:

e-pasts: universitas@pk.lv

adrese: Rūpniecības iela 4A, Rīga, Latvija, LV-1010

tīmekļvietne: www.universitas.lv

Facebook: [zurnalsUniversitas](https://www.facebook.com/zurnalsUniversitas)

Redakcija patur tiesības iesūtītos materiālus rediģēt, saīsināt, atlikt vai neiespiest.

UNIVERSITAS
